

ona

Quadern de debat

Número 59 - juny 1998 - 600 pta.

Contra la balearització del Patrimoni

Empresaris: transició, en marxa

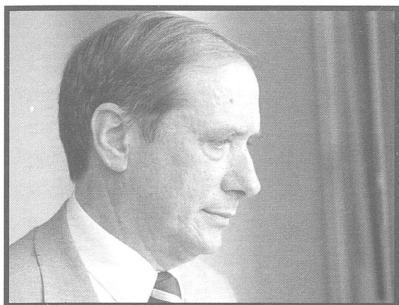
MAJORICA[®]

Joyas y Perlas
Jewellery & Pearls

Visite Factoría y Exposición
en Manacor, Mallorca

4-5 hemeroteca i editorial

6 món empresarial

Transició.

Entrevista a Miquel Lladó, per Sebastià Verd.

12

Fora vila, camp de batalla.

Entrevista a Nicolau Tous, per Maria Ferrer.

18

patrimoni

Escèptica i combativa.

Entrevista a Catalina Cantarrellas, per Gina Garcías.

24

La balearització del patrimoni.

Taula rodona amb Salvador Cànoves, Damià Pons i Carlos Ripoll, per Magdalena F. Mulet.

31

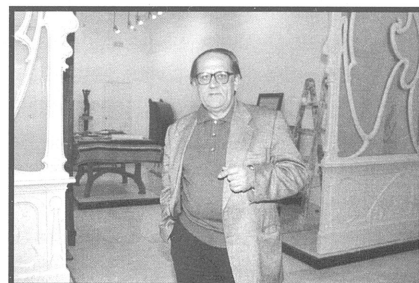
Sensibilitzar i informar.

Entrevista a Pere Ollers, per Antoni Oliver.

36

Més enllà del BIC.

Entrevista a Guillem Rosselló Bordoy, per Joana M. Roque.

41 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 59, juny 1998

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte). Antoni Fleixes (economista).
Jaume Garau (psicòleg). Sinfo García (dir. gerent Fundesba).
Pere Mascaró (economista). Francesc Obrador (tècnic turístic).
Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Gina Garcías. Maria Ferrer. Miquel Massutí.
Antoni Oliver. Joana M. Roque. Antoni Rosselló.

Disseny: A. Caro. - Impressió: Imp. Homar. Tel. 43 08 61 - Palma de Mallorca

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. C. Joaquim Botia, 11, 1r, A
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07012-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes - Subscripció: 5.000 pta. per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
Joaquim Botia, 11, 1r. A. 07012-Palma de Mallorca o telefonau al
971 71 16 61 - Fax 071 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

El canvi

No hi ha dubte que qualsevol observador de la realitat d'aquestes illes s'haurà adonat que vivim un canvi important, no només d'ordre generacional - que de per si és prou remarcable - sinó social i econòmic. La introducció de l'euro, que marca el camí cap a un nou concepte de la convivència europea, coincideix amb un model de desenvolupament adult que, com hem insistit tantes vegades, ha arribat al sostre de les seves possibilitats, però no per haver superat la capacitat de la demanda externa (el desenvolupament turístic mundial no sembla tenir sostre, avui per avui) sinó per les pròpies limitacions interiors: sobretot el territori i les disponibilitats en recursos naturals per fer front a un creixement demogràfic superior al que, en altres circumstàncies, seria normal.

I tot això: empena per una banda, i precaució per l'altra, és o hauria de ser l'avantsala d'un nou model de desenvolupament, tal com es reconeix a l'informe de conjuntura que ha fet conèixer la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera. I, al mateix temps, pressuposa l'exigència o l'oportunitat d'invertir a l'exterior i de cercar alternatives interiors. En aquest sentit hem de reconèixer que des del Govern s'ha fet un esforç per obrir noves vies - el tractament a la insularitat n'és una - tal com ja fa uns anys especificà el Pla Estratègic de Competitivitat. Però, sobretot, el que destaca és un canvi d'actitud en el món empresarial. D'una o altra manera, aquesta necessitat de canvi es reflecteix a les empreses i a les organitzacions empresarials que, en els darrers anys, mostren una especial inquietud

respecte a aquestes qüestions. Una inquietud que es fa palesa en alguns dels més recents canvis de dirigents.

Hom pot pensar, si se'ns és permès dir-ho en aquests termes, que hi ha una important "mogu-da" a les institucions i organitzacions empresarials. Com a prova tenim l'elecció d'un nou president a l'esmentada Cambra de Comerç, on cobra força - per exemple - l'Associació de Joves Empresaris. El nou president de la Cambra s'ha proposat la renovació de l'entitat sense menysprear res del que s'havia fet abans, sinó tot donant una nova empenta en els temes que es consideren de futur, tal com es pot comprovar amb la lectura de l'entrevista que publicam a aquest número d'ONA. Però aquests canvis no són sempre en la mateixa direcció. Quan ens vàrem plantejar aquest número, un altre dels nostres entrevistats, Nicolau Tous, era el president de la influent Federació Agrícola i Ramadera, càrrec des del qual introduí una nova dinàmica (un exponent de la qual va ser una massiva taula rodona que ompli de gom a gom la sala d'actes de la CAEB). Això no obstant, Tous no durà molt i a les poques setmanes es va veure forçat a dimitir. En aquest sentit, tant l'entrevista a Lladó com la de l'ex-president de la FAGB són testimonis que quelcom, i no sabem exactament què, passa a la cúpula empresarial.

Convé seguir molt de prop aquests moviments. Per això, en el pròxim número entrevistarem al nou president dels hotelers de Mallorca. No obstant això, no tot és economia... El gruix d'aquest número el dedicam a analitzar la situació que travessa en

nostre patrimoni històric, una situació que, cal avançar-ho, no és satisfactòria. Ans al contrari: la societat de les Illes Balears, empesa per un espectacular desenvolupament econòmic, ha quedat endarrerida en la seva consciència cultural, la qual cosa l'ha duta a no valorar adequadament el seu patrimoni que, en definitiva, és el llegat que ha heretat dels seus avantpassats i que transmetrà, dissortadament malmenat, a les futures generacions. És evident que en aquesta qüestió, les actituds del món empresarial envers el conjunt de la societat, i l'herència cultural, no són alienes. Tot el contrari: sens dubte hi ha una relació i, per això mateix, hom ha de creure que si es modernitza el model de desenvolupament econòmic aquest ha d'anar lligat a una modernització global de la societat, inclosa, com no pot ser d'altra manera, la gestió del seu patrimoni.

Amb l'arribada del final de segle s'inicia una nova època. Quan fa sis anys iniciàrem l'aventura d'ONA, tots els que hi participàvem érem conscients que per modernitzar les Balears havíem d'acabar amb el passat. Avui ja podem dir amb certesa que el passat s'ha acabat, tot i que la societat arrossegui molts dels seus problemes. La d'ara, però, ja és una altra història i, com a tal, exigeix nous plantejaments. És evident, per tant, que seguir de prop l'evolució de les organitzacions empresarials és quelcom més que un exercici de reflexió. És, sobretot, un periscopi des del qual contemplar la realitat i, des d'ella, intentar esbrinar quin serà el nostre futur més immediat.

Más de mil sollerics protestan contra las limitaciones urbanísticas

Constructores, albañiles y otros trabajadores del sector se concentraron anoche ante el ayuntamiento

Los manifestantes se concentraron ante el ayuntamiento de Sóller para protestar contra las limitaciones urbanísticas. En la imagen, se ve a un grupo de personas, principalmente hombres, reunidos en la plaza principal de la localidad. Algunos están de pie, mientras que otros se sientan en el suelo. La multitud es densa y cubre gran parte de la plaza. En el fondo, se puede ver la fachada del ayuntamiento, un edificio de varios pisos con una estructura clásica. La escena captura el momento de la protesta, con los participantes expresando su descontento con las restricciones de construcción que afectan a la economía local.

REVOLTA A SÓLLER

Una altra prova de la pressió urbanística que s'exerceix és l'organització d'una revolta a Sóller, el passat 19 de maig, quan més de mil sollerics es manifestaren davant l'ajuntament per protestar contra la normativa rústica del PGOU. Moguts, sobretot, per constructors i picapedrers, els manifestants demanen més llibertat per poder construir a les zones d'olivar i als horts ja que creuen que aquesta és l'única sortida possible per a l'economia de la Vall.

La pressió va obtenir part del fruit que esperaven els manifestants. L'equip de govern, format pel PSM, PSOE i UM decidí interposar un recurs davant l'acord de la Comissió Insular del CIM que imposava les restriccions. Entre d'altres coses es demana que es pugui construir a la zona d'olivar a partir d'una quarterada i no de dues.

Transició

Entrevista a Miquel Lladó

per Sebastià Verd

El canvi de president a la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera ha coincidit amb un canvi d'actitud empresarial respecte a les perspectives de creixement econòmic de les Illes. El nostre entrevistat és, per tant, davant una doble transició. La personal: substituir un home i un equip que durant anys ha batallat per la supervivència de l'entitat en circumstàncies difícils, i, sobretot, una transició estructural. Les Illes Balears travessen un període econòmicament molt dolç, però no per això s'oblida que el seu model de desenvolupament ha entrat en crisi. Si més no, a l'Informe de Conjuntura de la Cambra, corresponent a 1997, que just s'acaba de presentar, podem llegir la següent

afirmació: "en aquesta conjuntura tan favorable per a Balears, tots els polítics i gran part dels empresaris de les Illes es plantegen quelcom tan bàsic i transcendent com dissenyar un nou model econòmic (a l'original se subratlla això de "nou model econòmic") que asseguri el negoci i l'èxit sense comprometre la sostenibilitat econòmica i l'atractiu turístic".

És, doncs, el moment oportú per parlar no només del futur de la Cambra sinó, també, del futur de les Illes, d'aquest futur que, ple d'incerteses, ens espera darrere la cantonada del segle.

-Vostè s'ha presentat a la presidència de la Cambra com a representant del canvi, és a dir, com a alternativa a allò que ja existia. Què vol dir això? Què vol dir canvi?

-Home!, en el meu cas, canvi deu voler dir il·lusió i ganes. La il·lusió que molts tenim que les coses funcionin bé, perquè les cambres com vostè sap acaben de sortir d'un període molt estrany, jo diria que fosc i, sobretot, de manca de definició de cara al seu futur. Ningú no sabia ben bé què passaria, i això, lògicament, era un pou de desil·lusió. Tant el tema de les quotes, que les enfrontà a les patronals, com que s'hagués prorrogat el mandat dels dirigents ningú no sabia fins quan, feia que no es poguessin prendre decisions a llarg termini. Tot estava molt embullat. La Cambra navegava per la immediatesa, sense futur, i això és el pitjor que pot passar. Ara, per contra, tot sembla clar. Més clar, almenys. L'horitzó ha quedat aclarit i aquest fet ha coincidit amb unes eleccions que han renovat l'equip. Un equip que té ganes de treballar, de dialogar amb totes les associacions empresarials i amb totes les institucions socials, inclosa evidentment l'Administració. Amb ganes, en definitiva, de fer sentir la seva veu... Tot això pot ser el canvi: optimitzar recursos, fer una feina diferent i, també, a llarg termini.

-S'ha acabat la guerra amb les patronals?

-Aquesta guerra era fruit d'unes circumstàncies que, per sort, s'han superat. Al menys esper que sigui així i que no hi hagi pus enfrontaments. De fet, la meua candidatura ha sorgit de l'entesa entre dues patronals sectorials que alhora estan afiliades a intersectorials diferents. Això és bo, perquè aquesta ha de ser la casa de tots. Aquí s'ha de representar tots els empresaris i no només un o altre sector. Per tant, hi ha d'haver un diàleg fluid entre totes les organitzacions, fins i tot per una qüestió ben senzilla, perquè serveixi de transmissió de tot allò que fa o pot fer la Cambra. Si nosaltres cada pic que feim qualche cosa haguéssim de retre compte a tots els empresaris de les Illes hauríem d'enviar més de cinquanta mil circulars. És impossible, de manera que a través de les associacions podem arribar a tothom sense dificultat. Però és que, a més a més, la nostra feina

pot abastar un horitzó més ampli que les patronals, que sovint es veuen obligades a defensar interessos molt més concrets, com és la negociació dels convenis. A nosaltres ens interessa arribar per tot, no només a les organitzacions empresarials sinó a institucions que són molt actives a la vida social com els foment de turisme...

-Ja ho entenc...

-... És que aquesta guerra, tal com vostè l'ha qualificada, era absurda i, per tant, només s'explicava per la manca de definició que travessaven les cambres. I és que aquestes tenen punts de contacte amb les patronals, però també funcions

Miquel Lladó Oliver va néixer a Palma el 1945. Des de fa més de trenta anys està directament relacionat amb el sector comercial. Va ser un dels fundadors de l'Associació de Magatzems de Materials per a la Construcció, de la qual fou president durant quatre anys. També participà a la fundació de la CAEB, on fou membre de la junta de govern.

També va ser president d'Afedeco (la Federació d'Empresaris del Comerç de les Balears) i membre de la Federació Estatal de Comerç (Unecom), així com president de la Fundació per al Comerç de les Balears i vicepresident de la Febac (Federació del Sector de la Construcció).

Elegit enguany president de la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera, també forma part de la junta directiva del Cercle d'Economia de Mallorca.

ben diferents i que rarament coincideixen amb les feines d'aquelles. Per exemple: per llei, les Cambres han de destinar una part dels pressuposts a la promoció del comerç exterior. Això no ho fan les patronals i, en canvi, és un bon complement de les seves activitats que, des de les respectives plataformes, poden fomentar la creació d'empreses noves i adreçar-les cap a la Cambra, que és on trobaran suport, bé sigui a través del programa PIPE 2000 o de qualsevol altre dels existents. I no oblidem que dins del comerç exterior hi entra de ple la promoció turística. El Consell Superior de Cambres i Turespaña tenen un conveni firmat i, en aquest sentit, seria molt satisfactori que nosaltres poguéssim arribar a un acord semblant amb Ibaturo i els foment de turisme. Això, evidentment, no va contra les patronals, sinó tot el contrari, les patronals són les que han de proposar al plenari de la Cambra les propostes d'actuació que creguin oportunes.

EMPRESA I SOCIETAT

-En qualsevol cas, parlem d'empresaris i d'empresariat... quin ha de ser el seu paper a la societat?

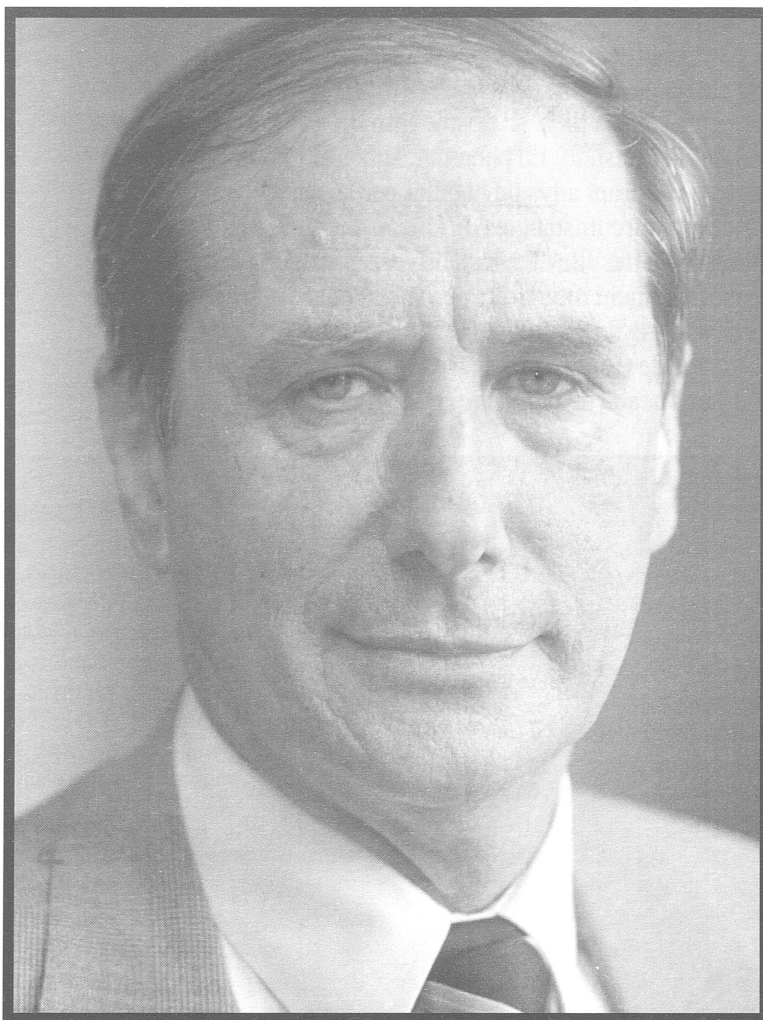
-Aquest és un bon tema de debat, però si m'ho permet, abans de passar a una altra qüestió, ...deixi'm dir que la Cambra també té un pes important en formació, cosa que d'alguna manera també respon a la pregunta que m'acaba de fer. Així, imparteix cursos d'iniciació al comerç exterior i també entra de ple en la formació professional reglada a través de pràctiques a les empreses. Crec que també en aquest terreny seria molt oportú establir convenis tant amb la CAEB com amb la Pimen. Nosaltres, per exemple, podríem mantenir la tutoria, però en comptes de crear noves estructures ens convé aprofitar les ja existents mitjançant acords de col·laboració... En definitiva, per poca voluntat que hi posem sempre trobarem més coses que ens uneixen que no que ens separen.

-Parli'm ara, doncs, d'allò que poden fer els empresaris per la societat...

-Col·lectivament, és evident que la societat civil s'ha de vertebrar i és evident que aquesta vertebració es pot aconseguir a través de l'associacionisme, tant empresarial com de qualsevol altra casta... evidentment, també a través dels sindicats. Quant als empresaris, és bo que s'uneixin amb associacions sectorials i també territorials. Així hi pot haver, i és bo que existeixin, associacions de comerciants de caràcter general o associacions de botiguers d'un poble o d'un carrer, com també, per exemple, una Federació Hotelera que alhora reuneix diferents associacions de zones turístiques. D'aquesta manera es poden anar solucionant els problemes des dels escalons inferiors de l'escala fins arribar a aquells que són de caràcter general... Si una societat no està degudament vertebrada potser sigui capaç de solucionar problemes particulars o sectorials, però no els que tenen un interès comú. La qüestió és formar una cadena tan atapeïda com sigui possible, ja que com més atapeïda sigui més forta serà la societat... I després, endemés, s'han d'establir lligams amb l'exterior i, en aquest sentit, no s'ha d'oblidar que les cambres de comerç formen la primera xarxa mundial de suport a les empreses, tant per a exportació com per a importació... Nosaltres tenim el nostre paper i cada associació té el seu.

-Sí, però... i l'empresari, com a individu... què fa per la societat?

-Que què fa?, ...miri ...n'hi ha prou amb una dada: a Mallorca, el 90% del Producte Interior Brut el generen empreses privades. Possiblement les Illes Balears siguin la comunitat autònoma on la iniciativa privada té el major pes. Això ha fet que la nostra economia, que no ha tengut cap dependència de subvencions, ni de res semblant, .. hagi sabut estar al dia, avançar-se als esdeveniments, i així ens hem situat en una posició de privilegi: Som la primera comunitat en renda, tenim un empresariat molt

actiu i, a més a més, hi ha un fet que, ara que se'n parla tant, convé deixar ben clar i és el tema de la insularitat. Tradicionalment hem sabut vèncer el fet insular. No ens ha quedat més remei i ho hem aconseguit, com ho demostra que som l'únic territori insular de la Unió Europea que té més renda per càpita que la part continental del seu respectiu estat. Per tant, parlem d'un empresari molt actiu, que han creat un teixit social fonamentat en petites i mitjanes empreses i que endemés sempre ha viscut de cara a l'exterior. Les nostres exportacions teòriques només són el 5% del PIB, però probablement hauríem de sumar un altre 5% a causa dels productes que venem aquí als estrangers... per no parlar del mateix sector turístic que també s'ha de considerar com exportador... Si sumem tot això, és clar que les nostres exportacions són percentualment molt per damunt de comunitats com Catalunya o el País Basc. Per tant, aquesta és la línia: reforçar els nostres lligams interiors, tot creant noves empreses exportadores, i reforçar la nostra presència a l'exterior, com fan algunes cadenes hoteleres. Això també serveix per vertebrar la societat... perquè aquí ja no podem créixer molt més i, en canvi, podem exportar serveis i, sobretot, coneixement.

-M'acaba de dir que ja no podem créixer massa més. I ara que ho pens, record que en la seva primera intervenció com a president de la Cambra, tot d'una després de ser elegit, va anunciar la creació d'una comissió sobre temes territorials. Per què?

-És clar... és evident que aquí ja no ens queda més remei que tenir una gran preocupació per totes les qüestions mediambientals: l'aigua, l'energia, l'eliminació de residus..., l'urbanisme. És evident que a través de l'urbanisme és pot configurar un model de societat i, per tant, nosaltres hi tenim molt a dir. Potser hagi de ser el primer gran debat d'aquesta casa. Tenim dues oportunitats per fer-ho: les directrius

territorials, que poden tornar a sortir a informació pública i la futura llei general de turisme que prepara el Govern i, per tant, no les podem desapropiar. A nosaltres ens correspon obrir el debat, perquè, bé... només fa dos dies que som a la Cambra i encara no s'han constituït les comissions, però no hi ha dubte que ens haurem d'espavilar i donar prioritat a aquesta qüestió.

NO VAL CRÉIXER A QUALSEVOL PREU

-Sincerament creu que trobarà la col·laboració de l'empresariat?, creu que els empresaris són a favor del desenvolupament sostenible, tal com diu l'informe de conjuntura de la Cambra?, o potser siguin més partidaris de mantenir l'actual model...?

-Sincerament pens que l'empresariat de les Illes té perfectament assumit que el desenvolupament ha de ser sostenible. Ningú no qüestiona la preservació del medi natural. No hi ha ningú que pugui estar d'acord amb una crescuda cap endavant i a qualsevol preu. Tothom és conscient que ja només es pot créixer en qualitat, sense abandonar el turisme tradicional, però sí donant suport a altres activitats: diversificant el turisme, desestacionalitzant, mitjançant el suport al comerç exterior o, per exemple... la difusió de les noves tecnologies. En aquests moments ningú no pensa que en el mes d'agost puguem tenir més turistes dels que tenguérem l'any passat.

-Però això no és el que ens diu el dia a dia. Les xifres de l'aeroport i les perspectives del sector turístic ens parlen de nous rècords per a enguany. I d'aquesta manera és impossible evitar que continuï la pressió sobre el territori.

-Sí, però... el que importa no és que de cop es paralitzi tot... no, ja que el remei seria pitjor que la malaltia. La qüestió és donar per bona una tendència que és indiscutible i, en aquest sentit, ja no cal esperar grans creixements turístics de sol i platja i, sí, en canvi, creixements percentualment importants d'altres segments turístics i, també, d'altres activitats econòmiques. En realitat, assistim a la desaparició d'una part de l'oferta que havia quedat obsoleta i a la seva substitució per una oferta de major qualitat. Aquest és el camí. No podem ocupar massa més territori. Doncs bé: avui una part important de la construcció és rehabilitació, ja sigui modernització dels hotels o reforma de nuclis històrics. Tant de bo que la construcció no perdi pes i que el seu motor d'ara endavant sigui la rehabilitació... no li ho sembla?

-Sí que m'ho sembla... però.

-És que aquí, a Palma, tenim un dels nuclis antics més grans d'Europa. Tan de bo proliferin els bastiments per la ciutat històrica... serà senyal que s'hi fan obres. I així millorarà la situació de la construcció, i també del comerç, a més de preservar un patrimoni cultural que és de tothom. Si més no, això és el que pretén el Pla Mirall... Construcció no és fer nous edificis. Evidentment, també és això, però no podem oblidar ni la rehabilitació ni les obres públiques... a les Balears tenim un enorme dèficit d'infraestructures públiques: carreteres, depuradores... etcètera, etcètera. La pena pot ser que tot ens hagi de venir plegat i que aquestes infraestructures, o el Pla Mirall mateix, no s'haguessin pogut fer fa uns anys quan hi havia crisi i no ara, però bé... També hem de pensar que en els darrers anys la demanda d'habitatsges de primera residència havia minvat perquè els joves tenien por a perdre la feina o, simplement, no en tenien i, per tant, no s'arriscaven a la compra d'un habitatge. En canvi, ara la situació és millor, hi ha més seguretat i, endemés, les hipoteques han baixat molt... Vull dir amb això que s'ha de créixer en allò que sigui necessari. Altra cosa són les segones residències per a estrangers que fa uns anys es varen promocionar perquè es pensava que era una manera que el turisme fos fidel. Aquest tipus de client s'ha aconseguit i, sens dubte, és d'un gran nivell, gasta molts de doblers i ajuda a vèncer l'estacionalitat... En resum, com li deia, ningú no qüestiona la necessitat

d'un desenvolupament sostenible, però l'essència d'aquest desenvolupament és, precisament, mantenir una activitat econòmica suficient per donar feina a tothom i incrementar la qualitat de vida de tots els residents. Hi ha, evidentment, moltes contradiccions, unes més aparents que reals i d'altres absolutament reals... el tema és poder fer-ne un debat i definir així el que més interessa al conjunt de la societat.

OBJECTIU: MODERNITZAR L'ECONOMIA

-En els darrers anys s'han registrat molts de canvis de lideratge social, tant pel que fa a la política com a l'economia, però vostè no és del tot nou en aquest món. Si més no el recordam com a president d'una patronal sectorial, Afedeco.

-Sí, i en guard molt bons records... No debades el comerç és un dels sectors econòmics més importants de les Illes i, evidentment, un dels que tenen més repercussió social.

-Per això mateix li volia demanar sobre el comerç com a sector socialment estratègic... És un sector que s'ha modernitzat o encara li falta molt per posar-se al dia?

-El comerç és un sector que s'ha reconvergit molt a totes bandes i també aquí a les Balears. Moltes vegades pensam que perquè vivim a una illa hem d'anar endarrerits i això no és veritat. No ho és tampoc en el comerç. N'hi ha prou a passejar pels carrers de Ciutat per veure que els seus mostradors són els mateixos, o del mateix nivell, que els que podem veure a qualsevol capital europea. Avui tenim un comerç especialitzat... moltes vegades deim... és que el comerç s'ha d'especialitzar... home!, és que no crec que subsisteixin aquelles botigues tradicionals, que venien de tot, on hi havia rodets de fils, i cebes... i aspirines, qualsevol cosa. No hi ha dubte que el petit comerç de les nostres illes té un gran nivell, la qual cosa, però, no vol dir que es pugui dormir, perquè aquest és un sector molt dinàmic, que evoluciona constantment i en el qual un sempre s'ha de saber posar al dia per ser competitiu. El que no sabem és què pot passar demà, no sabem, per exemple, quina transcendència tindrà el comerç virtual, tot i que pensam que serà molt important, i quina repercussió tindrà sobre la imatge de les ciutats. Per tant, la reconversió, la modernització es fa dia a dia. Fa alguns anys el petit comerç va sofrir l'envestida de les grans superfícies que, per afegit, s'implantaren a Mallorca en uns anys de crisi, la qual cosa provocà un impacte molt fort, però avui aquest comerç petit s'ha recuperat gràcies al creixement econòmic que ha experimentat la societat. Clar que una part de les botigues ja no hi són, no pogueren resistir, però... el fet és que avui tenim un comerç modern, jove... amb un canvi generacional que ha dut al front del sector empresaris ben formats. Precissament, allò que més record de la meua presidència a Afedeco és haver contribuït a la creació de la Fundació del Comerç per a la formació tant d'empresaris com de treballadors del sector. La formació és, evidentment, una eina imprescindible per al futur.

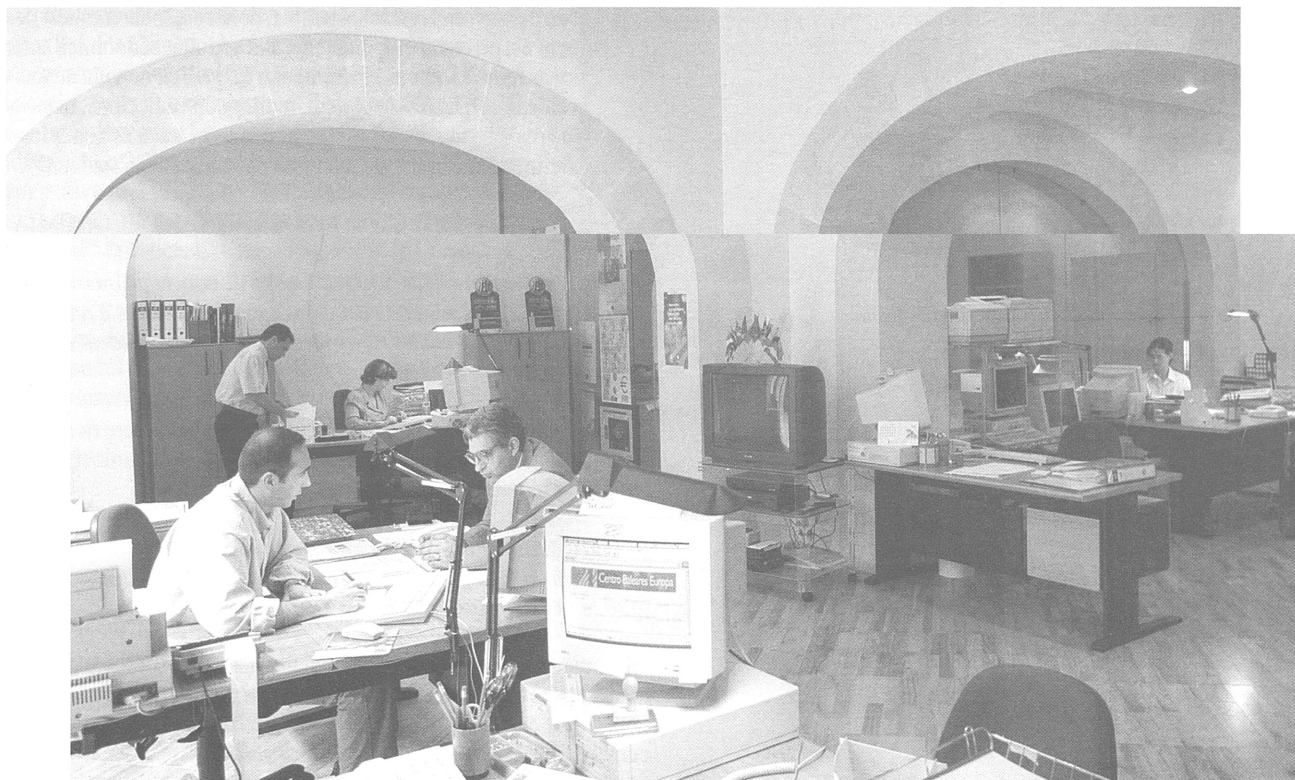
LA GENERACIÓ DE L'EURO

-Una generació jove preparada per als reptes de l'euro?

-Sí, sí... tota aquesta gent que s'ha format no tindrà cap problema.

-I la resta de la societat?

-Home!, encara ens falta molt. Almenys això és el que ens diu una enquesta que acaba de fer el Consell Superior de Cambres: més del 90% de les empreses de les Balears encara no saben quant els costarà l'adaptació a l'euro. El 73% no coneixen el temps, és a dir, el calendari en què es desenvoluparà la implantació de la moneda única. El 64% confessa no tenir informació. I el 54% no s'ha plantejat estudiar el tema. Aquest és el perfil. Una situació preocupant, tot i que sabem que al

**El Centre Balear Europa consolidat a Brussel·les
defensa els interessos de la nostra comunitat i,
a la vegada, facilita a tots els interessats
qualsevol informació relativa a la Unió Europea**

DEPARTAMENTS I SERVEIS DEL CBE:
Centre de Documentació Europea
Centre Europeu d'Informació Empresarial
Departament de Relacions Exteriors
Departament de d'Estratègia Regional i
Coordinació IMEDOC

INFORMAU-VOS AL CENTRE BALEARS EUROPA

C. Palau Reial, 17
Conselleria d'Economia i Hisenda
07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
Tel. 971 17 62 28 - Fax 971 17 62 16.

Correu electrònic: cbe@bitel.es
Internet: <http://www.bitel.es/cbe>

DELEGACIÓ A BRUSSEL·LES

Avenue des Arts, 3, 4 et 5, 7ème étage - 1210-Brussel·les
Tel. 32 2 223 14 10 - Fax 32 2 223 25 24.
Correu electrònic: centre.balears.europe@skynet.be

COMISSIÓ EUROPEA

GOVERN BALEAR

Universitat de les
Illes Balears

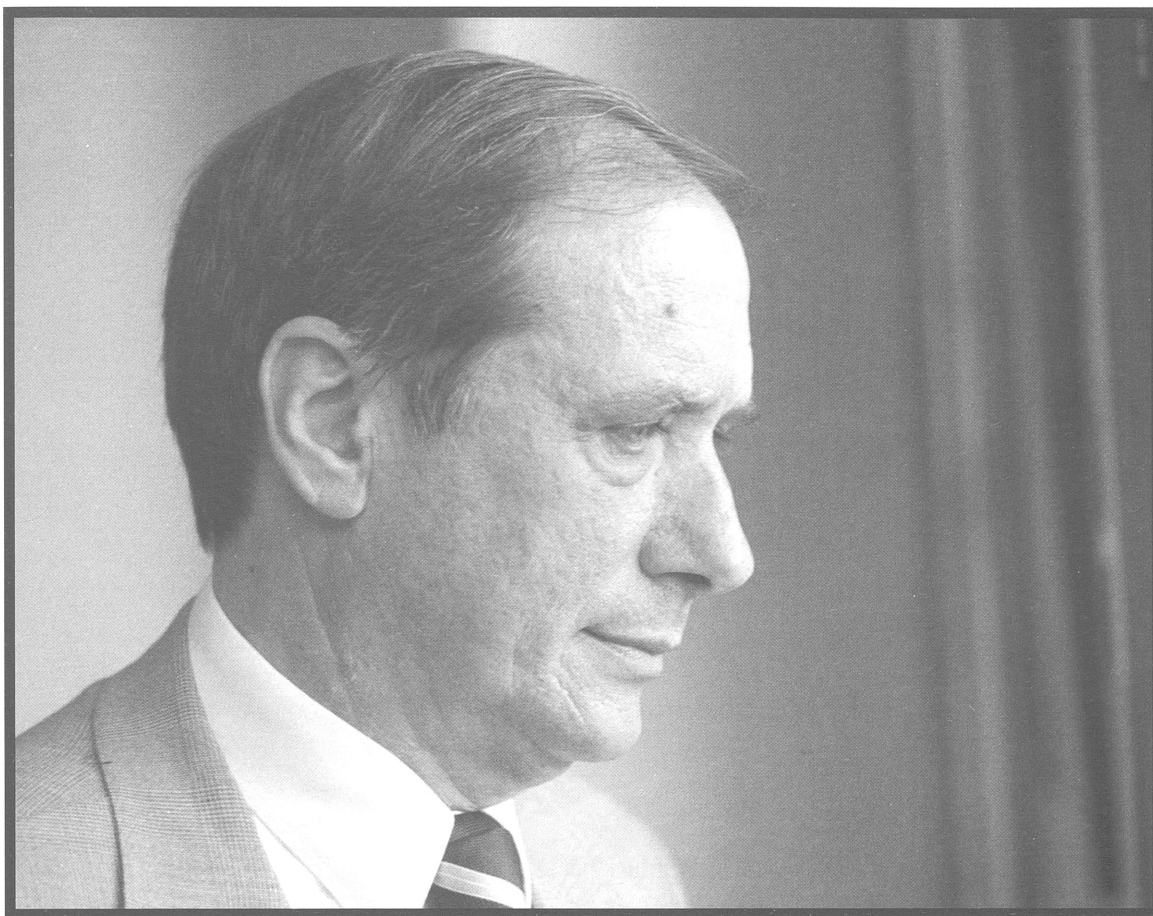
Cámara Oficial de Comercio,
Industria y Navegación de
Mallorca e Ibiza-Formentera

CAIXA DE BALEARS

CENTRE BALEARS EUROPA

ELS EMPRESARIS I LA CULTURA

-N'hi ha que pensen que la cultura no és el plat fort de l'empresariat de les Illes.

-... No sé què vol què li digui. A les Balears hi ha una gran activitat cultural i és evident que la prosperitat econòmica en facilita el desenvolupament. A Palma cada dia hi ha actes. Dijous passat, sense anar més enfora, teníem deu o dotze actes per triar... conferències, exposicions... a part de l'oferta cultural permanent, que també és molt important. Una autèntica sobreocupació per a la disponibilitat que normalment tenim i que fa que no puguem anar pertot. No vull dir amb això que ens haguem de conformar, sinó que tampoc no podem pensar sempre que la resta ho fa molt bé i que nosaltres no... I molts d'aquests actes fins i tot els organitzen institucions

empresarials o econòmiques... els centres culturals de Sa Nostra i la Caixa són uns dels principals dinamitzadors. També la Banca March...

-I en l'aspecte lingüístic...

-S'ha avançat molt. Hi ha molts d'empresaris que han assumit la normalització lingüística. En realitat els empresaris no fan més que allò que la societat demana. La gent veu molt normal utilitzar la nostra llengua tant en la vida quotidiana, on mai no s'ha deixat de fer, com en les relacions comercials.

-També hem de parlar de qüestions socials. Un recent informe de Càritas denunciava l'existència d'un important focus de pobresa. La prosperitat econòmica a la qual vostè es refereix constantment no és igual per a tothom.

-Dissortadament és així. No cregui que quan parl de prosperitat m'oblid d'aquesta realitat. Ni ho faig jo ni, en general, els empresaris. La prova és que des de les mateixes organitzacions empresarials han sorgit iniciatives que afavoreixen la integració dels marginats, com és la Fundació Deixalles, impulsada per la Pimen. La pobresa i la marginació són realitats que hem d'intentar vèncer, perquè vulguem o no ens afecten a tots. Ningú no pot ser insensible davant el sofriment de les persones, tot i que només fos una persona o una família... Però és que, endemés, hi ha un altre aspecte econòmic que afecta aquesta qüestió: els aturats, els marginats, són un capital humà que no produeix i que, per tant, es desaprofita. Per tant hem de tractar de recuperar-lo... I també és important la imatge que oferim als nostres visitants... una mala imatge no ens beneficia gens... En definitiva, primer hi ha la dignitat de la persona i, després, els aspectes econòmics. Tot plegat fa que els empresaris ens haguem d'implicar molt més en qüestions socials.

capdavall la gran majoria de les nostres empreses no han de tenir cap problema. Però, el cert és que el nostre sistema productiu, basat en els serveis, serà el primer a tèmper-se dels canvis... Això ens du a haver de plantejar-nos campanyes de conscienciació...

-Pot ser hi hagi un avantatge. Si més no els experts diuen que l'euro serà positiu per a les Balears.

-Sí, així és. No tenc cap dubte que serà beneficiós per al conjunt, la qual cosa, però, no lleva que pugui afectar negativament aquells que no s'han preparat. Ens estalviarem les despeses de canvi de moneda i les assegurances de canvi, endemés d'entrar en una zona econòmica molt estable, d'inflació baixa, la qual cosa ajudarà a la competitivitat... de gran transparència en preus... etcètera, etcètera. Serem, en qualsevol cas, davant noves oportunitats de negoci que hem de saber aprofitar.

-Però hi pot haver altres efectes no estrictament econòmics, com els culturals, els sociològics.

-Bé, jo crec que ja vivim a Europa, i sabem que aquest és un mercat interrelacionat. Sabem que si hi ha una vaga a Anglaterra ens afectarà i, fins i tot, som capaços de quantificar les repercussions per endavant. A les Balears ens afecta més allò que pot passar a Alemanya, per exemple, que no el que succeeix... no sé... potser a Astúries, perquè els nostres clients són de la Unió Europea. Per això pens que no hi haurà grans impactes culturals, perquè al llarg de la història més recent ens hem avesat a estar permanentment en contacte amb ells. No esper cap gran revolució en aquest sentit. La nostra és una comunitat europea a tots els efectes i també en l'ordre cultural.

Fora vila, camp de batalla

Entrevista a Nicolau Tous

per Maria Ferrer

La seqüència de les xifres del sector turístic de les Balears creixent d'any en any és paral·lela a la de la desaparició progressiva dels nostres agricultors i ramaders. Dues realitats que s'entenen, donada l'evolució de l'economia illenca, però que fan plantejar la qüestió de si el lent morir del nostre camp arribarà a ser definitiu. Nicolau Tous és fill de pares pagesos. La seva dedicació professional ha anat per uns altres camins, entre ells el de la política, encara que sempre ha estat vinculat a la Federació Agrícola i Ramadera de Balears, de la qual acaba de deixar la presidència. La seva visió de la necessitat que l'agricultura i la ramaderia tinguin un lloc a les illes del boom turístic ve raonada precisament pel paper que el camp juga dins aquest boom. Suposa un canvi de mentalitat dels pagesos i dels responsables autonòmics del sector.

Nicolau Tous és casat i té una filla. Viu a una finca, a Lluçmajor, de la qual té cura tot sol, i on deixa bona part del seu temps lliure. Fill de pagesos, és un home vinculat a Unió Mallorquina des dels seus inicis. Va ser regidor de l'Ajuntament de Palma quan la formació de Maria Antònia Munar donava suport al Partit Popular, de 1991 a 1995, "un calvari", diu ell, perquè va sofrir dins el govern de l'Ajuntament la crisi del pacte que acabà en ruptura. Tous va seguir Munar i va passar a l'oposició. "No com altres", explica amb un cert ressentiment. Va continuar fent feina, com fa ara, a una empresa de Palma, i col·laborant amb el partit. A finals de 1996, fou elegit president de la Federació Agrícola i Ramadera, càrrec que ha deixat recentment. Aficionat a les carreres dels cavalls trotons, és, en representació del Consell Insular de Mallorca, membre del comitè executiu de la Universiada de Palma.

-Com es troba un temps després d'haver deixat la presidència de la Federació?

-Em sent molt satisfet. El temps que he estat president de la Federació Agrícola li he dedicat moltes hores diàries i m'ha donat una satisfacció. Pens que la meua feina ha estat positiva i, qui s'alaba el que és seu, és molt normal, però com sempre hi haurà persones que em criticaran, encara que crec que les alabances són més freqüents que les crítiques. Jo he hagut de deixar la Federació Agrícola, de fet ja vaig anunciar quan em vengueren a cercar, que si acceptava, com vaig fer, seria per un període curt. A l'assemblea que varem tenir dia 29 de desembre, ja vaig anunciar a l'aprovació dels pressuposts del 98, que presentava uns pressuposts oberts, perquè fossin senzills i així la persona que se'n fes càrrec pogués tenir el camp obert. Temes totalment personals m'han dut a aquesta

decisió, perquè en aquest moment no puc dedicar les hores que necessita la presidència. Sé que aquest tema ha creat discussió, que s'ha dit que era per motius polítics. En absolut, jo no he tengut ni cap pressió política, ni cap pressió de ningú, per abandonar la Federació Agrícola. Molt menys pressió del Partit Popular com s'ha dit. Jo he tengut un diàleg amb el president del Govern favorable, bo, sense arribar mai a la discussió. Interferències, cap ni una.

-Crec que el fet que vostè sigui dins Unió Mallorquina ha fet aixecar aquests rumors?

-Jo fa devuit anys que estic en el mateix partit, perquè estimo la meua terra. No he canviat mai de partit, i crec que en la meua actuació política almenys he demostrat una ètica i he estat sempre a les ordres del que ha

dit el partit, cosa de la qual avui molt pocs poden presumir. Qualcú ha volgut vendre que me'n vaig de la Federació per la meua vinculació a Unió Mallorquina, però no és així en absolut. Jo he mantengut que la Federació Agrícola no era una lloc per fer política. No s'hi ha fet política i he de dir que la presidenta del meu partit mai no ha interferit en l'actuació de la Federació. Tot el que es diu que me n'he anat per motivacions polítiques no són més que maquinacions de persones interessades que les coses vagin malament.

-A la reunió de la directiva de la FAGB en què es donava compte de la seva dimissió s'escoltaren crítiques a la seva gestió.

-Jo darrerament no he llegit cap diari. Membres de la junta em varen dir que una persona va comentar això, però això en absolut no era el sentir de la majoria de l'assemblea.

-Quina ha estat la seva feina el temps que ha estat al front de la Federació?

-Jo he estat devuit mesos president de la Federació. No som jo qui he de valorar la meua gestió, però a mi em vengueren a cercar, jo he estat soci fundador de la Federació, i he pertangut a la Federació com a directiu i, per dificultats d'un cert moment, m'elegiren president. I jo crec que l'he tret de la situació agònica en què es trobava. Durant aquest any i mig s'ha parlat més que mai de la Federació Agrícola. La meua actuació? Puc dir que d'allò que he fet n'estic satisfet. Crec que la meua situació és acceptable.

UNA GREU FERIDA

-Quin és l'estat de salut del sector agrícola i ramader de Balears en aquest moment?

-L'agricultura i la ramaderia a Balears tenen una greu ferida. I hem de pensar que el 60% o el 70% de terres que tenim a Mallorca avui en dia són conreades, cultivades; la resta, que són terres de tipus marginal, avui en dia s'arreglen com a zones forestals. Si deixam morir l'agricultura, com passa, què passarà amb aquestes terres. Que estaran abandonades, i la gent, a un lloc turístic com aquest, no entén el que això pot significar.

-Qui creu vostè que ha de ser més conscient de la continuïtat del sector que vostè demana, els mateixos agricultors i ramaders, o l'Administració?

-Jo sempre vaig reivindicar que, a la nostra comunitat, fins ara, no s'ha fet mai una planificació agrària, per saber què volem que sigui la nostra agricultura i la nostra ramaderia. I per fer aquesta planificació, això significa un gran debat, on hi participin totes les institucions, els partits polítics, i sobretot el sector, per saber què volem que sigui. Nosaltres sabem que el sector turístic va per davant, però jo som dels que pensen que el futur de l'agricultura a Mallorca està condicionat al sector turístic. Això vol dir que jo pens que de cara al futur és necessari tenir unes marjades amb oliveres, plantacions de pinars, uns camps de blat, ordi i horts ben cuidats, tenir les ovelles que pasturin pels boscos i pel Pla de Mallorca. Sabem que com a sector econòmic no és productiu, però jo pens que l'agricultura i la ramaderia han de continuar com a un patrimoni de Mallorca, perquè formen part de la imatge que s'ha de vendre de Mallorca per part del sector turístic.

-I aquest sector turístic, n'és conscient?

-Jo crec que és necessari parlar-ne, i que hi hagi aquest debat. Però jo som conscient, i quan vaig tenir reunions amb sectors agrícoles i ramaders, i amb sectors empresarials i hotelers, em vaig adonar que els hotelers no pensen avui en dia com nosaltres podem pensar que ho fan, com fa uns anys. Avui en dia, una part d'hotelers defensen la qualitat dels

nostres productes. Ja hi ha proves d'això, per exemple, a Muro, on el sector hotelier i els agricultors, s'entenen. Jo crec que fa falta diàleg de cara al futur perquè tots siguem conscients que l'agricultura ha de sobreviure.

-Quina ha estat la resposta que ha trobat vostè per part del Govern a les seves peticions?

-Li he transmès al Govern quina era la nostra idea del que s'havia de fer. Jo durant l'any 97 he visitat la majoria dels pobles de Mallorca, he tengut contacte amb la gent del camp, de la ramaderia, i vaig arribar a fer un resum, que era una cosa que m'havia comanat el president Matas, i li vaig transmetre tota la gran preocupació que tenen els pagesos de Mallorca. Aquest document el vaig lliurar a Jaume Matas a finals d'any.

FALTA D'INFORMACIÓ

-Quines són les principals preocupacions que mostren?

-Les queixes més importants que vaig rebre dels agricultors eren per la falta d'informació, perquè la Conselleria d'Agricultura de cada dia complica més les coses al pagès, en la burocràcia de l'Administració. La tramitació d'una subvenció, d'un document, és cada dia més difícil. Es perden subvencions a Mallorca de la Unió Europea per aquest motiu. I en segon lloc, dins la situació inaguantable en què diuen que es troben la majoria dels pagesos, sobretot hi ha una gran preocupació al sector lleter. A Mallorca podem presumir de tenir una ramaderia amb una qualitat de llet de les millors d'Espanya. I el sector lleter es troba en una situació difícil i crec que ja és massa tard, la situació és dràstica i pot desaparèixer.

-La crisi del sector lleter no és nova...

-No, però ara la situació és inaguantable perquè es mantenen els problemes, com el preu de la llet. Els ramaders de Mallorca, en aquest moment, són els que venen la llet més barata de tota Espanya, i més barata de tota Europa. La mitjana nacional supera el preu en deu pessetes. Per tant, amb la competència que hi ha, i el preu que paguen en aquest moment les indústries al ramader, la situació no es pot aguantar. Quant a la quota lletera, l'han anat venent a altres comunitats com Galícia i Astúries. El que jo vaig reivindicar al Govern fa un any i mig, i no ho ha fet, va ésser que fes un pla d'abandonament autonòmic de la quota lletera, perquè molt bé, ha posat el Pro-Agro com una ajuda directa al ramader, però aquesta no és una solució definitiva. Això voldria dir que la Conselleria se'n fes càrrec i compràs als ramaders la quota, i així no sortiria de la comunitat, i després la podria repartir entre els ramaders que tenen excés de producció i necessiten més quota. I això nosaltres hem estat l'única comunitat en tota Espanya que no ho ha fet. En aquests moments, em diuen que aquest tema està en marxa, però actualment, ja han fugit molts de milions de litres de quota lletera dels nostres pagesos, que els faran falta, a causa dels preus que han pagat des de Galícia, i altres llocs, aquesta quota ja és fora.

UN MAL FINAL

-Encara es pateixen les conseqüències de la crisi d'Agama?

-A Agama es va prendre una mala decisió per part del Govern que hi havia en aquell moment, i ara Agama està en una situació difícil, perquè és una indústria particular, i hi ha llibertat de preus. Jo crec que el gran error del Govern va ser en aquells moments no prendre la decisió que havia de prendre, sinó que va continuar invertint doblers a Agama, on hi ha enterrats molts de milers de milions de pessetes. I hem de pensar que avui en dia, fer una central lletera nova, per recollir tota la llet que es fa a Mallorca, val tres-cents, quatre-cents milions de pessetes d'inversió, i la darrera ajuda que s'ha donat a Agama l'any passat va ésser de sis-cents milions de pessetes. Agama té un mal final.

-Té un mal final, després que s'hagi privatitzat?

-Sí, tindrà un mal final. I se'n durà, a la llarga, tots els ramaders que hi ha darrere. És una agonia cada dia que passa. Quina és la problemàtica? El Govern, en el moment que va dir que privatitzava Agama, me'n record perfectament que ho va fer amb una condició, que la nova concessionària, en un període de no més d'un any, assumís el compromís de pagar als ramaders el preu de la mitjana nacional. I això no s'ha produït, i continuen cobrant a un preu amb el qual és impossible lluitar. Paguen als ramaders la llet molt barata i això produeix que cada dia hi hagi més ramaderies que han de tancar.

-I el Govern, què pot fer?

-Això va ser un compromís verbal que va anunciar el president Matas, però sembla que en el plec de condicions aquesta exigència no hi és. Per tant, com a indústria, defensarà els seus interessos, com una empresa privada, i això fa que sigui molt difícil que s'augmenti el preu del litre de llet al ramader. És la reivindicació que hem fet sempre i crec que això no es produeix ni es produirà, i per tant el sector lleter passa per una greu crisi.

-El document que lliurà al president del Govern, ha tengut alguna resposta?

-No, de moment, no. Li vaig presentar a finals d'any, i no.

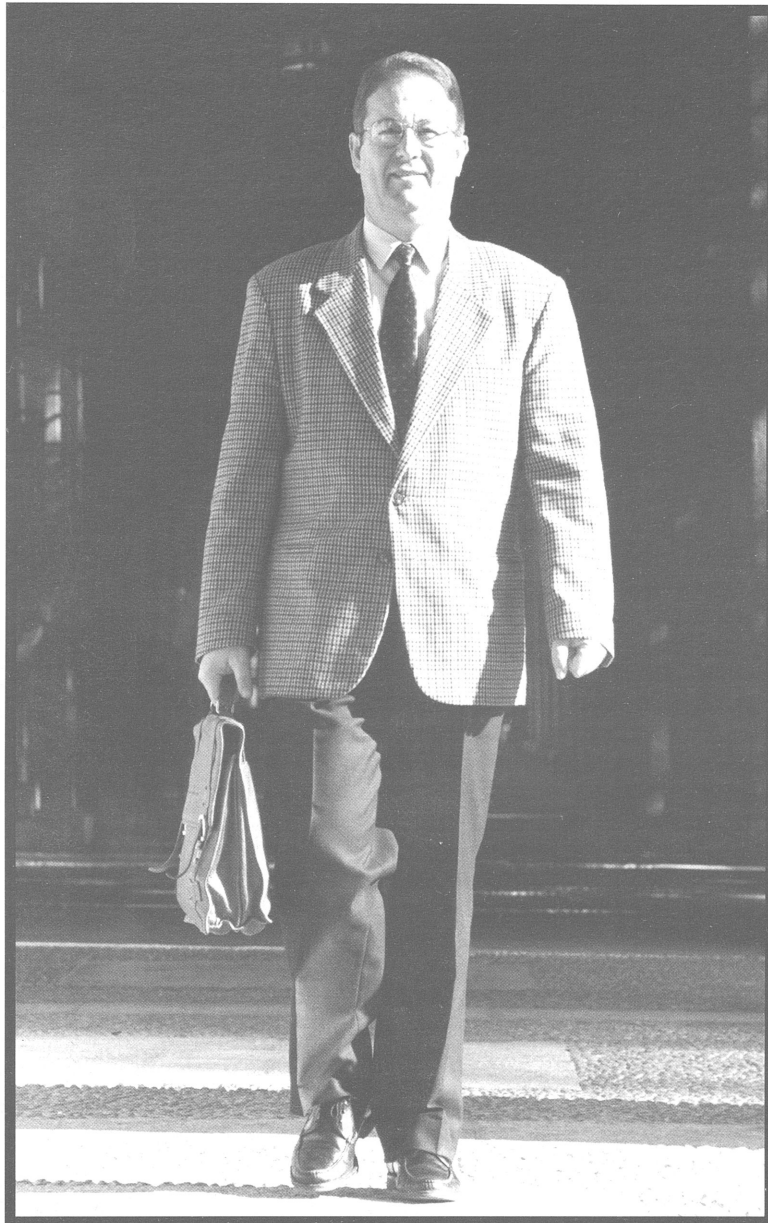
-Quin percentatge del Producte Interior Brut representa el sector agrícola i ramader a Balears?

-Poc menys d'un 2%, i disminueix d'una manera alarmant. Mentre no hi hagi un govern com el basc, que té un nacionalisme que defensa amb raó, continuarem així. Perquè tot el que la gent va a comprar, com la llet, als supermercats, ve de fora, i els nostres pagesos no poden competir mai contra això sense ajuda.

SOLUCIONS DEL FUTUR

-Ha parlat vostè del sector lleter. Com es troba la resta del sector agrícola i ramader?

-Es troba malament, però hi ha solucions de futur que no es plantegen, i que passen pel fet que a Mallorca hi ha productes competitius, com per exemple la patata de sa Pobla. Hi ha agricultors que s'han associat, que formen part de societats agràries de transformació, i s'han posat al dia. Això què vol dir? Vol dir que hi ha possibilitats que l'agricultura, no com

a empresa familiar, que no té cap futur, sinó amb la formació d'aquestes societats agràries i amb una planificació com la que es fa amb la patata de sa Pobla, que primer s'exportava i es venia a un preu molt barat i que avui ja s'exporta a Anglaterra a uns preus molt defensables i rendibles. És un producte amb una distinció pròpia de qualitat, que és el que li dóna un valor. Per exemple, ara tenim la vedella de Galícia, a la qual es dóna tanta publicitat, i jo pens que aquí, el Govern, el que hauria de fer és potenciar, per exemple, la qualitat dels nostres productes, perquè hi ha casos en què no és un problema de preu, sinó de control de la qualitat, de no enganyar la gent, perquè s'engana molt a la gent. I això és la possibilitat que tenim nosaltres, tot controlant els nostres productors, i presentant les nostres coses a través de la publicitat com productes de qualitat. I això té comprador, i no té problema de preu. Productes com puguin ser la nostra sobrassada, o els nostres formatges... però definint molt clar els productes de qualitat.

-Com és el pagès d'avui a Balears?

-Sap que per continuar lluitant a l'agricultura i a la ramaderia no li queda més remei que posar-se al dia en les qüestions de la

Unió Europea. És una condició de cara al futur indispensable, i el pagès ho sap. El futur de l'agricultura i de la ramaderia a Mallorca passa sens dubte per conèixer quin serà el futur de la política agrària comuna, i sobretot, per la continuïtat d'aquestes ajudes. Jo pens que, a Mallorca, a l'agricultura, la manca d'aquestes ajudes significaria el total abandonament de les terres. És un pagès sobretot per tradició familiar, i una cosa que he observat jo el temps que he estat a la Federació Agrícola, és que el pagès és una persona totalment confosa, i amb raó.

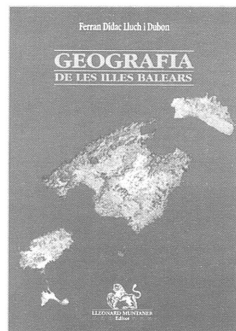
No sap què ha de fer, per què li peguen bufetades de per tot. I què vol dir això? Això vol dir que no fa molts d'anys et donaven les subvencions per llevar les vaques i perquè no donassis més llet, et donaven la subvenció per arrabassar la vinya... Ara, com això i moltes coses més, les coses canvien. Ara resulta que la Unió Europea continua subvencionant la plantació de vinya, sembla ésser que a partir de l'any 2001 les vaques tendran subvenció directa, i per això, els pocs pagesos que queden, estan desorientats, perquè ja no saben què els convé. Des de les nostres institucions, per això, jo crec que el que fa falta és una planificació agrària cap al futur del que volem que sigui la nostra agricultura.

-S'incorporen joves al sector?

-Les dades que coneixem ens indiquen que els nostres agricultors i ramaders tenen edats altes. Només setanta joves menors de vint-i-cinc

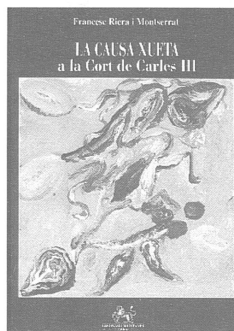
LA HISTÒRIA DE MALLORCA

al teu abast

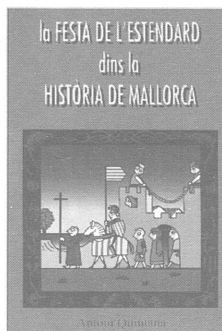
GEOGRAFIA DE LES ILLES BALEARS
de Ferran Didac Lluch i Dubon

LLEONARD MUNTANER
Editor

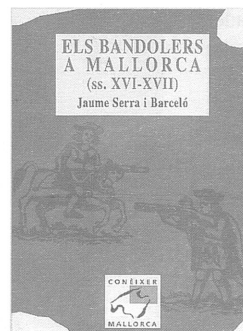
LA CAUSA XUETA A LA CORT DE CARLES III
de Francesc Riera i Montserrat

LLEONARD MUNTANER
Editor

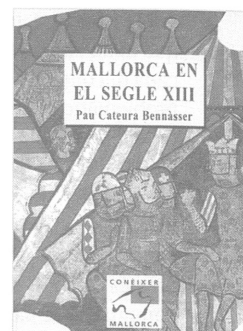
LA FESTA DE L'ESTENDARD DINS LA HISTÒRIA DE MALLORCA
d'Antoni Quintana

EDITORIAL MOLL

ELS BANDOLERS A MALLORCA (ss. XVI - XVII)
de Jaume Serra i Barceló

CONÈIXER MALLORCA

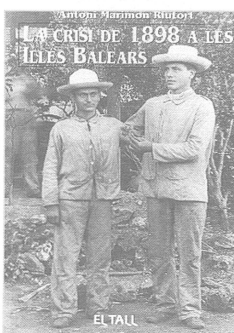
MALLORCA EN EL SEGLE XIII
de Pau Cateura Bennàsser

CONÈIXER MALLORCA

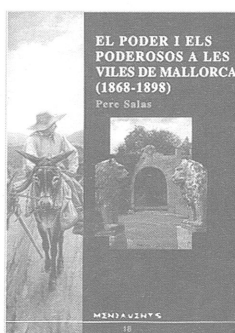
HISTÒRIA DE LA RÀDIO A MALLORCA (1933 - 1994)
de Matilde Delgado Reina

EL TALL Editorial

LA CRISI DE 1898 A LES ILLES BALEARS
d'Antoni Marimon Riutort

EL TALL Editorial

EL PODER I ELS PODEROSOS A LES VILES DE MALLORCA (1868 - 1898)
de Pere Salas

EDICIONS DOCUMENTA BALEAR

SANT JOAN CACICS I REPRESSORS
d'Arnau Company

EDICIONS DOCUMENTA BALEAR

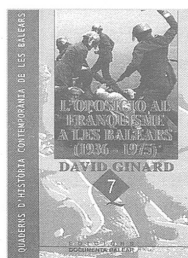
JOSEP MARIA QUADRADO I EL SEU TEMPS
Isabel Peñarubia, Joan Mas i Vives, Gabriel Ensenyat, Pere Fullana i Puigserver, Miquel Duran Pastor, Catalina Cantarellas Camps

MIQUEL FONT Editor

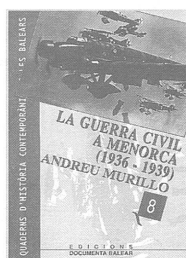
QUADERNS D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA DE LES BALEARS

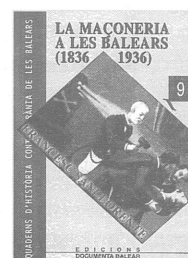
LA DONA EN LA MALLORCA CONTEMPORÀNIA
de Joana M. Escartin i Aina R. Serrano

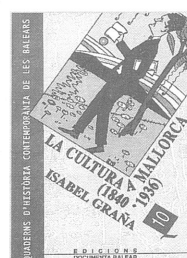
L'OPOSICIÓ AL FRANQUISME A LES BALEARS (1936 - 1975)
de David Ginard

LA GUERRA CIVIL A MENORCA (1936 - 1939)
d'Andreu Murillo

LA MAÇONERIA A LES BALEARS (1836 - 1936)
de Francesc Sanllhorente

LA CULTURA A MALLORCA (1840 - 1936)
d'Isabel Graña

DOCUMENTA BALEAR

Amb la col.laboració de:

GREMI D'EDITORS DE BALEARS

Consell de Mallorca
Cultura i Patrimoni Històric

anys s'hi dediquen. I un 45% dels 14.000 pagesos de Balears tenen més de seixanta-cinc anys.

COMPRA DE FINQUES

-El fet que molts d'estrangers comprin finques rústiques de Mallorca, i el fet que en molts de casos aquestes finques s'estiguin parcel·lant, com pot influir en l'agricultura?

-Jo no he estat mai partidari de defensar la venda de terres als alemanys, però sí que comprenc la situació de les persones que les venen. Els alemanys han pagat bé les terres, i les terres produeixen. No sé fins a quin punt això pot fer mal a l'agricultura, perquè ells mantenen les terres cuidades.

-Quina és l'actitud dels ajuntaments tradicionalment agrícoles envers el sector?

-Els batles són els que coneixen bé la situació dels seus pobles, que eren tradicionalment agrícoles i ramaders, on era la principal activitat. I són conscients de la situació en què es troben. Sa Pobla és actualment un poble agrícola, per exemple, un 85% és agrícola. I hi ha altres pobles al Pla, on la sembra de cereals i ordi té una quota de 56.000 hectàrees. Són llocs com Petra, Ariany, Montuïri, on també predomina l'agricultura. Perquè es faci una idea de la importància, les subvencions dels fons estructurals europeus per a cereals a Balears crec que passen els 5.000 milions de pessetes, i això és molt.

-Vostè s'ha posicionat d'una manera crítica cap a les Directrius d'Ordenació Territorial. Per què?

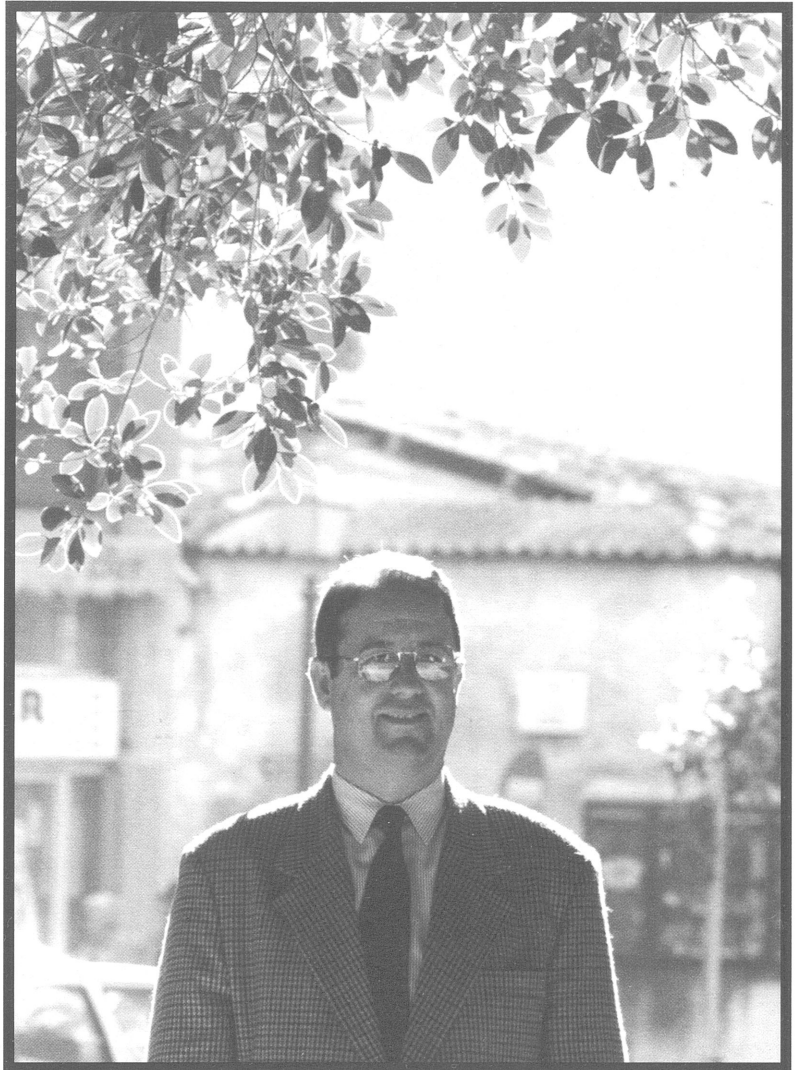
-Al final, el Govern ens ha donat la raó, perquè les Directrius estan en aquest moment suspeses, perquè en el moment en què es varen redactar les persones que ho feren no tenguieren en compte un sector com era l'agrícola i això va dur a la presentació de moltes al·legacions. El que més he denunciat és que al sector no se'l pot tenir de costat, i és necessari parlar amb ell, tant a les Directrius, com als plans territorials. En el cas de les Directrius, s'encarregaren a uns tècnics de fora, i jo pens que el primer que haurien d'haver fet és parlar amb els ajuntaments, conèixer les problemàtiques dels pobles i veure com les Directrius poden afectar-los. Això no es va fer, es va pensar només en el sector turístic i això ha provocat que el conseller Miquel Ramis hagi hagut de rectificar. Jo pens que se'n faran unes de noves, que passaran a exposició pública, i serà on el sector podrà dir la seva.

-En quin aspecte perjudicaven les Directrius el sector agrícola?

-Sense entrar molt al fons, perquè és un tema molt llarg, hi havia coses molt negatives. Per exemple, com pot ser que al sector turístic es doni la llibertat a una explotació que si demostra que fa cinc anys que està en funcionament, no sigui necessari treure la llicència d'activitat, i en canvi a un pagès, per tenir més de trenta porcs necessita treure una llicència d'activitats. I per tenir una guarda d'ovelles també ha de tenir llicència d'activitats. Hi havia uns contrasentits que demostraven que no s'havia tengut en compte l'agricultor per a res.

-També ha estat contrari a un altre projecte polèmic per a la part forana, l'autopista de Llevant.

-Sí, passa el mateix, s'ha fet un projecte sense escoltar la gent, sense tenir en compte el que pot suposar, per allà on passa i on afecta. Suposa un excessiu consum de territori i xapa finques rústiques sense mirament.

IMPOTÈNCIA DAVANT L'ADMINISTRACIÓ

-Vostè ha estat regidor de l'Ajuntament de Palma, i ha viscut la política des del punt de vista dels que prenen les decisions. Com ha vist ara els polítics a l'hora de demanar?

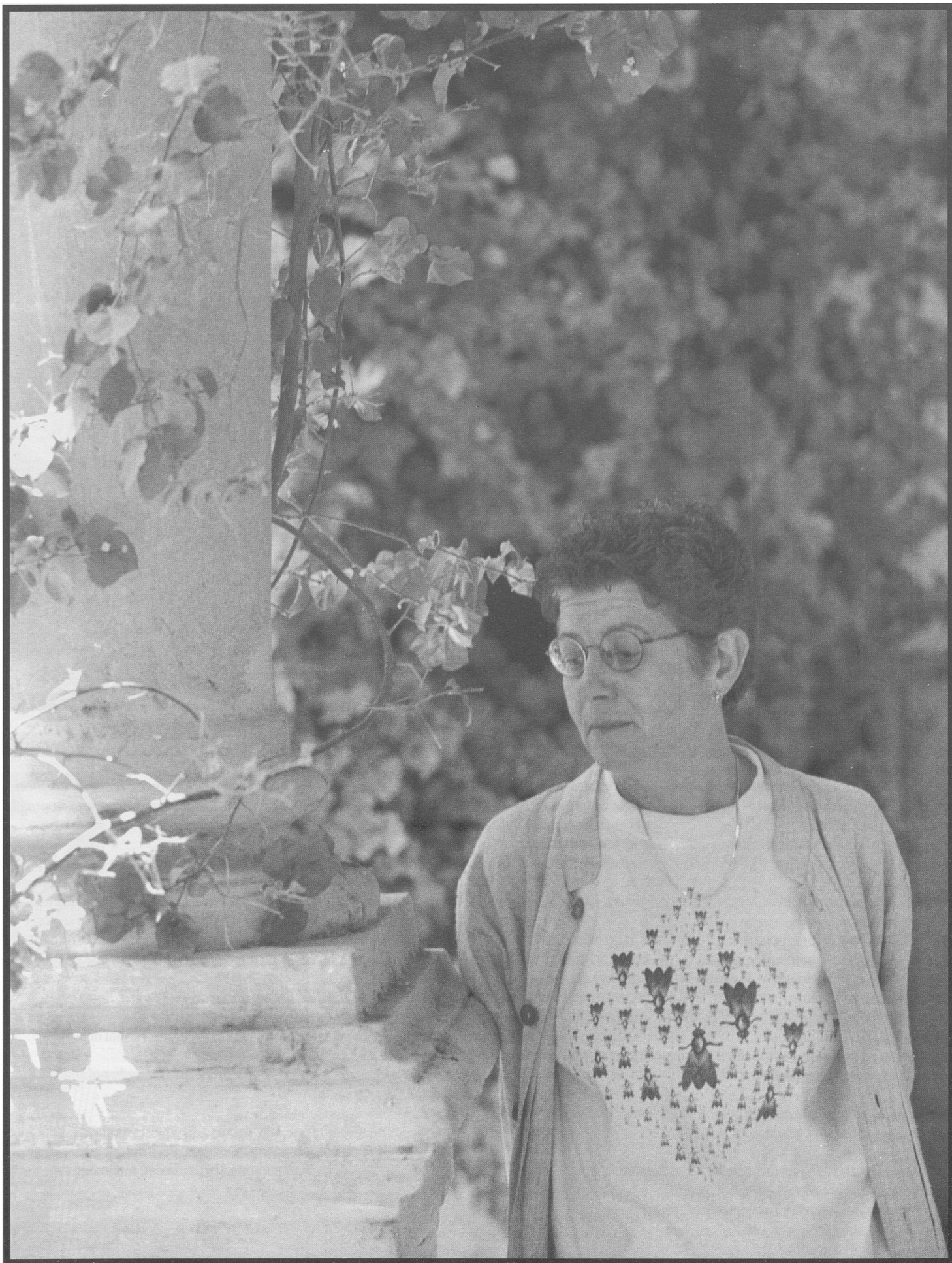
-Jo vaig ser regidor, vaig ser al Govern de l'Ajuntament de Palma, però poc temps, un any i mig, i vaig passar a l'oposició. Ara, com a representant de la FAGB del que me n'he adonat és de la impotència que tens davant l'Administració, veure la gran problemàtica que té un sector, i veure que no és contestat per l'Administració com ens mereixem. És un sector que no fa molt de renou, però que no té el paper que es mereix.

-Si les coses no canvien, veurem desaparèixer l'agricultura?

-Sí, ja ho estam veient. És el que feim, i veurem, el final del sector.

-Tornarem a veure Nicolau Tous a primera línia de la política o de qualque entitat social?

-Això és una pregunta que ja m'han fet. En aquests moments, pens que no, en política no pots dir mai què no faràs. Però dir que jo deix aquest càrrec perquè ja pens en altres coses, és totalment, totalment, fals.

Escèptica i combativa

Entrevista a Catalina Cantarellas

per Gina Garcías

Catalina Cantarellas viu amb coherència una vida dedicada a l'estudi, a la recerca i a la divulgació de l'art a les Balears. Sembla que ha trobat el punt d'equilibri entre una activitat incansable i la soledat interior. També entre la lucidesa combativa i l'escepticisme que tempera l'ànima. Entrar a ca seva és començar-la a conèixer: en traspasar la porta d'un pis exteriorment molt discret del carrer de Santa Clara, les sales són amples, les parets altes, l'aire espaiós. I allà, sobre el mosaic antic de capritxosos jocs geomètrics, els canteranos amb marqueteria i els quadres vetusts conviuen amb els colors vius d'altres mobles molt moderns, amb els sofàs clars i tous que conviden a estar-s'hi una estona més fent tertúlia. I el conjunt és exquisidament despreocupat i serè, confortable. Catalina Cantarellas considera que el nostre patrimoni històric i artístic és l'empremta que han anat deixant les successives generacions al llarg de la història. I com que el sent i l'estima, no el vol convertir en un objecte de veneració, convençuda que tot allò que es mitifica i s'adora esdevé inaccessible. De la mateixa manera, és anticorporativa i crítica, i practica sense por l'agosament desinteressat dels savis, que no deuen res a ningú, que no tenen res a perdre. L'escepticisme que a vegades l'envolta no l'impedeix assenyalar ben clar les pautes perquè el nostre patrimoni pogués ser com ella voldria i com ella el viu: fresc i sòlid com la memòria, tan calent com la sang que batega el cor.

Catalina Cantarellas i Camps (Palma, 1947) és historiadora de l'art. Llicenciada en Prehistòria i Història Antiga per la Universitat de Barcelona i doctora per la Universitat de les Illes Balears amb la tesi "La arquitectura mallorquina desde la Ilustración a la Restauración". Des del 1970 és professora de la Universitat de les Illes Balears i cap del Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts. Ha dirigit, entre altres treballs, el Catàleg de l'eixample i Sòl no urbanitzable del terme de Palma, i l'Inventari dels béns mobles de l'Església catòlica. És autora d'estudis, entre els quals destaquen: "La Industria del Hueso en Mallorca durante la edad de Bronce" (1974), "La intervención del arquitecto Peyronnet en la catedral de Palma" (1975), "Una aproximación a la pintura mallorquina del siglo XIX y a su entorno" (1980), "Assaig per a una recuperació crítica del pintor Tito Cittadini" (1983) i ha publicat els llibres Ceràmica incisa en Mallorca (1972), Pedro de Alcántara Peña, maestro de obras militares (1823-1906) (1984), La renovación de la industria cerámica en Mallorca: La roqueta (1879-1918) (1985), i Ses Nostres cases. Arquitectura tradicional de les Balears (1986). Entre les publicacions del darrer anys destaquen: Arquitectura modernista y decoración aplicada: el caso de la cerámica (1997), La pintura en Baleares: Mallorca como centro al catàleg Centro y Periferia España 1890-1917, Cuadrado i el patrimoni (1988) i La presència i el ressò de Joaquim Mir a Mallorca (1998).

-Quines obres de les que s'han fet al nostre temps, de la nostra generació, es convertiran en patrimoni futur, seran el testimoni del nostre temps? Les que seran objecte de respecte i de veneració o les que seran un exemple de com hem estat?

-No tenen perquè esser excloents, i en cas que ho siguin segurament es conservaran les primeres, és a dir, les que seran objecte de respecte i de veneració... Tot i això, com a exemple del que hem estat, almenys des dels anys cinquanta, hauríem de deixar tot s'Arenal, l'ampliació de la xarxa de carreteres i un llarg etc... Això és el que hem estat i encara som. Però no val la pena deixar això, que ja no s'hauria d'haver construït.

-Creu que és millor no deixar empremtes de la nostra història, que no es pugui saber mai el que hem fet?

-Ja ho sabran, ja... i és que també valia la pena conservar, a més a més ben il·lustrós! el "Monumento a los Heroes del Crucero de las Baleares"?

-Sí, o el camp d'extermini de Mathausen.

-Ja, depèn de l'ús o del significat... Per ventura, creu que el patrimoni, allò que cal preservar o conservar, és fruit de plantejaments innocents, ingenus o desinteressats?, jo no ho crec. També caldria tenir en compte que un monument històric no és necessàriament un monument artístic. Però, al marge d'aquestes qüestions, la meua tendència, avui per avui, és intentar conservar conjunts abans que edificis singulars, entre d'altres coses, perquè aquests, en principi, tenen més assegurat el seu futur. Per exemple, és, o va esser, més engrescador intentar conservar conjunts com el barri de Son Espanyol, ja molt malmenat, o el de Santa Catalina, i en general tot l'exemple de Palma, que defensar el centre històric, quan aquest ja comptava amb prou benediccions. Tanmateix, la cosa és complicada, del barri de Santa Catalina, per exemple, tots els edificis modernistes estan protegits, però ja no queda cap testimoni d'allò que fou el gran nucli industrial del segle XIX. S'haurà d'anar als arxius per saber el perquè d'una cosa tan simple com són els noms dels carrers: Fabrica, Indústria... S'ho han carregat tot. No vull dir que tot s'hagi de conservar, ni molt menys. Si jo hagués d'escollir quines coses salvar del segle XX, depèn molt, així... la reforma de Gaudí a la Seu de Palma i la parròquia de l'Encarnació pel que fa a obres religioses. També edificis i habitatges racionalistes, algunes casernes com la d'Automòbils, a la carretera de Valldemossa, depèn...

-El Parc de la Mar o la Fundació Miró...

-És clar, però la Fundació Pilar i Joan Miró s'ha d'entendre com a monument... el taller de Sert és encisador, res no se'l menja, ni l'edifici de Moneo... I el parc de la Mar, com a conjunt urbanístic pot passar. A alguns el projecte no ens agradava gaire; ens haguéssim estimat més, per exemple, un sòl de terra i no un paviment tan dur (tot el parc és dur), però, bé, varem dir: esperarem deu anys i estarà millor (perquè el temps no sols millora les coses bones, sinó que fins i tot pot fer passar dolent per bo o per menys dolent). La zona de ses Voltes (Elies Torres) és hermosa, no sé si prou funcional... Altres coses no s'han aconseguit, no hi ha un microclima, el parc és intrassitable a moltes hores del dia. A més, els parcs han d'esser, per definició, zones arbrades, la resta (la construcció), un afegit. Però... si veus una de les noves zones enjardinades que ara promou l'Ajuntament de Palma, no la identifiquis com a zona enjardinada si abans no has arribat a temps a veure el rètol que la identifiqui com a tal.

EL TESTIMONI DE LES OBRES PÚBLIQUES

-Vostè creu que s'han d'aprofitar les obres públiques per fer dissenys urbanístics i monumentals perdurables. Les catedrals d'abans són les obres públiques d'ara?

-D'entrada: no a les dues preguntes. Pel que fa a les obres, públiques o privades, seria suficient a fer-les amb ètica, autenticitat i dos dits de seny per adequar forma i funció. El parc Güell de Barcelona, ja que abans parlàvem de parcs, n'és un bon exemple, tot i que va esser obra de promoció privada.

-Les obres que va impulsar Mitterrand...

-Ah... la grandeur de Mitterrand. Són fenòmens puntuals, models no traslladables.

-El parc de sa Faixina de Palma.

-No em parli de sa Faixina... Això va esser un atemptat, una vergonya i una horterada.

-De la fàbrica okupada de Can Coromina què era més important conservar, l'edifici racionalista o les pintades dels okupes?

-Nosaltres varem catalogar l'edifici. No va servir de res. De totes formes he de dir que jo pens que hi ha pocs edificis que tinguin un valor absolut per si mateixos. S'havia de preservar Can Coromina per evitar mals majors i també si la preservació servia per donar un ús social o públic a l'edifici. Can Coromina tenia una sèrie de coses al seu favor: era un exemple digne d'arquitectura racionalista, estava situada en un context al qual donava certa dignitat i tenia també un ús social important: els okupes hi devien estar beníssim, i no els haurien d'haver maltractat, amb els pocs okupes que tenim... Per tant, hi havia motius suficients perquè es conservàs. Del patrimoni també en forma part la quotidianitat. Quant a les pintades, igual que l'edifici, la qüestió també s'ha de relativitzar, no ho hem de voler eternitzar tot, si no ens eternitzam ni nosaltres... Les pintades o grafitis eren un bon exemple del nou art urbà, estaven bé. Una alumna va fer un treball sobre aquest tema.

L'ACCIÓ POLÍTICA

-Els edificis d'interès cultural o històric, tremolen davant els canvis polítics?

-Ningú no tomarà el castell de Bellver, és clar. Però hi ha altres valors, el conjunt del patrimoni integrat en el medi ambient, aquest sí que es posa a tremolar... Aquesta terrible xarxa viària que s'ha fet i que continua, és que et xapa el cor. El Parc Bit, que converteix Son Espanyol en un simple projecte d'urbanització, és un altre fet indignant. La transformació de la Serra, de quasi tota, en espais residencials són fets dramàtics. A cada indret i caseta hi fan una piscina... Què ens quedarà? Què podrem defensar?

-Vostè vol lluitar contra els canvis inevitables

-Qui ho diu, que són inevitables? Això és el que diuen els que comanden: els poders econòmics i els polítics, però, encara que ho vulguin fer creure, que no té remei, no tothom s'ho creu. O és que és inevitable fer una autopista per anar a Manacor? És inevitable el projecte que volen fer a la carretera de Valldemossa? Tenc poques coses clares, però aquestes sí. Ja m'estim més no llegir els diaris, mai no m'hagués pensat que arribaria a aquesta situació.

-És un sentiment de derrota molt absolut.

-Tenc un escepticisme molt gran. Algú va dir que som una escèptica combativa.

-En quines ocasions li ha pujat la sang al cap, la ràbia al cor?

-Quan tenia quinze anys ja m'agradava pensar com es podrien posar barrobins a s'Arenal. Des de llavors moltes altres malifetes m'han fet mal al cor. Ara no estic en absolut resignada, però és tan difícil aturar una autopista...

EL LLOC I EL PAPER DE LA UNIVERSITAT

-Creu que haver construït la Universitat a nou quilòmetres de Palma, també va ser un atemptat, per omisió, contra el centre històric, al qual privaren de sang i d'oxigen?

-Sí, sí, però cal que digui, tot i el mal que el record em fa, que jo a un moment donat, no vaig ni tan sols intentar defensar allò que creia, i que, a més, abans sí que havia defensat. No record les dades. El projecte d'ubicació a la Misericòrdia de la Facultat de Filosofia havia malaauradament fracassat. Passà el temps, érem, encara, a Son Malferit, a punt, crec, d'esser traslladats al Campus. Va coincidir amb una conjuntura favorable: l'esforç d'un equip d'arquitectes municipals per intentar

-No, no estic a gust. Tot és molt *ligh*. No han canviat moltes coses, o almenys no han canviat prou segons quines; jo crec en la ideologia!, i crec que s'ha de gestionar a partir d'uns criteris clars, no a remolc d'allò que sembla més oportú, convenient o consensuable a un moment donat.

-Ara les humanitats tornen a recuperar un nivell d'atenció que s'havia cedit a les ciències i a la tecnologia.

-Ara estan més de moda. Aquí, perquè s'ha difós que a altres llocs estan de moda. Ara ens reunim i parlem de cinema, de novel·la, d'una exposició, perquè està de moda... És una moda una mica banal, perquè a la vegada no recuperam progressivament el costum de pensar. Ara sembla que pensar és un exercici massa cansat. Agafam un llibre quan ens anam

reconduir la situació, i que la Universitat quedàs a Palma... i mira per on, jo que havia combatut en contra totalment del Campus, vaig dir que no era el moment (s'havia produït feia poc un canvi de rector) Quina estupidesa! De totes formes, per molt que es digui, la situació no és irreversible, i caldria reconduir-la, almenys en part: que alguns estudis s'ubicassin a Palma. Situar la Universitat a nou quilòmetres de la ciutat ha tengut efectes molt negatius, no només per al patrimoni, per a la cultura i per a tot, també per a la mateixa institució, que s'ha aïllat socialment, i ha quedat desconnectada d'un entorn i d'una societat a la qual ja importava poc, en conjunt, la Universitat.

-Vostè va aspirar, fa uns anys, a regir la Universitat...

-No exactament. Sé que sembla paradoxal...

-En qualsevol cas, els canvis fets pel nou equip rectoral, l'han satisfeta? Està a gust, amb l'actual política universitària?

al llit, per agafar més bé el son. Es va perdent la curiositat i la inquietud, aquell interès per les coses que no sabem fer. I les humanitats precisen d'aquest desig.

-El patrimoni s'ha d'investigar, s'ha de preservar i s'ha de divulgar. Vostè ha investigat, ha fet informes, ha fet llibres, fa classes... I ara?

-També ho faig, però ara em ret molt poc el temps. Ja no començ a fer feina a les deu del vespre, com abans. A aquestes hores ara ja estic cansada.

-En general, com estan aquestes qüestions, a les Balears?

-(Un poc indignada): Ja veus, regular. Si investigar i divulgar és fer aquests llibres de gran luxe, de moltes fotografies i que no diuen res!... Mira quants de llibres s'han publicat, no com a objectes de luxe, sinó com a divulgació... a vegades jo em deman si han servit de res. No es fan

programes d'investigació si no és amb motiu d'un aniversari, d'una commemoració... o de justificar pressuposts. A vegades aquestes efemèrides són l'única via per investigar. També s'hauria de divulgar millor el que s'ha fet, perquè hi ha una gran tasca feta. I amb la investigació i la divulgació els diferents organismes de l'Administració haurien d'arribar a una estratègia de preservació general i coordinada. Hauríem d'aconseguir que preservar el patrimoni no significàs només prohibir, dir "ves alerta amb això", sinó que sigui també una política activa, en positiu, d'integrar el nostre patrimoni a les activitats de la nostra vida quotidiana.

ELS MECENES

-S'ha d'implicar la iniciativa privada, els poders econòmics, a la preservació del patrimoni?

-Sí, però primer s'han de posar d'acord els poders polítics, les diferents administracions. Està suficientment coordinada la Conselleria de Cultura, amb la de Medi Ambient, amb la de Turisme? No ho sé. Tenen els mateixos interessos? És clar que al turisme l'interessa que es conservi el patrimoni, però hi ha en realitat una política coherent amb aquest interès? En segon lloc s'ha de saber qui gestiona el patrimoni. Jo crec que ha de ser una gestió pública. Ara està de moda viure a edificis antics, fer plans de rehabilitació, però la implicació de la iniciativa privada en la conservació del patrimoni hauria d'anar més enllà.

-Ara els alemanys acabats compraran, preservaran i mantendran porcions importants del nostre patrimoni, per exemple les antigues possessions de la Serra i de l'interior.

-Jo som molt racista. Som molt racista cap al nord, no cap al sud, no, sinó cap al nord.

-Així i tot no pot negar que ells preserven una part del nostre patrimoni.

-No, no. Si valoram en conjunt l'acció i la influència que exerceixen sobre la nostra terra, el balanç és negatiu.

-Ja que no podem impedir l'afluència de persones i capital europeu a l'illa, aprofitem-la.

-No sé per què no la podem impedir. Vagi a comprar allà. No és només un problema econòmic o social, és, sobretot, un problema cultural. Hauríem de procurar evitar que els estrangers es fessin amb la propietat de l'illa.

-Hi ha observadors que asseguren que gràcies als estrangers, possessions importants de Mallorca s'han conservat sense alumini a les finestres, sense tomar cuines antigues...

-No hem de sacralitzar les anècdotes. Robert Graves va ser un dels organitzadors de la carretera que baixa en cotxe fins a la cala de Deià... Podia semblar una actitud progressista, com la que va fer tomar part de les murades de Palma fa cent anys. Però avui segurament no ho faríem. També jo a un temps vaig creure que gràcies als estrangers havien salvat part de la nostra cultura. Ara crec que no és així. En qualsevol cas no hi ha bons ni dolents.

-Les associacions ciutadanes defensen de forma suficient el patrimoni?

-Fan el que poden. El GOB, ARCA, les associacions de veïns... Fan un paper necessari. No es pot deixar únicament en mans de les administracions públiques aquesta tasca. Les entitats ciutadanes a vegades s'equivoquen o a vegades l'encerten. Jo crec que és fonamental que defensin qüestions estructurals, crec que ho fan, tot i que a vegades perden el temps quan llancen campanyes per qüestions de detall, com si a una balconada hi ha d'haver o no banderetes, per exemple.

ELS TÒTEMS

-Quina funció han de complir els museus?

-Ens hauríem de plantejar, què tenim, què volem tenir i què podem tenir, i actuar en conseqüència. A vegades hi ha bona voluntat i pocs mitjans, a vegades no hi ha interès, i a vegades no hi ha criteri, perquè per ventura alguna col·lecció no té més valor que el que li dona el seu propietari.

-A la gent encara li fa por, entrar als museus?

-No sé si li fa por. Ara els museus estan de moda. Fixi's, sembla fins i tot que hi haurà un nou museu d'Art Contemporani al baluard de Sant Pere, la qual cosa no deixa d'esser, si més no, sorpresiva. I no ja per qüestions de detall (irònica) com, i entre moltes altres coses, la confusió entre el que és públic i el que és privat, o el tema de com es valoren els fons pictòrics que s'hi aportaran, és a dir, sense agents externs o cases de subhastes internacionals... Però hi ha moltes pel·lícules que jo no entenc, i si la pràctica totalitat dels partits polítics hi estigueren d'acord... jo dec esser Àlicia en el país de les meravelles.

-Tanqui els ulls i expressi un somni impossible i feliç.

-M'imagin una gran onada, veig que la mar avança i es menja bona part del que s'ha construït al litoral de Mallorca. Que cauen fins i tot algunes de les construccions que han tapat les boques dels torrents. I que llavors la gent se n'adona que viure millor no guarda sempre una relació directa amb els beneficis econòmics. Seria una catàstrofe fenomenal. Quina fantasia!

LES EMOCIONS

-Vostè, quantes vegades s'ha emocionat davant un monument?

-Moltes. Tot i que a mesura que una persona creix, cada vegada és més difícil que s'emocioni. Ens autocontrolam.

-Sent la vida passada que s'oculta a l'interior d'una pedra?

-Els coneixements intel·lectuals ajuden, ens proporcionen diferents graus i matisos de plaer. En definitiva, són un estímul a la sensibilitat, difícil en un món en el qual aquests tipus d'emocions són castrades, marginals.

-Els monuments tenen un llenguatge propi, els estils són una forma d'expressió d'una cultura, d'un temps?

-Els monuments transmeten, segons el receptor, la vida dels que els feren. Jo sempre he viscut a cases velles. En realitat, visc a una casa vella perquè no tenc prou doblers per tenir la casa nova que a mi m'agradaria. Perquè a mi m'agrada moltíssim l'arquitectura contemporània. Doncs bé, visc a cases velles perquè aquí tenc un sentiment, una sensació del que s'ha viscut, no vull dir que hi ha fantasmes perquè si em senten... Però

sí dir que aquí hi trob una vida acumulada, a la pedra, a la humitat del marès...

CONTRA LA INDIFERÈNCIA

-Per a una persona que com vostè, adivina i comprèn el sentit dels traços i els volums, percebre tanta indiferència i tant d'analfabetisme històric i artístic, li provoca una situació d'incomunicació amb els altres, la de no poder compartir determinades emocions?

-Sí, però aquest és un problema del qual jo també em sent responsable. A vegades em deman fins a quin punt no he sabut explicar el que sé, no he sabut connectar amb la gent que vol saber.

-Perquè vostè fa classes.

-Sí, sempre n'he fet. Millor o pitjor, segons l'època, segons el que creus, segons l'ànim.

-I ara als alumnes els motiva el tema del patrimoni?

-Sí, jo crec que sí. Ha esdevingut un tema de moda. Hi ha més sensibilització. A vegades es converteix en un problema, que un tema com aquest es posi de moda, perquè hi ha el perill que es banalitzi, que torni un objecte de consum turístic. Que es folkloritzi. En general, el tema del patrimoni és, com d'altres, un tema complex. No hem d'oblidar que pot ésser molt utilitzat per uns i per altres, i a vegades, per ideologies antiètiques.

-I aquesta sensibilitat també ha arribat a les institucions?

-No sé si diria sensibilitat, jo diria interès, o sensibilització, millor, que té un sentit una mica més modest...

-Ha arribat aquesta sensibilització?

-És clar que l'Administració té interès. No veu que la ciutat és plena de rètols del Pla Mirall? Però crec que s'ha de distingir entre les institucions i els temps. Els primers consistoris democràtics de Palma varen demostrar un interès que llavors era desacostumat i que per ventura tampoc no era políticament tan rendible com altres coses. Varen donar una empenta i després, els que el seguiren no han pogut tornar enrere. Altres administracions poden tenir més o menys sensibilització, però actuen a vegades per impulsos o per interessos concrets, sembla que consideren que la planificació és una pèrdua de temps. No fan plans estratègics per a la protecció del patrimoni.

-La improvisació és només el resultat de la ignorància?

-És desconeixement. És el resultat de les pressions per aconseguir efectes visibles a molt curt termini.

-No demanen assessorament als experts?

-Segons. El que passa és que un pla de gestió no és només informació. S'han d'establir uns criteris homogenis i estables i a la vegada flexibles per definir quins han de ser els béns interès arquitectònic, històric o cultural, perquè el patrimoni no és un valor absolut. I després s'han de dissenyar unes estratègies globals i eficaces. Perquè no es pot dir "jo estimo el patrimoni" com un valor absolut, com una cosa inamovable i venerable, sinó que l'hem de viure de forma integral, en el nostre marc social i econòmic.

Taula rodona amb **Salvador Cànoves** (batle de Binissalem), **Damià Pons** (conseller de Cultura i Patrimoni del Consell Insular de Mallorca) i **Carlos Ripoll** (regidor d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma)

La balearització del patrimoni

Per Magdalena F. Mulet

L'èxit d'una societat, diu un dels nostres convidats, pot residir a saber convertir la seva riquesa en cultura, en patrimoni, per poder llegar a les generacions futures. I la Mallorca rica encara no ha donat la passa per impedir que un patrimoni conservat al llarg dels segles quedi a l'illa i assoleixi uns paràmetres moderns i rendibles que garanteixin la seva pervivència.

Ona: *Tot i que parlar de patrimoni en general pot esser molt difícil, per emmarcar avui aquesta tertúlia, podria el conseller del Consell Insular començar presentant-nos quin és el panorama de Balears, i en concret de Mallorca, quant a la situació patrimonial?*

Pons: Encara que no tinguem un patrimoni extraordinari, Mallorca és una illa que té una sèrie d'elements que sí que ho són, i en tot cas tenim un patrimoni mitjà prou heterogeni i dispersat al llarg dels segles, prou atractiu i interessant com perquè sigui evident que és un valor cultural, social i històric que necessita atenció i protecció per part de les administracions.

El patrimoni de Mallorca històricament en gran part havia sobreviscut per inèrcia, com moltes de les coses que sobrevisqueren a aquesta illa. Endemés Mallorca ha tengut la sort de no esser víctima de grans catàstrofes que han perjudicat brutalment el patrimoni a molts de llocs d'Europa.

A Mallorca, exceptuant alguns arxius municipals que foren víctimes dels atropells durant la I República, i això és en casos comptats, s'ha conservat intacte molt d'aquest patrimoni i això és un valor afegit extraordinari,... i ara, clar, el patrimoni de Mallorca ha tengut una sèrie d'inconvenients al llarg dels darrers vint-i-cinc anys... però jo som optimista i vull dir que crec que ja s'ha invertit la tendència. En la meua opinió el patrimoni ha estat víctima del mateix procés que la resta d'elements: la balearització, que ha afectat el territori i tot el que podríem anomenar la cultura etnològica..., també ha afectat la llengua, en un procés acceleradíssim de canvi econòmic i social. Un procés acceleradíssim de canvi de mentalitat d'una societat que encara era en bona part rural, cap a una societat urbana, i cap a un tipus de consumisme molt dur, amb la qual cosa ha succeït que a un moment determinat aquesta societat va identificar tot el que era patrimoni amb antiguitat i manca de progrés, endarreriment social i econòmic. I durant un temps, de la mateixa manera que hi va haver una determinada classe que lligà el pas a la modernitat amb el pas a la llengua castellana, també hi va haver molta de gent que lligà la idea de modernitat a la idea d'eliminar tot el possible del patrimoni, perquè semblava més aviat un obstacle que altra cosa.

I això succeí en un context de creixement econòmic molt important, sobretot en construcció, la qual cosa afectà el patrimoni. I en una època en la qual no hi havia el marc polític que pogués generar un debat social sobre el patrimoni per introduir mecanismes d'autorectificació si fos necessari. Recordem que durant molts d'anys l'Administració tengué un delegat de Belles Arts i una comissió que poca cosa feien. Tot i això, hi hagué gent que va treballar en pro del patrimoni, perquè hi hagué catalogacions, i algunes declaracions de béns, però hi havia poca inversió pública per protegir el patrimoni.

En aquest context arribam als anys vuitanta quan comença a néixer una nova consciència envers el patrimoni que no es pot deslligar del naixement d'una consciència en altres aspectes: de protecció del territori, de la llengua i de la identitat històrica de l'illa. I llavors les administracions, en una primera fase, municipals..., i l'Ajuntament de Palma, per exemple, té un canvi d'actitud, encara que amb errors greus com per exemple permetre la desaparició d'edificis tan interessants com Ca n'Alzamora o l'hostal Arxiduc, edificacions que tot i no esser de gran importància arquitectònica donen identitat històrica al patrimoni de la ciutat.

A més de Palma, altres administracions a poc a poc han començat a invertir en qüestions patrimonials, sobretot pel que fa al patrimoni arquitectònic. I el que és més important, socialment s'ha començat a produir una reacció contra aquella idea que tots els elements nous i moderns eren bons en si mateixos en contraposició a les coses "antigues", que eren negatives. Ara a molts de pobles es produeix un procés de recuperació de tot allò que havia sobreviscut.

Crec certament que estam en un moment d'inflexió en sentit positiu respecte de la relació de les administracions amb el patrimoni.

Cànoves: Com a administració local estic d'acord i subscric el que ha dit fins ara i a mode d'introducció Pons, perquè realment aquest ha estat el procés que hem sofert als nostres pobles.

La tendència o agermanament entre balearització i destrucció del patrimoni és molt adequada, perquè hi ha una correlació ben clara. El que s'ha produït en aquest procés és que molts de mallorquins deixaren el seu patrimoni de banda per fer coses noves i sovint aquest "abandonament" ha suposat la seva protecció. Ara està més degradat però en molts de casos intacte. Els mallorquins no valoraren el que tenien i per això ho deixaren de banda, tancaren les cases, per ignorància del seu valor. Quan hi hagué un impacte realment negatiu als municipis fou als anys seixanta quan es produí l'explosió socioeconòmica que va fer que als pobles s'importassin les modes i els materials "nous", va esser l'època dels aluminis, dels hivernacles, de les façanes alicatades.

I efectivament, els anys vuitanta són de recuperació, de conscienciació de petits sectors que comencen a valorar el que tenen.

Però vull dir que la tasca de conscienciació a fer és encara molt important.

I vull introduir aquí un tema: la necessitat de pensar polítiques adequades de foment per fer aquesta recuperació efectiva.

També hi ha una sèrie d'elements dels quals encara no hem parlat que s'han d'introduir, em refereix a patrimoni arqueològic, per exemple, al qual la mateixa ignorància ha protegit sovint.

Pons: I la dificultat objectiva per fer-lo malbé, perquè estava enterrat.

CONSCIENCIAR ELS CIUTADANS

Ona: *Vostès creuen realment hi ha una consciència entre els ciutadans? I quin ha d'esser el paper de les administracions per crear aquesta consciència?*

Cànoves: Jo crec que la situació realment ara és més optimista que fa uns anys, i que les actuacions de les administracions, de vegades en aparença tangencials, ajuden a conscienciar els ciutadans. Per exemple, un concurs de fotografia sobre el patrimoni pot ajudar i esser més efectiu que altres actuacions més, com ho diria..., de tipus administratiu. Exposicions, concursos, etc... aquest tipus d'iniciativa, i sobretot posar el tema del patrimoni al mig fa que la gent aprengui a valorar-lo.

És precisament en el tema de la conscienciació i de l'educació on l'Administració ha de fer molta de feina. Jo crec poc en les lleis, les lleis són necessàries, la de Patrimoni és necessària, però jo crec que és més important ajudar a la conscienciació dels ciutadans, i diria encara més, a la conscienciació del sector de la construcció, si parlem dels immobles, perquè evidentment els béns mobles són un altre tema.

El sector de la construcció ha tengut una gran incidència en la transformació del patrimoni immoble a Mallorca. S'hauria d'informar, educar o reeducar els mestres d'obres, els constructors, els promotors, perquè en la major part dels casos ells són els assessors quan hi ha una reforma. L'Administració hauria de promoure més que la part coercitiva, la part educativa.

ONA: *Hi ha iniciatives d'aquest tipus?*

Cànoves: A Binissalem hem fet algun curset en aquesta direcció... i realment ha fracassat, perquè el sector de la construcció és molt reaci i no volen que els tècnics de protecció del patrimoni els diguin com han de fer les coses. El que passa és que la menestralia de finals del segle passat i principis d'aquest ha desaparegut de Mallorca. Precisament com a conseqüència del gran boom econòmic a un moment determinat hi hagué molta necessitat de treballadors de la construcció i passaren a esser mestres gent poc preparada, no qualificada.

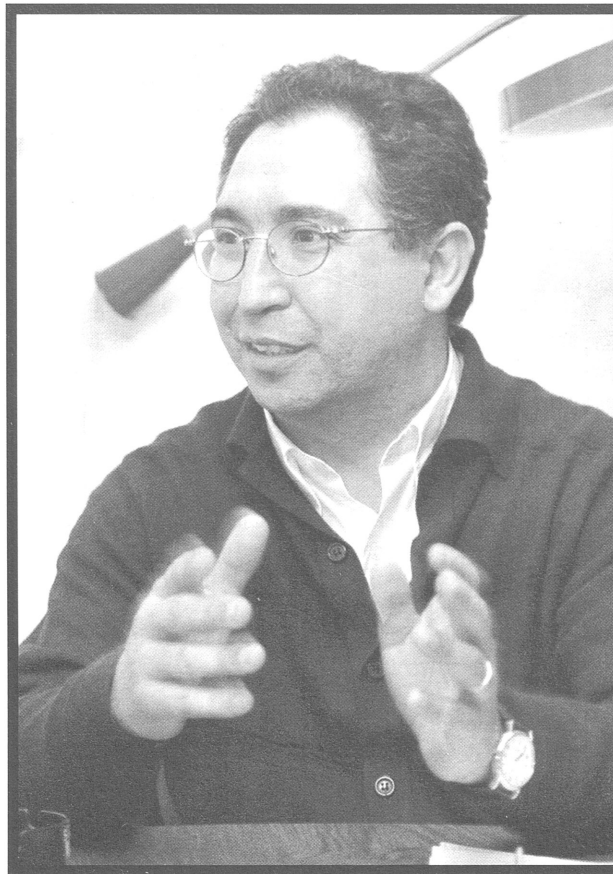
I també és veritat que el progrés s'identificà amb tot allò nou.

Per últim els moviments migratoris dins la mateixa illa han tengut incidència en la conservació patrimonial, així, molta de gent dels pobles volia anar a viure a Palma, i això ara ja s'ha invertit, la gent torna als pobles... i recuperen un patrimoni que havia estat abandonat.

CONVERTIR LA RIQUESA EN CULTURA

ONA: *A Palma la situació és diferent que a la resta dels pobles?*

Ripoll: El patrimoni és un dels temes capitals de la nostra societat actual, i la seva conservació determinarà el canvi de mentalitat d'una societat com la balear, que no existeix com a tal, i per tant empr el terme en el sentit econòmic de balearització, que passa d'esser una societat rural a una societat econòmicament forta, en la qual en molts pocs anys hem passat d'esser generadors d'emigració a acollir mà d'obra d'altres regions. Jo vull dir que crec que tenim un patrimoni arquitectònic important, encara que desconegut i, sobretot, no valorat. Altres ciutats que tenen molt menys patrimoni el rendibilitzen més, perquè l'estimen, el protegeixen i el restauren per mostrar-lo i valorar-lo. A Mallorca han hagut de venir estrangers a rehabilitar cases i a recuperar elements que eren desconeguts i en un estat d'abandonament total. A Mallorca hi ha un patrimoni considerable, no de grans monuments, però sí de gran quantitat d'immobles i béns mobles que han estat conservats al llarg dels segles i que ens emmarquen en la nostra història. En el cas de Palma, per exemple, l'abandonament del centre ha suposat la seva conservació, està deteriorat però existeix. Quan l'any 94 demanàrem ajuts a Europa, que per cert ens denegaren, rebérem un informe en el qual des de Brussel·les se'ns deia que el centre de Palma de Mallorca era un dels centres urbans més grossos d'Europa, perquè no ha estat tocat. La ciutat a un moment determinat es va expandir cap a l'eixample i s'abandonà la part més antiga. El repte de Mallorca és el d'una societat rica que abandonà el seu patrimoni i que ara té l'oportunitat de recuperar-lo, perquè encara existeix, no ha estat destruït. La nostra societat té l'oportunitat de demostrar que aquesta riquesa, aquesta força econòmica que ha estat capaç de generar, és també capaç no només de convertir-se en exhibició, sinó de transcendir i encaminar-se cap a la recuperació del patrimoni, mobiliari i immobiliari. D'altra banda aquesta riquesa haurà d'esser capaç de generar un patrimoni molt més avantguardista i més emblemàtic del que s'ha fet fins ara, cosa que no s'ha produït. Efectivament les empreses de construcció tenen falta de conscienciació, perquè no veuen que no només es tracta de generar doblers, sinó que aquesta riquesa ha de transcendir, ha de revertir per tenir cura de la seva història i cultura. A Balears, tot i això, l'activitat rehabilitadora de les empreses ha crescut. L'any 1991 representava un 14%, de la seva activitat total i ara un 19% o un 20%. Això vol dir que milloram, però encara ens trobam ben lluny d'Europa on l'activitat rehabilitadora es xifra, a Alemanya per exemple, en el 48%..., i això que no tenen les limitacions territorials de Mallorca, on ja no per convicció, sinó per necessitat, haurem d'aprendre a rehabilitar. A Mallorca hi ha prou riquesa per generar mecenatge i no hem d'esperar que vinguin els japonesos a comprar el nostre patrimoni. Vull dir amb això que hem de vetllar perquè el nostre patrimoni no desaparegui, no passi per davant dels nostres ulls sense que fem res. Hi ha un patrimoni que es ven a Barcelona, a Madrid, a Alemanya, d'herències que es trossegen, i d'això només de tant en tant n'apareix

Salvador Cànoves

qualque petita notícia als diaris. És en aquest patrimoni que hem d'incidir encara més, perquè el patrimoni, per dir-ho d'alguna manera immobiliari és molt evident i en tot cas no pot esser transportat, mentre que a Mallorca hi ha arxius, patrimoni en art, etc... que són desconeguts, que romanen amagats i que poden desaparèixer de l'illa directament. Jo no crec que faci falta una legislació exhaustiva per protegir, perquè ja hi ha conscienciació. Ja n'hi ha, i per tant no es tracta de fer més lleis, que de vegades poden suposar una cotilla per a l'actuació dels particulars, el que s'ha de fer és conscienciar. Hi ha d'haver control, evidentment, però les regles no han de desencoratjar, sinó incentivar, perquè la normativa excessivament estricta pot arribar a esser absurda, com passa ara en el cas de Palma, al casc antic. Quant a la falta de menestralia per part dels nostres constructors, jo puc corroborar aquesta afirmació, falten tècnics que puguin assessorar per poder respectar les tècniques tradicionals, i fins i tot en ocasions per poder respectar els materials s'han de fer tallers i estudis que després fan escola.

EL PAPER D'ARCA

Cànoves: Jo discrep quant a l'opinió que ja tenim nivells de conscienciació acceptables. No tenim uns nivells de conscienciació satisfactoris. Hi ha, és cert, una conscienciació incipient, però molt magra. I això per parlar només de patrimoni immobiliari, perquè si ens referim a llengua i a altres qüestions que ha apuntat Pons, el tema encara seria més complicat. Hi ha molt poca conscienciació. Hi ha hagut un pla de façanes amb un estímul econòmic, però si no hi hagués hagut estímul econòmic, no s'hagués fet res, i haguéssim continuat per una mala línia. Ni tan sols les institucions no hem estat al nivell que ens pertocava quant a rehabilitació d'edificis públics. És ara quan es comencen a rehabilitar adequadament les coses. I a aquest punt del debat crec que és just assenyalar el paper, molt important que ha tengut una associació com és ARCA, de la qual l'Ajuntament de Binissalem n'és soci. ARCA ha estat un revulsiu molt important i ha tengut un paper essencial en aquesta presa de conscienciació incipient, com l'ha tengut la política de la Comissió de Patrimoni, encara que sigui, tot s'ha de dir, una política sovint poc uniforme i poc consensuada, i faig aquesta afirmació perquè hi he participat i he escoltat el debat. Crec també que és veritat que han hagut de venir estrangers per fer-nos veure el que teníem davant els nostres ulls.

LEGISLAR PER CONVÈNCER

Pons: Bé..., però alerta!, jo crec que no ens hem de deixar enlluernar perquè un parell d'estrangers hagin fet una bona feina quant a recuperació d'elements i architectures tradicionals. Perquè també és cert i s'ha de dir que moltes de les sancions que s'han posat a la Comissió de Cultura i Patrimoni en aquests darrers tres anys són a estrangers. Magnificar el paper dels estrangers, i presentar-los com els que han recuperat la percepció del nostre patrimoni, etc... pot esser perillós perquè fins i tot pot esser una manifestació més d'aquest autoodi del qual hem parlat altres vegades. És una conscienciació que comença a haver-hi general,

no només per mor dels estrangers. Crec que la inflexió que jo percep és encara molt feble, però arriba a tota la societat.

I per això invoc encara la necessitat de legislació i d'administració que doni suport al patrimoni. Em sembla excessiu dir que ja hi ha legislació a bastament, quan en realitat encara no tenim ni la llei del patrimoni... La legislació s'ha d'aplicar amb rigor i si és necessari amb mesures coercitives. Sembla com si ja tenguéssiu superada la fase de control quan a dir veritat, no n'hi ha hagut mai, llevat de l'Ajuntament de Palma i per al casc antic, on sí hi ha una normativa.

Ara, el Govern balear mai no va tenir administració del patrimoni, perquè no tenia ni equip humà, ni tècnic... ni pressupost per administrarlo. I fa molt poc, quan el Consell assumí la competència, es començà a crear una estructura de protecció del patrimoni, amb els seus encerts i errors. Per això dic que alerta a "passar" de legislació!, quan fa quinze anys que tenim autonomia i encara discutim la llei de patrimoni, la qual encara que pugui no esser la panacea universal resulta que pot esser útil.

Ripoll: En cap moment no he dit que no fes falta la llei de patrimoni, el que dic és que una excessiva legislació pot anul·lar la iniciativa dels privats. Ara l'Ajuntament de Palma dels quatre-cents i busques d'articles de l'ordenança, en té més de la meitat referits al casc antic, i això és excessiu perquè "desanima" els particulars a prendre iniciatives.

NORMATIVES INTERPRETABLES

Pons: La legislació ha d'esser interpretable i la reglamentació ha d'estar al servei dels ciutadans evidentment, però d'això a dir que no fa falta legislació hi va molt. El patrimoni no és una ciència exacta i per tant les normatives hauran d'esser interpretables.

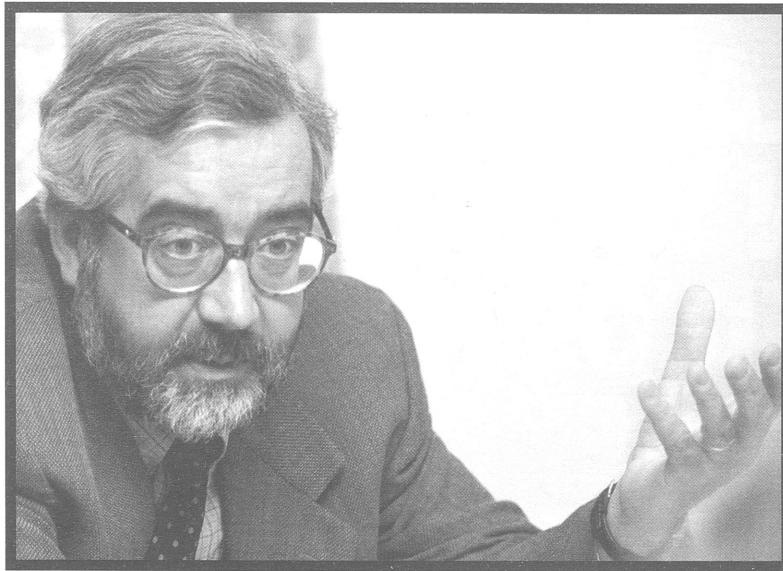
Cànoves: Des del punt de vista d'una administració local petita, un excés de legislació implica una manca de correspondència amb els mitjans dels quals disposam, i la legislació endemés no és la panacea. El que hem de fer és conscienciar i educar.

Pons: Però no són processos excloents, no van una cosa darrera l'altra. Són paral·lels, i endemés, quina millor consciència que el particular hagi d'anar a l'Ajuntament i hagi de mostrar el seu projecte i hagi de discutir-lo amb els tècnics?, això fa prendre consciència, i molt.

Cànoves: El problema són els ciutadans que no vénen a l'ajuntament.

Pons: Però ... bé, una administració que funciona acaba fent passar per les seves oficines tots els ciutadans.

Cànoves: Un ajuntament com és ara Binissalem amb un conjunt historicoartístic important i amb molt pocs mitjans i un arquitecte que ve un dia per setmana, perquè ens hem de situar, el que ha de fer és cercar la complicitat dels ciutadans mitjançant l'educació i la conscienciació perquè per mitjans coercitius no podrà anar enlloc. Si ensenyam als ciutadans a valorar el que tenen, llavors la seva conservació vendrà com a conseqüència.

Damià Pons

POLÍTICA PATRIMONIAL I POLÍTICA D'EMBELLIMENT

Pons: Jo també estic d'acord que la política de fomentar l'autovaloració del patrimoni és absolutament imprescindible, però no és suficient, i una administració ha de fer complir la normativa amb flexibilitat. Però no hem de dir que les lleis són una espècie de nosa, perquè incitem al seu incompliment.

S'han de marcar pautes i això és molt eficaç.

Parlam i parlam de patrimoni, quan en realitat no hi ha hagut polítiques de patrimoni, sinó polítiques d'embelliment que de vegades han perjudicat el

patrimoni.

Vull dir que també hi ha excepcions, a l'Ajuntament de Palma a certes bandes s'ha fet política de patrimoni i a d'altres no, i s'ha considerat el territori només un territori per créixer.

El pla de façanes no tenia una concepció patrimonial, anava a "fer guapo el poble" i de vegades fer guapo el poble ha amagat elements tradicionals per maquillar-los i donar-los una aparença fictícia. Una política de maquillatge no és una política patrimonial. Pot passar el mateix amb el Pla Mirall que si es redueix a una política d'embelliment pot fins i tot perjudicar el patrimoni.

Per últim assenyalar una qüestió que ha sortit de passada: els recursos econòmics. Tots hem d'esser conscients que la conservació del patrimoni implica grans despeses econòmiques. Tant pel que fa a la seva recuperació i conservació com per aconseguir que no surti el nostre patrimoni fora de l'illa. I tots hem de confessar que aquí no hi ha ni estratègia ni inversió, partides per aconseguir aquest doble objectiu perquè som una societat rica amb administracions pobres.

A Mallorca, ja ho apuntava Ripoll, hi ha un patrimoni intacte que està talment com a finals del segle XVII i principis del XIX, en mans privades, i està amenaçat de desaparèixer a partir del seu desmuntatge. El mecenatge dels mallorquins podria consistir només a evitar que tot això sortís de Mallorca. Aquest patrimoni s'hauria de rendibilitzar, per exemple, podria convertir-se en cases museu visitables, estic convençut que serien autosuficients.

INCENTIUS

Ripoll: Però fan falta incentius, des d'un punt de vista jurídic puc dir que l'excés de normativa fomenta la indisciplina.

Pons: Però la seva mancança fomenta la discrecionalitat i l'arbitrarietat.

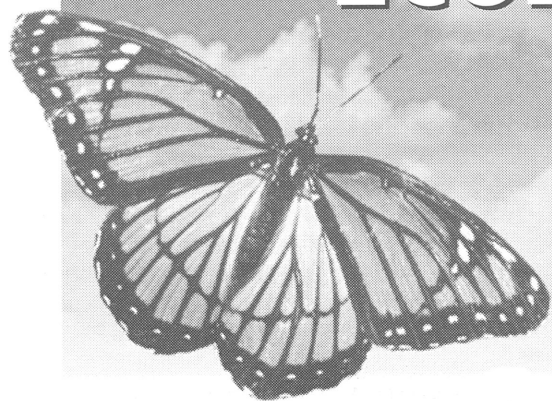
Cànoves: Què hem de dir si dos dels principals atemptats al meu poble dels darrers quinze anys són imputables a l'Administració?

Pons: No ho facis tan gros, això és tirar-se terra al damunt...

Cànoves: Un ha d'esser creïble a partir de l'autocrítica. Per posar dos exemples de Binissalem que em són propers i dolorosos: Can Gelabert va sofrir un atemptat molt greu en connivència de l'Ajuntament i de la Conselleria de Cultura.

Al casal de Gabriel Llabrés i Quintana es volgué recuperar un molí fariner, que a Mallorca no és un element singular, i per fer-ho es destruï una construcció única d'aquell prohóm de Binissalem. Vull dir amb això

COLABORAMOS CON TODOS LOS MEDIOS PARA MANTENER EN SINTONIA NATURALEZA Y ECOLOGIA

**LIMPIEZA VIARIA
LIMPIEZA DE PLAYAS,
RECOGIDA DE TRASTOS,
RECOGIDA DE BASURAS.**
Tel 69 44 90

AGUA POTABLE
Tel. 69 36 52
**ALCANTARILLADO
DEPURACION DE AGUAS**
Tel. 69 01 16

**TELEVISION POR
CABLE:**
24 CANALES de
televisión más
7 emisoras de FM.
17 CANALES VIA
SATELITE, en alemán,
inglés, francés,
holandés y español.
6 CANALES
NACIONALES.
Tel. 69 36 52

**EMERGENCIA PARA
TODOS LOS SERVICIOS**
Tel. 69 01 16

CALVIÀ 2000

E M P R E S A M U N I C I P A L D E S E R V E I S

.....

PARA MÁS INFORMACIÓN:
C/. LISBOA, 6, EDIF. JARDIN DE LA LUZ. TEL 69 36 52.
FAX 69 35 07. 07180 SANTA PONÇA. CALVIÀ

que els criteris no són clars i que el grau de conscienciació i fins i tot a la mateixa administració, no sempre és exemplar...

ELS CONVENTS DE PALMA

Ripoll: S'ha d'educar, però s'ha d'incentivar econòmicament la conservació del patrimoni i això és difícil a unes administracions pobres, com molt bé deia Pons. Però s'hauran de cercar fórmules, no tant per donar doblers, sinó per permetre que els particulars puguin fer rendibles els seus patrimonis, perquè si no són rendibles es desmuntaran i aniran desapareixent.

Ara a Palma hi ha 600 casals, que o bé estan catalogats o bé via Pla General s'obliga a la seva rehabilitació.

Llavors hi ha els convents de clausura, autèntics museus, reductes intactes de patrimoni que tenen una manca total de recursos. Hi ha convents meravellosos que al seu interior tenen autèntiques peces i elements tant d'arquitectura com mobiliari, etc... una riquesa molt important.

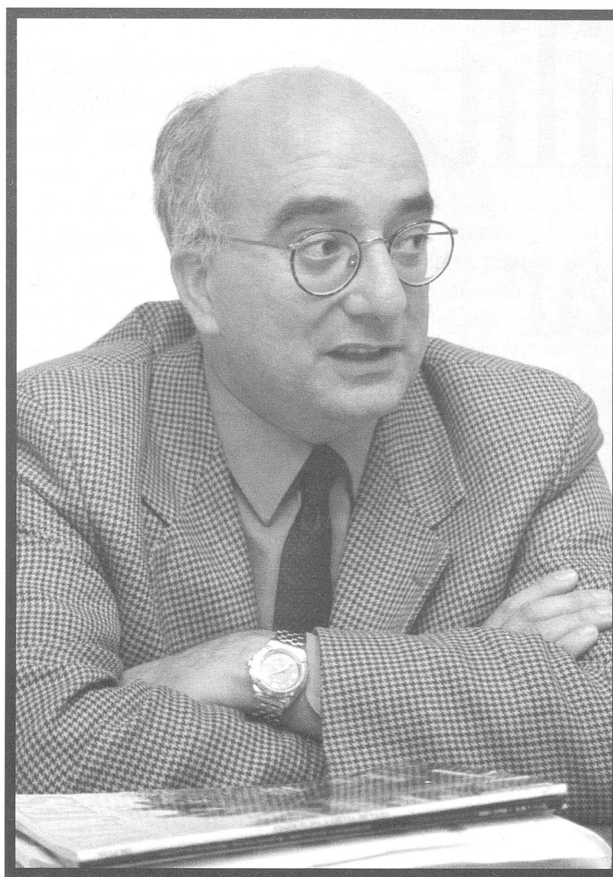
Pons: La iniciativa duta a terme per les Caputxines, que des fa uns anys amb l'ajut del Consell Insular, de Sa Nostra, i de Gesa i sobretot gràcies a la iniciativa i labor d'Aina Pascual i del seu equip, podria servir d'exemple: fa uns anys al convent de les caputxines es du a terme la restauració del patrimoni... començaren per un betlem monumental que després per a Nadal han obert al públic, i pel qual el primer any passaren catorze mil visitants, amb un benefici de devers set milions que s'han destinat a continuar la rehabilitació i millora del convent.

És a dir, es tracta de treure'n un profit que permeti continuar amb aquesta labor de recuperació patrimonial. Aquesta és una estratègia per treure rendiments, que s'inverteixen en millores i que endemés contribueix a culturitzar la població.

Cànoves: La legislació també planteja estímuls, com per exemple l'exempció d'IBI per a aquells que ho sol·licitin.

Ripoll: Això no basta. I alerta amb les intervencions!, perquè si bé la iniciativa de les caputxines pot servir d'exemple, pot passar que el mercat immobiliari intervengui i que els resultats siguin desastrosos. S'ha de tenir molta cura i molta sensibilitat en aquestes intervencions per fer el patrimoni rendible. Perquè al cas del convent de les Caputxines podem contraposar la intervenció al convent del carrer de la Concepció on es produí un atemptat molt greu quan els horts foren venuts, a canvi de la construcció d'unes dependències noves, de fusteria metàl·lica, amb calefacció etc.. que són al bell mig de l'edificació antiga. Vull dir amb això que s'ha d'anar alerta amb aquesta adaptació als temps moderns, i s'ha de fer amb assessorament tècnic i sensibilitat envers el patrimoni... L'exemple de les Caputxines és la línia a seguir, aquesta és una tasca que beneficia tothom i un atractiu més per a la ciutat perquè sovint les monges han conservat un patrimoni mobiliari intacte: vestits, figures de betlem o el que sigui, etc... d'un valor incalculable.

Cànoves: La gent ha de comprendre que mantenir una casal, per posar

Carlos Ripoll

un exemple, també li augmenta el seu valor econòmic. Fer una rehabilitació revaloritza el patrimoni. Això sí que ho entén la gent.

Pons: Aquest discurs s'ha de fer, perquè endemés és veritat, però no és suficient.

RENDIBILITZAR EL PATRIMONI

Ripoll: Però sovint no és possible afrontar, per part dels particulars, les rehabilitacions. I no venen ni desmunten per gust. És perquè no poden mantenir-lo, i per tant és necessari l'incentiu econòmic. Perquè si hi ha molta conscienciació però pocs recursos, el patrimoni tanmateix es ven... o es deteriora. Per molt de greu que els sàpiga als seus propietaris no se'ls pot culpar, i l'alternativa tampoc no pot esser que tot ho compri l'Administració. Fan falta solucions imaginatives que vagin encaminades que els particulars puguin treure'n un benefici que els permeti com a mínim el seu manteniment, que en definitiva quasi sempre és el que ells voldrien.

Pons: Molts de titulars del patrimoni, l'Església, per exemple, que és la gran posseïdora de patrimoni, no tenen recursos propis per invertir en els seus immobles. Ens hem referit als convents de les monges tancades. Grans desconeguts del patrimoni

mallorquí que he tengut ocasió de visitar. És impressionat el que s'amaga darrera aquests murs. Però no tenen recursos..., encara que també se'ls ha de fer entendre que han de fer una adaptació als temps actuals, aquest és el cas de les caputxines que esmentàvem abans.

Un altre tema que es planteja en relació al patrimoni és el conflicte entre l'Administració, per poder conservar el patrimoni, i els interessos dels particulars. El darrer cas, ben sonat ha estat amb el patrimoni de l'Arxiduc, els propietaris de les antigues finques de l'Arxiduc, ara plantegen un conflicte d'interessos, quan en realitat no hi havia cap intenció apriorística de complicar-los la vida... no hi ha hagut entesa, encara que pot haver-n'hi, com en el cas de l'església de Bellver de Sant Llorenç, que és del segle XIII, i que havia desaparegut com a tal perquè s'havia habilitat com a habitatge agrícola i a un moment determinat els particulars accepten que es faci una inversió per part de l'Administració i a canvi ells en cediran l'ús uns determinats dies a l'any, per a actes bé sigui culturals o religiosos, al poble.

I encara hi ha casos de la més pura generositat d'uns particulars, com és en el cas de Bellpuig.

Però aquest tipus d'enteses són un fet cultural, no de tenir més o menys cultura, sinó que és una qüestió de Cultura.

Ripoll: Però en el cas de l'Arxiduc ara s'han suspès llicències a la delimitació de les antigues propietats de l'Arxiduc i en alguns casos, resulta que el territori ja està fins i tot urbanitzat, a aquest tipus d'excés em referia...

Pons: Però això ha estat per un període limitat. I aquest tipus d'actuacions és necessari. En tot cas i per acabar jo crec que l'actuació de l'Administració ha d'esser clara i contundent i no es pot dir, ja hi ha consciència i els particulars vetllaran pel seu propi patrimoni, desgraciadament encara no és així.

Sensibilitzar i informar

Entrevista a Pere Ollers

per Antoni Oliver

Pere Ollers és el president de l'Associació per a la Revitalització de Centres Antics (ARCA) des de fa poques setmanes. Mostra la seva preocupació per la situació del patrimoni cultural i considera que hi ha d'haver una major sensibilització en els temes de conservació. Un altre aspecte que el preocupa és la revitalització dels centres històrics que no poden caure en la terciarització, és a dir, en zones on només hi ha comerços o serveis administratius i la gent no hi viu. Pensa, d'altra banda, que els ajuntaments de la part forana s'han d'impliar més directament en la conservació dels seu propi patrimoni i no passar el tema a altres administracions. Encara aquesta nova etapa a ARCA amb projectes de potenciar els temes d'informació i sensibilització sobre la necessitat de conservar el patrimoni que, en definitiva, és el que ens deixa la cultura, és a dir, la manifestació humana de la vida.

-Quina és la situació del patrimoni cultural?

-La situació del patrimoni és molt desigual, hi ha molts de tipus de patrimoni cultural, hi ha hagut una dificultat per definir, mitjançant una llei, què és el patrimoni cultural, encara que la mateixa llei defineix el patrimoni com allò que té un valor històric, etnogràfic, antropològic, fins i tot científic, històric o popular. Però un bé poc esser considerat patrimoni per un d'aquests motius o per diversos alhora, és a dir, que té uns valors culturals que mereixen la seva preservació. El patrimoni s'ha vist com un bé que té un valor afegit que necessita la protecció. La situació del patrimoni a Mallorca i a Balears, encara que nosaltres ens fixam més en Mallorca, perquè no tenim cap tipus d'implantació ni sucursal a Menorca i Eivissa, és desigual. Es nota que la sensibilització cap al patrimoni augmenta moltíssim, encara que no sabem en quin percentatge. ARCA ha influït en això, sense falses modèsties suposam que en alguna mesura hem influït, i això ha millorat tota una sèrie de qüestions, com és tenir en compte el patrimoni, fixar-se en el patrimoni. Però això no basta. Uns dels problemes que tenim és definir què s'ha de protegir i conservar, i saber com s'ha de fer. La majoria de la gent està d'acord que tot el que té valors importants, per

exemple els grans monuments, com sa Llonja, La Seu, el Consolat de Mar, s'ha de protegir i no hi ha discussió. El problema ve quan es tracta d'un patrimoni de consideració més difusa, bé perquè sigui de caràcter popular, és a dir, el patrimoni etnològic, per exemple un grup de casetes de pescador a la costa, una barraca de roter, una paret seca, un escar... Nosaltres hem intervingut per preservar alguna cosa d'aquestes. A la carretera Deià-Sòller s'ha plantejat el tema d'una forma molt evident. En aquell conjunt sembla que no hi ha cap monument, però clar, hi ha murets, parets seques, parets pròpies de la serra, canaletes, etc. Tota una sèrie de coses que constitueixen un patrimoni a protegir. Amb aquest patrimoni tenim més dificultats de protecció. Llavors hi ha el gran problema de com rehabilitar i conservar, i això passarà per fer coses als monuments, però ben fetes.

LA SITUACIÓ A PALMA

-Quina és la situació, més concretament, a Palma?

-A Palma hi ha una sèrie de monuments, i el mateix conjunt històric de la ciutat, que té una protecció legal, i d'altra banda, tenim tota una sèrie de béns d'interès cultural, no

Pere Ollers (Campos, Mallorca, 1965) és tècnic jurídic i treballa al Consell Insular de Mallorca (CIM). Forma part d'ARCA des de l'any 1993. Ha participat en la redacció dels Quaderns d'ARCA sobre Can Sales i la carretera Deià Sòller. És col·laborador de la revista Ressó de Campos. Recentment ha estat elegit president d'ARCA.

declarats, que estan a l'aire des del punt de vista de la protecció. La darrera prova l'hem tinguda a la fàbrica Coromina Industrial, altres víctimes d'aquesta situació poden ser les possessions del terme de Palma, encara que esper que no, però ja hi ha hagut mostres, com per exemple Son Forteza.

Can Sales va ser una altra pèrdua, les casetes del Molinar de sa Petrolera, també són exemples relativament recents. Un altre tema és que les intervencions que es fan sobre el patrimoni siguim més o menys discutibles, però, en definitiva, queda un patrimoni que, des d'un punt de vista legal, resta sense protegir. Aquí les institucions, moltes vegades juguen el paper d'estar a la darrera que cau i la protecció depèn moltes vegades de la pressió que pugui fer una associació de veïnats, del moviment ciutadà, de la pressió que faci ARCA, de la rendibilitat electoral o econòmica del moment. És per aquestes causes que es deixen tota una sèrie de béns que tenen un interès, tal vegada no tan desmesurat com altres, però tenen un interès, en especial dins el camp de l'etnografia, de caràcter popular, sense protegir. Això seria pel que fa a Palma.

-A la part forana com està la situació?

-Respecte als pobles, també hi ha de tot. Hi ha conjunts, com per exemple, Alcúdia, Muro o Valldemossa, que estan declarats i tenen una protecció més aviat teòrica, perquè no s'hi intervé i es produeixen pèrdues, a vegades imperceptibles, però que s'acumulen. A la part forana el que passa és que, realment, la situació depèn de determinats interessos, no necessàriament espuris o creats, però sí del moment. Per exemple, a un ajuntament li pot interessar fer una rehabilitació a un casal del poble i la farà, més bé o més malament, però, tal vegada deixarà en nom de particulars l'altre patrimoni. En matèria de patrimoni hi ha un poc més d'anarquia quant a conservació de patrimoni històric, però també, tal vegada hi ha menys pressió. En segons quins casos als pobles hi ha més interès a conservar les coses i agrada un cert tipus d'estil a la casa. Això, de vegades, ha estat una forma d'ajudar a protegir el patrimoni. Bàsicament, també ens trobam amb una situació molt desigual i no podem deixar de pensar que hi ha molta feina per fer.

-A la part forana hi ha contenciosos d'aquest tipus que ja són històrics, per exemple la situació del convent de Mínims a Sineu. També podríem parlar del tema del patrimoni eclesiàstic, de la Seu de Palma.

-La Seu té ja una entitat grossa per si mateixa que sempre ha tengut alguna ajuda. La qüestió, encara que jo no sé quins doblers es manegen, és que la Seu sempre està en obres i millores. Això és, bàsicament, per mor del turisme, no ens hem d'enganyar, la Seu és probablement el monument més visitat de tot Balears, i, endemés cada persona que hi va paga una entrada per visitar el museu. En aquest aspecte la Seu és un monument sortat, en el sentit que té uns visitants, una valoració, una difusió i és, gairebé una marca de Mallorca i, endemés, genera uns ingressos, en certa manera importants. Les intervencions que s'hi fan presenten diferents característiques. Hi ha hagut de tot. ARCA s'ha preocupat perquè a la Seu se sigui especialment respectuós amb la lectura d'aquest monument tan important que té ja moltes intervencions. ARCA va qüestionar algunes reformes que es varen fer i en una d'elles encara s'està a l'espera de veure què passa amb la de l'altar, per a la qual s'ha consultat la Comissió de Patrimoni. Quant a l'altre patrimoni eclesiàstic, tornam a la varietat. Si consideram les parròquies dels pobles, a Sineu tenen un greu problema amb la pedra a la parròquia i un poble com Sineu no pot fer front avui en dia a una obra de cents de milions de pessetes. En aquests casos, s'ha d'acudir a altres pressuposts públics, no es tenen ingressos suficients i hi ha dificultats. Això no obstant, el patrimoni eclesiàstic a pobles sol ser conservat, no dic ben conservat, però sí conservat, és a dir, hi és. A les parròquies tot s'ha anat conservant, quadres, escultures, llibres antics, etc. Per descomptat que el temple també s'ha conservat. En aquest aspecte, es tracta d'un patrimoni important perquè, pràcticament, és l'únic que hi és, és un punt de referència al poble, i s'ha conservat. Una altra cosa és que estigui

necessitat de moltes reformes, de rehabilitació. Per fer aquestes reformes hauran d'anar, no a la "comercialització", que pot semblar una paraula gruixada, però sí a una rendibilització i a una posada en valor d'aquest patrimoni, amb material imprès, postals, visites guiades, etc. Aquest és el futur immediat i és un dels temes que s'obre en la qüestió de patrimoni en general, no només a l'eclesiàstic.

-I quant al patrimoni de l'Església a Palma?

-Hi ha companys que han fet estudis, per exemple en el tema de convents i monestirs que hi ha Palma... n'hi ha alguns molt rics des del punt de vista patrimonial, per exemple les Caputxines, la Concepció, Clarisses, Tereses, Santa Magdalena, algunes d'aquests ordes han fet unes millores ostensibles en el seu patrimoni. Per una banda aquestes monges i frares els han habitat i han pogut mantenir els immobles i ara han començat a netejar façanes i fer algunes tasques de conservació i rehabilitació. També han obert part d'aquest patrimoni i pens ara en el betlem de les Caputxines que fa dos anys ja es pot visitar per a Nadal i aquestes visites han permès fer algunes reformes. Aquest és un patrimoni que encara, sortosament és viu i endemés en el mateix cor de la ciutat, perquè està repartit pel centre històric. Ho paga donar unes gràcies públicament a aquestes congregacions per haver conservat això i perquè ara ho obrin a la ciutat, també les Clarisses varen fer fa poc unes visites guiades.

Són ordes que tenen uns impediments de tipus religió, però han fet una feina i hauran de combinar les seves regles i obligacions religioses amb això. També he de dir que algunes d'aquestes reformes tal vegada han estat fetes amb massa alegria. Aquestes reformes han d'estar molt ben planificades i ben guiades. S'ha de fer un estudi històric i artístic previ per determinar que val la pena tocar o no. El que fa por és l'alegria amb què, per exemple, és substituïda una obra necessària per una altra innecessària quan es tracta d'acollir-se a determinades subvencions. És a dir, per exemple, si es donen cinc milions i l'obra imprescindible en costa sis, doncs es fa alguna cosa de cinc milions, encara que no estigui molt justificada. Això és un perill a aquests immobles, encara que a una casa particular seria tolerable.

-Quins criteris s'haurien de seguir per fer aquestes restauracions i rehabilitacions?

-Nosaltres sempre hem pensat que les restauracions i rehabilitacions, moltes vegades són deficientes, sobretot quan es tracta de béns importants. No hi ha una planificació de les rehabilitacions en el seu conjunt, tant els és començar per un cap com per un altre. D'altra banda, quan es tracta d'un edifici, ens trobam que, moltes vegades no s'ha estudiat aquell edifici i s'intervé sense tenir massa coneixement de causa sobre l'edifici, i d'allò que val la pena conservar i dels usos que pot tenir. Aquestes són les coses que s'haurien de tenir en compte.

EL PAPER DE L'ADMINISTRACIÓ

-Quin paper té l'Administració en la conservació de patrimoni. Encara no s'ha aprovat la Llei de patrimoni de la Comunitat Autònoma.

-És un poc trist el que ha passat amb la Llei de patrimoni. Si tenim en compte que les transferències en matèria de patrimoni varen ser de les primeres, han passat, en qualsevol cas, més de deu anys i no només no hi ha una Llei de patrimoni, sinó que el projecte de llei que ara es manejava, el darrer, que semblava que tirava endavant, està aparcad. Està aparcad en el sentit que hi ha coses que hi passen davant. Nosaltres vàrem fer arribar a diferents grups polítics algunes suggerències sobre aquest projecte de llei i alguns grups han fet esmenes en aquest sentit, però el que sorprèn més és que si mires la normativa de la Comunitat Autònoma en patrimoni, després del decret d'assumpció de competències, probablement hi ha poca cosa. Només han fet un decret d'inspecció

de patrimoni i mesures de foment, res més. Ara es parlava del decret d'excavacions arqueològiques. Escrivírem a la Conselleria per poder conèixer el decret i fer suggerències i ens respongueren que no hi havia res, és a dir, que si hi havia alguna cosa, l'han tornada a posar dins el calaix. La Comunitat Autònoma no només no fa normativa, sinó que l'any 1994 va traspasar aquesta competència als consells insulars. És a dir, que ha entrat una altra administració amb el que això suposa de processos administratius.

-Com valora el funcionament d'aquesta nova Comissió Insular de Patrimoni?

-A la Comissió hi van temes prèviament tractats a la ponència tècnica, que és integrada per tècnics del Consell, a més de representants del Col·legi d'Arquitectes, arquitectes tècnics, i d'organitzacions no governamentals, com GOB, ARCA i Arqueològica Lul·liana, i representants de l'Església i de la Universitat. El que passa és que s'entra en una certa rutina perquè les coses passen del Servei de Patrimoni a la ponència tècnica i de la ponència a la comissió. Això implica un procés de quatre o cinc setmanes, si no s'ha de repetir algun procés. Això és un problema per als propietaris que pensen que tenir un immoble protegit és més problema que res. La valoració que nosaltres feim és que no hi ha uns criteris generals. No s'han pogut establir perquè la imperiositat del cada dia es menja la possibilitat que es puguin centrar i establir uns criteris generals que suposin una planificació més rigorosa. D'altra banda, també s'ha de dir que fixar aquests criteris és difícil. Quan es plantegen a la ponència tècnica obres de la Serra, de Muro, d'un conjunt històric, situat al costat d'una zona arqueològica, és difícil, perquè hi ha molta varietat i les condicions de cada cas són diferents, i és difícil fixar criteris generals i una línia política, de planificació, que estigui sostinguda per unes bases tècniques. Això implica que el servei de patrimoni dels consells insulars s'hauria de potenciar, hauria de tenir més entitat i dedicar més esforços a la formació, és a dir, anar a coses de més volada, de més transcendència.

-Quina valoració fa vostè del projecte de Llei de patrimoni?

-El projecte vol resoldre tres o quatre qüestions. La llei volia resoldre un dels problemes jurídics fonamentals que hem tengut en matèria de patrimoni històric i és que la protecció o és Bé d'Interès Cultural (BIC) o pràcticament no és res, una catalogació municipal.

La llei fixa una categoria inferior al BIC que serà la que s'emprarà per protegir tots els altres béns. La idea era bona, però hi havia un perill que era posar tants d'obstacles perquè es declarés BIC i fer que tot vagi per la segona via. Que hi hagi aquesta segona via i que ho inclogui tot i que només sa Llonja o altres monuments siguin BIC no ens semblava bé, sobretot perquè la llei feia un règim, més que de protecció, que era idèntic, d'autoritacions distintes, depenia també dels municipis i hi havia una duplictat en aquest tema. És clar que hi ha d'haver una categoria intermèdia. El que volem nosaltres és també cridar l'atenció sobre aquest tema perquè aquesta nova figura no sigui una via de desprotecció i de protecció teòrica. L'altra cosa que es plantejava era un tema més administratiu i era la destinació de l'1% cultural. És a dir, la destinació d'aquest percentatge de les obres públiques que s'ha de destinar a despesa cultural. En aquest tema, des que hi va haver la transferència de patrimoni als consells insulars, sempre hi ha hagut una discussió entre Govern i consells insulars. La llei preveu que l'1% ha de ser del Govern quan l'obra la fa el Govern. Quan parlem d'1% d'una autopista, ens referim a molts de milions. Aquest era un dels problemes que es plantejava, nosaltres trobam que, sigui com sigui, l'1% ha d'anar destinat a conservació del patrimoni cultural. Per tant, res de fer una escultura enmig d'una plaça o entre carreteres que és el que s'ha fet fins ara, al marge que aquestes coses estiguin ben fetes, però la finalitat de l'1% cultural no ha de ser aquesta, sinó la conservació de patrimoni. Abans de fer més patrimoni, conservem el que tenim. S'ha de matisar bastant la gestió d'aquest 1%, sobretot, perquè ara per ara, queda en

mans de la institució que fa l'obra i això no té sentit, s'ha de destinar, encara que sigui al mateix Govern, però que sigui a la Conselleria de Cultura, per comprar una escultura o el que sigui, però mentre aquesta quantitat estigui en mans de les institucions d'obres públiques, es perd el sentit de l'1%. La llei deia que aquesta quantitat era del Govern, però li donava un ús molt ampli.

-Com contempla el projecte de llei el tema arqueològic?

-És un dels temes que no es resol bé. En aquest punt hi havia un desmesurat intervencionisme. I això que nosaltres sempre hem estat a favor que l'Administració controli les intervencions arqueològiques. Però d'això a dir que per caminar per un terreny que sigui arqueològic o, simplement per mirar, s'hagi de demanar permís és una exageració. La llei és molt intervencionista en aquest sentit i d'alguna manera la intervenció arqueològica es tornava a reservar, d'alguna manera, al Govern. Es crea una comissió arqueològica per a les excavacions i, amb aquesta fórmula, la Comunitat Autònoma tornava a intervenir en el tema arqueològic. En aquest sentit, les nostres suggerències eren per racionalitzar el tema i si hi ha una institució que és la que ha de vetllar pel patrimoni, és a dir, el Consell Insular, doncs que ho faci a tots els efectes, amb uns controls lògics. Però, per exemple, les visites d'un grup d'estudiants universitaris amb el seu professor a un jaciment, han de tenir permís amb aquesta llei, i ens semblava un poc excessiu. Jo crec que hi havia un intent per part del Govern de reassumir competències. Això indica el que es fa en matèria de patrimoni, és a dir, que es mouen les competències d'aquí a allà, i això és fatal per al patrimoni, perquè mentre es discuteix qui n'ha de tenir cura, doncs no en té cura ningú.

La regulació de museus, biblioteques i arxius era molt simple perquè es remetia a una altra llei. D'altra banda, es tractava d'un text que copiava molts d'aspectes de la llei estatal, és a dir, que imaginació del legislador autonòmic o del Govern, zero.

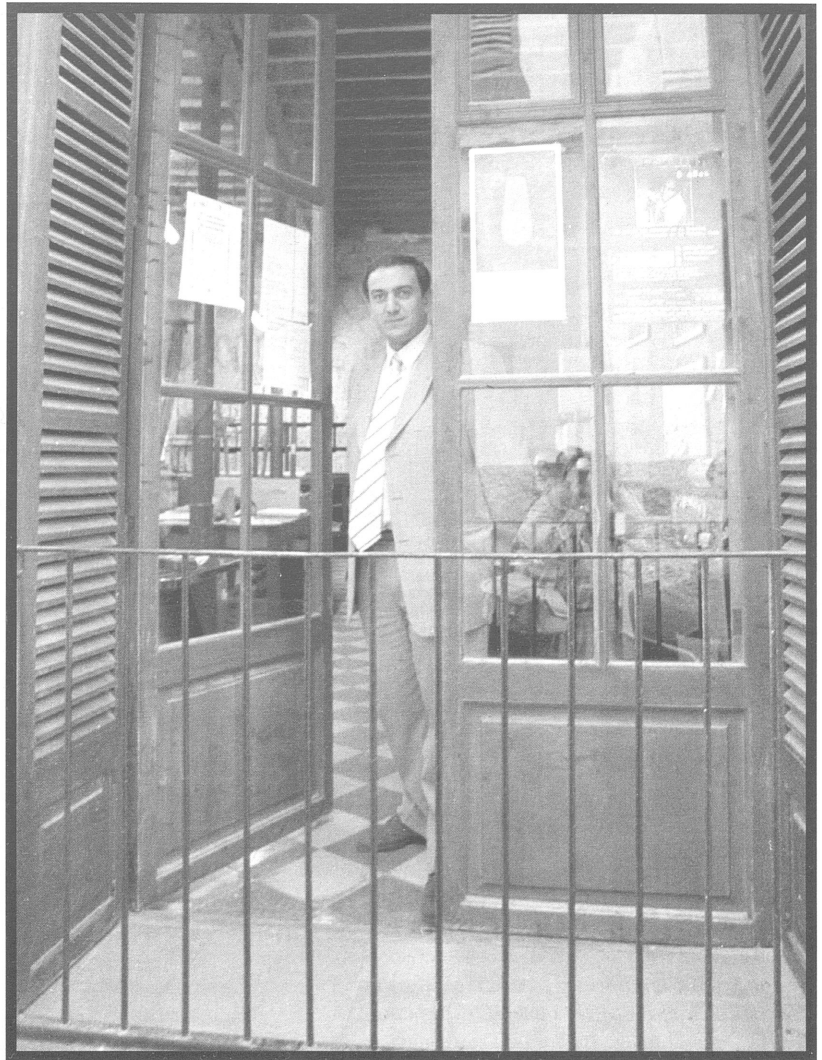
SA LLONJA, PATRIMONI DE LA HUMANITAT

-A Balears s'ha sol·licitat la declaració d'algun monument com a Patrimoni de la Humanitat, que és una consideració que dóna la UNESCO?

-Hi havia una proposta per part d'ARCA perquè es declarés sa Llonja Patrimoni de la Humanitat. Sempre hem considerat que sa Llonja és un dels edificis emblemàtics, no solament de Mallorca, sinó de Balears i de tota la Mediterrània, és un dels edificis civils més importants, més ben conservat, malgrat les malifetes que ha sofert, i més ben situats. Jo no sé fins a quin punt el Govern tindrà interès en aquest tema. Les sol·licituds han de partir del Govern, nosaltres ho hem suggerit, encara que sembla que el Govern s'inclinava per altres monuments, crec que Pollentia. Sembla com si el Govern pensés que si es fes una petició en base a una proposta d'ARCA, això suposés un excessiu protagonisme d'ARCA.

-Vostès ajuden a tramitar subvencions europees per fer reformes, informen la gent?

-Aquestes ajudes es canalitzen a través de les institucions públiques, per exemple, ara les intervencions en El Temple dins el programa Urban, si ens demanen un informe o una carta de suport, i pot ser profitós per al patrimoni, la feim. Hem demanat ajudes com a institució, però per a un programa de difusió del patrimoni que volíem fer amb una institució italiana i una altra portuguesa. No ens donaren l'ajuda, supòs que per manca de pressupost.

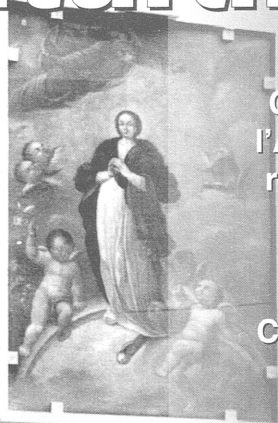

LA REVITALITZACIÓ

-L'associació que vostè presideix es diu específicament per a la "revitalització" dels centres antics. És clar que no basta que els centres antics siguin uns centres comercials i administratius, és a dir, la terciarització. Quin tipus de política es podria fer per a una autèntica revitalització?

-Un dels valors importants del patrimoni cultural, endemés de l'històric i artístic, és el social. S'ha de gaudir del patrimoni i, si parlem del centre antic de Palma, què millor que viure-hi per gaudir d'aquest patrimoni. Totes les institucions, conscients d'aquest tema, i totes les organitzacions no governamentals, estan d'acord que el centre històric s'ha de revitalitzar, és a dir, que s'ha d'afavorir que hi pugui viure la gent. Això implica una sèrie de coses, per exemple que hi pugui arribar un transport públic, que tinguem uns serveis, no només botigues, d'educació i culturals mínims. Que hi hagi residències per a la tercera edat, estratègicament col·locades, aquest és un tema important perquè la tercera edat és un grup també important de població, que hi hagi serveis culturals, escoles d'infants, etc. Tots aquests aspectes s'han de planificar. També, al marge d'aquestes temes, tenim, per exemple a sa Llonja, el problema dels renous. Hem col·laborat amb l'associació de veïns de sa Llonja per tractar de solucionar aquest problema. Tal vegada ells s'hagin obsedit amb aquest problema, però és un problema que obsedeix si un el té damunt. Això fa que tot un barri estigui maleït per poder-hi viure. Un altre tema que s'ha de posar sobre la taula és el del trànsit. Què volem? Per on hem de circular? Quin nombre de vehicles pot circular? Això s'ha de determinar. També, lògicament, s'ha de definir on s'ha de deixar el cotxe. Si aquests

Amb el patrimoni cultural de les Balears

Col·laboració amb ARCA i l'Ajuntament de Palma en la rehabilitació de Capelletes de carrer a Ciutat.

Col·laboració amb la Conselleria de Cultura en la restauració de Creus de terme.

Col·laboració amb ARCA en la III edició del Cicle anual de conferències de Patrimoni.

Col·laboració amb el Bisbat de Mallorca en la restauració arquitectònica i retaulística -Porreres, Puigpunyent i Algaida-, així com ajuts atorgats per a l'edició de catàlegs, programes informatius i guies culturals dels béns patrimonials: Artà, Pollença i Sóller.

Col·laboració en l'edició del butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana.

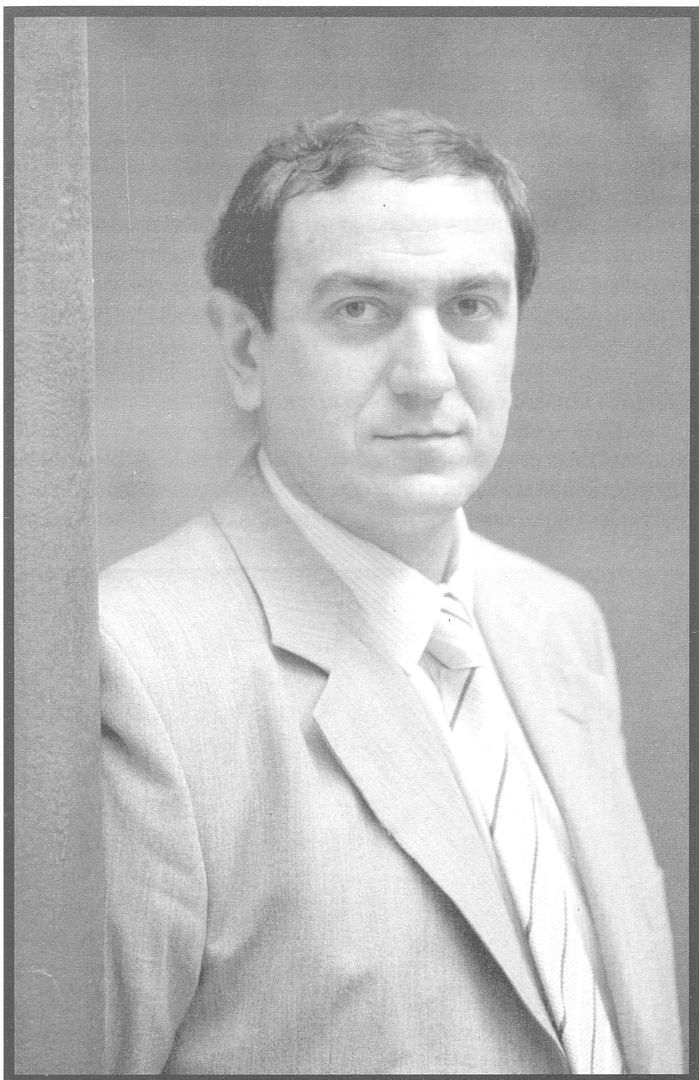
Conveni amb el Consell Insular de Menorca i l'Ajuntament de Ciutadella per a l'exposició i edició d'un llibre sobre Patrimoni Etnològic de Menorca.

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

*Patrimoni natural:
Edició del butlletí de
la Societat d'Història Natural

temes es posassin sobre la taula, amb els tècnics i els representants de les institucions implicades, es podria començar a elaborar una política tendent a la revitalització del casc antic de Palma mínimament seriosa.

PLA MIRALL

-Com valora altres iniciatives com el Pla Mirall, per exemple?

-Precisament el Pla Mirall no té aquesta planificació. Volem crear un grup de feina, amb participació de diferents especialistes de distintes àrees, un assistent social, un arquitecte, un especialista en trànsit, un altre en gestió de residus, etc., i elaborar documentació sobre aquests temes. No inventarem res nou, però es pot aprendre d'altres bandes. Per exemple a Santiago de Compostela s'ha creat un patronat on han confluït totes les institucions i persones expertes en aquestes matèries que estan relacionades amb el centre històric. Això suposaria avantatges, encara que es retardin un poc les decisions, s'ajunten voluntats i pressuposts.

-Quin seria el paper de la iniciativa privada en les intervencions en els centres històrics?

-És clar que s'ha de comptar amb la iniciativa privada, sense cap dubte. El tema és decidir quan i com. A un pla com al de sa Gerreria la iniciativa privada és fonamental perquè una gran part del pla se centra a solars particulars. Una altra cosa és el tema de l'aparcament i aquesta és una fórmula, la concessió, que ens espanta. Posar a sa Gerreria un aparcament subterrani on hi han de caber molts de cotxes per rendibilitzar aquesta infraestructura, no ho veim clar.

LA NECESSITAT D'UNA BONA INFORMACIÓ

-Pot ser una alternativa per descongestionar el centre de Palma.

-Però hi ha aparcaments que estan buits. No ho sé... Sembla que el ciutadà vol anar sempre en cotxe i no vol deixar el cotxe a l'aparcament de les avingudes i anar fins a Cort. Primer farà quatre voltes per la plaça de Santa Eulàlia per veure si troba aparcament. És clar que s'han de canviar aquests hàbits. Si mitjançant la inversió privada anam a una rendibilitat absoluta i fàcil es pot cometre algun atropell. Ara, en matèria de revitalització és bàsic que, per exemple, el propietari que té algun bé cultural, i tots els que estan al centre històric, només per aquest fet el tenen, i ja es troben implicats en el tema, no estigui espantat i se l'ajudi a complir la llei. Es podria establir una mena de "finestreta única" per a aquests temes on s'orientàs i ajudàs els propietaris. Facilitar la informació sobre què es pot i què no es pot fer. Donar una llista de professionals especialitzats en aquests temes. En definitiva, que la persona que té un immoble estigui ben informada. Nosaltres tenim la idea de dur a terme una iniciativa d'aquest tipus. S'ha d'estudiar si podem dur a terme aquest projecte de consultoria, assessoria per a la gent que té aquest problema que no sap què pot fer. No només dins el centre històric, podríem parlar de les possessions. Ara es venen moltes de possessions, hi ha canvis de propietat, i el nou propietari, al marge de si és alemany o no, ha d'estar informat. A una cosa que val dos-cents milions, ho paga que el propietari sàpiga què hi pot fer i que no. També es pot facilitar una informació artística i històrica sobre el lloc. Aquesta informació a Palma, no hi ha gairebé ningú que la doni.

-Creu que els propietaris alemanys respecten, en general, el patrimoni?

-Hi ha propietaris alemanys que respecten molt el patrimoni cultural, tal vegada més que els propietaris mallorquins anteriors, altres que no tant. Ens consta per l'associació amiga dels Amics del Camins que hi ha hagut algun problema i és clar que els camins tenen un valor patrimonial dins la Serra i formen part de l'estructura de la Serra. Aquest és un problema, bàsicament, cultural i d'educació i d'informació. Probablement si l'ajuntament del lloc on es compra tengués uns fulls informatius sobre les característiques del que es compra i els usos, es facilitarien les coses. Per exemple, amb els jaciments arqueològics tenim problemes contínuament perquè demanen permisos d'obres on no es poden fer obres. Ara record el cas d'un alemany a Santanyí que va fer una obra pràcticament sobre el jaciment. No sé si aquesta persona ho sabia o no ho sabia, si estava ben o mal informat. També s'ha de dir que en el cas de la Cova de Cala Pi, no va ser cap alemany el que va infringir la normativa. En els dos casos jo crec que el paper de l'ajuntament va ser important, en aquest cas en perjudici, però aquest paper podria haver estat en benefici del patrimoni. Crec que és un problema de cultural, d'educació. Si es tengués una informació, la majoria de problemes en obres se solucionarien.

-S'hauria de potenciar el paper dels ajuntaments en aquest tema.

-Als ajuntament de la part forana els agradaria poder prescindir d'aquests temes, perquè els poden crear problemes, precisament per la proximitat que tenen amb els administrats. Llavors pensen que aquests són temes que s'han de resoldre a Palma, és a dir, a una altra administració. A mi em sap greu que els mateixos municipis no s'impliquin en la protecció del seu patrimoni d'una forma més directa. S'ha de tenir en compte que la Llei de protecció de patrimoni estatal de l'any 1986 dóna un paper important als municipis i crec que s'hauria d'assumir aquesta responsabilitat per part dels ajuntaments.

-Quins projectes de divulgació o relacionats amb la protecció duen a terme?

-Hem fet recorreguts per ciutat on hi han participat seixanta grups d'escoles i instituts de Palma i de pobles. També hem fet la catalogació dels centres de Palma, Inca i Marratxí i tenim en projecte altres catalogacions.

Més enllà del BIC

Entrevista a Guillem Rosselló Bordoy

per Joana Maria Roque

Tants d'anys de feina- més de quaranta com a director del Museu de Mallorca- a la força han de crear una història, una llegenda i una imatge. Rosselló Bordoy té deixebles, admiradors i detractors. Ningú no pot negar que el coneixement de la nostra història, en els darrers quaranta anys, seria diferent- segurament més minso- si ell no hagués estat on era o no hagués fet el que ha fet. Abans de començar l'entrevista em diu que no vol parlar de política, i jo li contest que jo tampoc. Així que no ho feim. Pero ens hem de referir a les actuacions de les administracions públiques en relació al nostre patrimoni durant els darrers quaranta anys i a les competències en els més amples sentits i connotacions de la paraula. I així van sortint coses o, millor dit, pistes i comentaris que, almenys orienten una mica. Política no, maneres de fer. Hi ha un subsòl. Té sentit de l' humor, té estractes, plànols, dimensions i perspectives. Té passat i memòria. I crec que no és difícil entendre el que vol dir, encara que no parli de política.

-En general, quin és l'estat de conservació del nostre patrimoni?

-No sabia respondre. Des que es varen transferir les competències en matèria de cultura i de patrimoni al Consell Insular de Mallorca, jo he quedat una mica al marge. Per dir-ho en llenguatge actual, "estic fora de la moguda", desplaçat.

-Però, s'ha anat envant o enrere?

-Puc parlar amb més coneixement de causa del passat. Des de l'any 1958 em vaig fer càrrec del Servei de Patrimoni, n'he vist de tot color. Han estat quaranta anys de lluita constant i en aquest període que va del 58 al 94, crec que podríem distingir diverses etapes. A la primera, que arriba fins a les transferències autonòmiques, hi havia una manca absoluta de doblers i es varen fer tota una sèrie de intervencions molt positives, sempre marcades per aquesta precarietat econòmica. Ja estam que els doblers de fa quaranta anys no són els mateixos d'ara, però, de totes maneres, pens que hi va haver resultats magnífics com la restauració de l'església de Santa Margalida que es va fer entre el 54 i el 64 amb partides de 500 mil pessetes d'aquella època. El mateix li diria de la restauració de la

torre de Perares que tan desaprofitada està o d'algunes intervencions puntuals com les murades d'Alcúdia, el castell de Bellver, el castell de Santueri, la torre d'en Galmés a Menorca o Rafel Rubí a Menorca. La meva feina, en tots aquests casos va ser com a professional arqueòleg. Se'n feia càrrec de la part arquitectònica un gran arquitecte, Alejandro Ferrán Vázquez, que sempre va tenir una gran sensibilitat històrica i arquitectònica i no ha tengut un reconeixement oficial de la seva feina, i al qual mai no podrem agrair a bastament el que va fer per nosaltres. Fa molts d'anys que vaig endarrer que se li faci un homenatge. Entre altres coses, si es va poder salvar la pintura del Museo del Prado durant la Guerra Civil va ser perquè ell va dirigir l'embalatge i transport de totes aquestes peces.

-Érem a la primera etapa, abans que arribassin les transferències.

-Sí, abans, quan es va crear el Ministeri de Cultura, el 1976, hi va haver major flexibilitat econòmica i vàrem passar uns anys relativament bons. Després, el 1983, quan varen arribar les transferències al Govern balear,

hi va haver una ruptura molt forta. No es va crear un servei de patrimoni com calia, amb arquitectes i altres tècnics o especialistes que fessin els seus informes i donassin les seves opinions. I després jo ja m'hi perd. A partir de 1983 es varen aturar les investigacions arqueològiques i es varen fer unes cartes o inventaris de les quals tothom en parla o n'ha parlat, però que no sabem, o jo no sé personalment, si estan ben fets, si serveixen, si poden ser una eina útil per salvar patrimoni. I la investigació ha quedat aturada. Sols puc dir que des de 1985, el Museu de Mallorca no ha rebut una sola excavació arqueològica. Hi ha hagut intervencions d'urgència, però res més. Per tant una de les feines que perceptivament toquen al Museu de Mallorca, que és la investigació, ha quedat aturada. I no diguem des que les transferències en matèria de patrimoni arqueològic han passat al Consell Insular de Mallorca.

-Però, què és el que quedat aturat?, el Museu Arqueològic o la investigació en general?

-Parl de la investigació en general i la meva impressió és que es va

acabar el 1985. No li sabia dir si des de 94 ha continuat, si s'ha fet qualque cosa. El que puc afirmar és que, si a partir de 1994, hi ha hagut algun tipus d'investigació arqueològica, cosa que no em consta, al Museu de Mallorca, no s'ha rebut cap material procedent d'aquestes investigacions.

-O sigui. A 1994, els consells insulars varen rebre les competències i aquesta és l'etapa de la qual vostè prefereix no parlar.

-Efectivament. No vull dir res d'aquest temps ja que en desconec el funcionament.

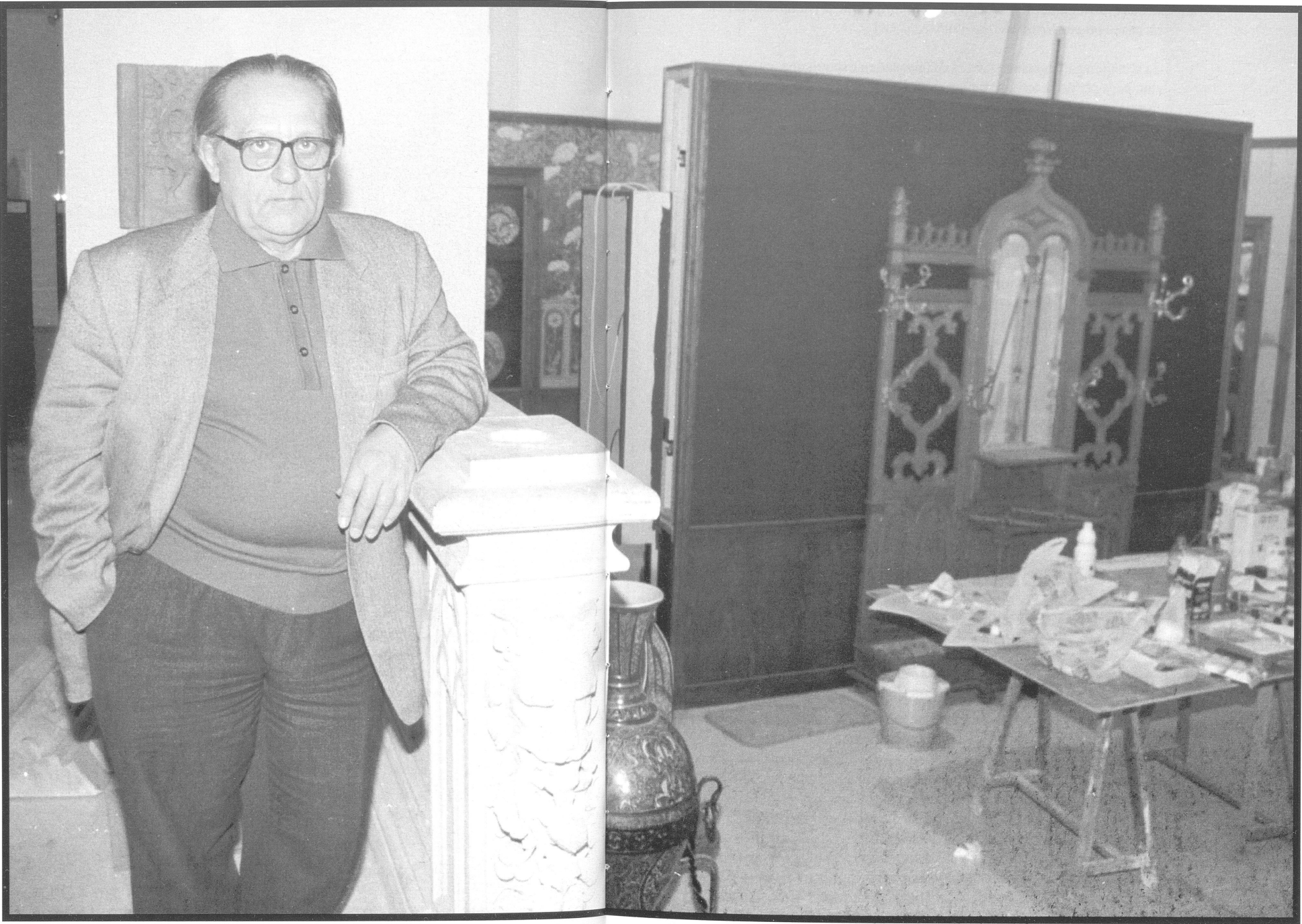
CONSERVAR

-Al marge de les investigacions, també hi ha el tema de la conservació del nostre patrimoni. A qui correspon?, no hi ha competències una mica creuades?

-Hauria de correspondre al Consell Insular de Mallorca o als consells de cada illa. Però, vaja, en línies generals, li puc assegurar que els conjunts arqueològics, propietat de l'Estat i no transferits, no han estat atesos. Em consta, per exemple, que l'Ajuntament d'Artà, s'ha fet càrrec de ses Païsses que és un monument de propietat estatal, no transferit, en el qual, el seu propietari no ha invertit ni una pesseta, però tampoc no n'ha obtingut benefici. I, ara per ara, l'Ajuntament d'Artà en té cura, el manté net i n'obté uns beneficis. Crec que fins i tot les escoles han de pagar per anar a veure'l, la qual cosa pens que és una exageració per no dir un abús. La torre d'en Galmés a Menorca, es trobava en la mateixa situació i, ara per ara, no sé com ha quedat. Entre l'any 1974 i 1985 hi vàrem fer excavacions en un treball d'investigació conjunta entre els museus de Menorca i el de Mallorca. Però després i per manca de subvencions, les excavacions varen quedar aturades quan tant sols ens mancaven tres anys per dur endavant almenys la primera fase. Ja no ha tengut continuïtat i això, per a mi, és molt trist.

-Darrerament també hi ha hagut ajuntaments que han posat en marxa excavacions en els seus territoris concrets. Crec que ho ha fet el de Calvià i alguns altres...

Guillem Rosselló Bordoy va néixer a Palma a 1932. Llicenciat en Filosofia i Lletres a 1973 es va doctorar amb la tesi "La cultura talayotica mallorquina. Bases para el estudio de sus fases iniciales". Des de 1961 és director-conservador del Museu de Mallorca. També ha estat comissari de diverses exposicions i ha dut a terme una intensa i dilatada tasca d'investigació arqueològica, durant la qual ha dirigit més de quaranta excavacions. És autor de nombrosos estudis i publicacions.

-Aquí hi ha una interpretació totalment errònia de la LLei del patrimoni. El primer que s'ha de pensar és que l'excavació arqueològica és una feina científica que s'ha de fer a centres especialitzats com puguin esser la Universitat o els museus. I un ajuntament no és un centre d'investigació. El màxim que pot fer és promoure les excavacions, però mai no fer-se càrrec dels projectes d'investigació. Sé que a Calvià hi ha hagut alguna cosa d'aquestes però no sé ben bé com ha acabat la història.

-A aquell indret es va destruir bona part d'una antiga ciutat romana -sa Mesquida- per construir-hi un hipermercat.

-Sí. Sé que darrerament hi ha hagut algunes intervencions d'urgència, però tampoc no sé molt bé com han acabat, ja que els materials no han entrat al museu ni n'hem tengut notícia.

ELS MATERIALS

-Aquest és un altre tema important, on van o haurien d'anar els materials procedents de les excavacions arqueològiques?

-No es poden dur a "qualsevol banda". La Llei del patrimoni ho diu ben clar: tot el material procedent del subsòl és de titularitat pública i ha d'anar als museus establerts.

-Quins són els museus legalment establerts?

-En aquests moments sols n'hi ha tres a Balears: el d'Eivissa i Formentera, el de Menorca i el de Mallorca. Ara bé, si el material que es troba a les excavacions que es fan, no va a aquests museus, no és problema nostre.

S'ha de "rebre" als museus, però no tenim poder coercitiu per dir "això ha de venir a nosaltres". Pens que els que tenen competència en la matèria haurien de reflexionar i pensar què s'hauria de fer.

-Passem a un altre tema, com es pot actuar de cara a les col·leccions privades o la gent que té coses a casa seva?

-És molt difícil i crec que queden molt poques col·leccions privades a Mallorca, si és que en queda alguna i, en tot cas, depèn de com es varen fer. Anem per parts. A 1921 es va crear o decidir la primera Llei d'excavacions i sembla esser que totes les col·leccions anteriors a aquesta llei, legalment són de propietat privada.

-Però, de llavors ençà han passat més de 85 anys, com se sap si una àmfora, una ceràmica o una pedra amb una inscripció es va trobar abans o després?

-És mal de fer. Per començar, aquesta Llei no es va aplicar amb fermesa. I després en varen venir d'altres -del 34 i el 36- que també definien que totes les troballes arqueològiques eren de propietat estatal. Però fins el 1985 no va quedar ben clar que tots els materials procedents del subsòl són de "titularitat pública". Per tant, a les col·leccions anteriors a 1985, sempre hi ha el problema de si són o no són legals. I és mal d'aclarir.

-Mal d'aclarir i amb resultats nefasts.

-Sí. És molt trist. Aquestes col·leccions es van venent o desfent, desapareixen.

-Però, les col·leccions privades, es poden comprar?

-Sí. Es podrien comprar, però sembla ser que no hi ha molt interès a fer-ho.

ELS EXPOLIS

-Abans parlàvem d'excavacions una mica irregulars, però fetes per institucions públiques. Què es pot fer amb els material que se sap positivament que procedeixen d'expolis?

-Quan se sap, o millor, si es pugués saber directament que la procedència és aquesta, el material, s'hauria d'incautar. Ara bé, com se sap això? o, per dir-ho d'una altra manera, i utilitzant una frase feta en castella, "Quién le pone el cascabel al gato?" S'ha de suposar que les lleis estan fetes amb la millor intenció i amb el propòsit d'aplicar-les, però sovint és molt difícil.

Jo em vaig trobar amb un cas -diguem-ne extrem-: la Guàrdia Civil va fer una incautació d'àmfores i, després d'un judici, el jutge va decidir que havien de tornar al seu teòric propietari. No vaig compartir els criteris generals de la sentència, però no em va quedar més remei que acatar-los. I no vaig tenir més remei que tornar aquestes àmfores.

-Respecte d'aquest tema de les expoliacions, per ventura cal recordar un cas molt significatiu: el d'un pati mallorquí que es va desmuntar en els anys vint per traslladar-se a Amèrica.

-Ja sé a quin pati es refereix, és el de la posada s'Estarell que, en els anys vint, peça per peça, va emigrar a Amèrica. Segons les meves documentacions, després, no hi ha hagut cap altre expoli de patis mallorquins. El pati del qual parlem era un pati renaixentista molt interessant del qual se'n guarden pintures i aquarel·les del segle XIX i també alguna fotografia. Però ara mateix no sabem on és. Coneixem el procés fins que va arribar a Amèrica, però no sabem on ha anat a parar exactament. Se li va perdre la pista en el moment del crac de la borsa americana. Segurament deu ser a algun magatzem de la família Hearst.

-La de "Ciudadano Kane"?

-Sí, exactament, aquesta família que va ser una dels grans compradors de materials expoliats a Espanya.

-Podrem conservar la resta de patis mallorquins?

-Tampoc no ho sé. Ara tenim un altre gran problema amb ca n'Oleo que és un pati propietat del ministeri d'Educació i Cultura "afectat" a la Universitat i que es troba en un estat de degradació evident. Què passarà en el futur a ca n'Oleo? Jo no ho sabria dir.

-Hem parlat de monuments megalítics i patis, però hi ha moltes més coses per guardar en el nostre patrimoni arquitectònic: possessions, arquitectura rural, com ho veu?, la protecció és suficient?

-No. No ho és i s'han fet molts de desastres en els darrers temps. Per exemple, sa Teulera va desaparèixer en un vespre i Son Sastre, a Capdepera, ha patit molt. Crec que ara es troba en període de rehabilitació, però...

-Però...?

-Una vegada s'ha atemptat contra el patrimoni és irreversible. No se'l pot substituir ni fer créixer. Si es destrueix el patrimoni arquitectònic del segle XV, les reconstruccions que es facin després, ja no podran ser del segle XV, sinó del XX. I aquest és un problema molt important que no sempre es té present.

ELS ALEMANYS

-Darrerament s'ha plantejat com a tema molt important el de les compres de propietats mallorquines per part d'alemanys, però també hi ha qui diu que no són sempre destructors, que fins i tot en tenen més

cura que els propietaris o nous compradors mallorquins.

-No cal parlar de casos concrets, però tots hem vist coses bones i dolentes fetes per uns i altres. Tot és culpa dels alemanys? En quines condicions venen els mallorquins? I quan compren, respecten sempre la natura i l'arquitectura? Jo he pogut veure casos de veritables atemptats contra la natura i l'arquitectura fets pels mateixos mallorquins.

-L'arquitectura popular està prou protegida?

-No ho crec. Ha de seguir un procés d'una cosa que li diuen BIC (Declaració de Bé d'Interès Cultural). És un nom de bolígraf barat que a mi m'espanta. El fet que el nom d'un monument històric es converteixi en un simple BIC, em sembla denigrant. Crec que no hi ha una definició clara del que s'entén com a "béns" ni de com s'ha d'actuar. L'altre dia vaig veure que havien enderrocat uns esgaríers -barraca devora la mar- per aplicar la Llei de costes, però crec que hi ha edificacions d'aquests tipus totalment integrades al paisatge i que no es poden enderrocar sense més consideracions que la Llei de costes.

DIVULGACIÓ

-Al marge de la conservació, es divulga a bastament la importància del nostre patrimoni?

-És un altre tema que no conec suficientment, però crec que en els darrers temps, encara que no hi hagi hagut una divulgació excessivament científica, la premsa s'ha preocupat d'aquests temes. S'han fet rutes turístiques i altres coses per l'estil. Tenim molt de material que fa quaranta anys no teníem.

De totes maneres, fa poc temps va sortir un reportatge sobre la prehistòria de Menorca en el qual, al marge de tots els esoterismes de la lluna, les estrelles i la resta, a un moment determinat, varen sortir els monuments o talaiots menorquins interpretats per uns vikings rossos vestits amb pells i que duïen una espècie de tiradors que no tenien res a veure amb les fones tradicionals mallorquines. Eren gairebé tètriques les imatges d'aquells pobres desgraciats rossos que intentaven matar una cabra a cops de tirador.

-Amb això de la prehistòria hi ha hagut interpretacions molt estranyes. Fins i tot hi ha hagut qui ha dit que els talaiots varen ser construïts pels extraterrestres.

-Ja ho sé. Això també s'ha dit a determinades aules de la carretera de Valdemossa. No em consta directament, però en tenc notícies.

PAISATGE I TOPONÍMIA

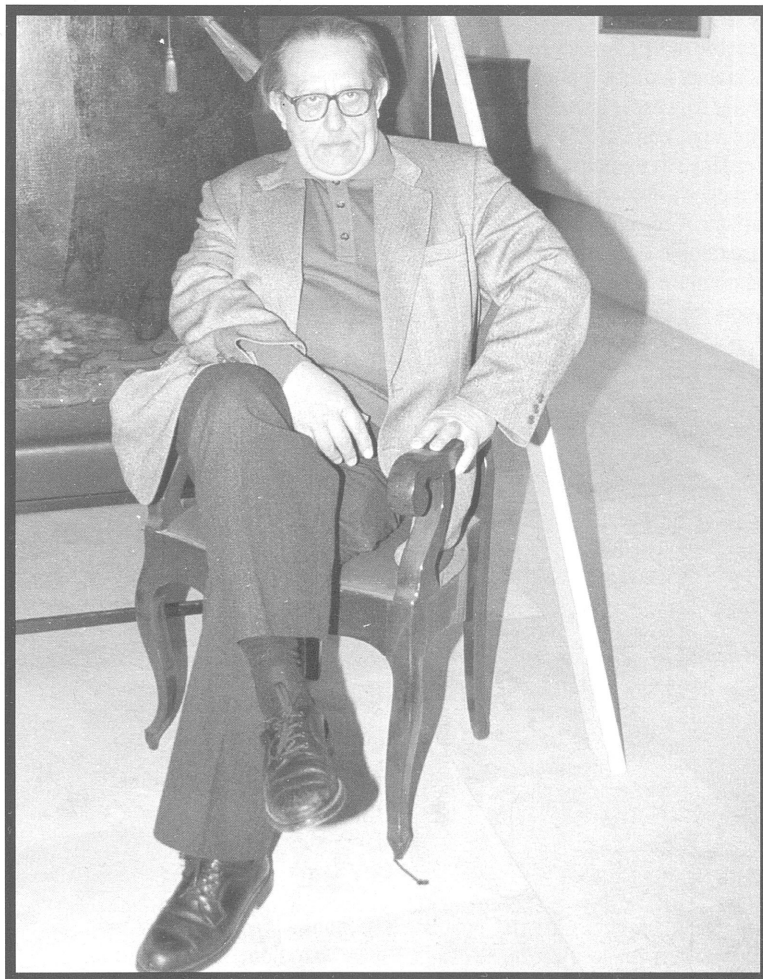
-Fins ara hem parlat del tema del patrimoni arquitectònic, però també hi ha el del paisatgístic.

-Efectivament, i jo crec que ja l'hem de donar per desgraciat o perdut. Fa una sèrie d'anys a un congrés sobre patrimoni que va organitzar la Societat Arqueològica Balear, jo vaig fer un discurs d'introducció en el qual vaig parlar d'aquest important problema de pèrdua de patrimoni. Vostè s'ha referit ara al paisatgístic, però no és sols aquest, també s'ha fet malbé l'arquitectònic o l'arqueològic. I ens desgracien la toponímia i aviat tendrem topònims que en lloc de ser Son Font o Son Sastre, seran Son qualche cosa en alemany o anglès i això és molt trist. En aquest mateix discurs vaig recordar que hi havia hagut les declaracions d'un batle que va dir que tenia una espina clavada en el cor per mor que en el litoral del seu terme municipal només hi havia un punt que estava sense urbanitzar i tota la resta era plena de ciment. El comentari que jo vaig fer va ser que difícilment es podia clavar una espina al cor d'un batle que el tenia pràcticament tot de ciment. I fa poc vaig anar a aquest lloc que, en teoria estimava tant el batle del qual parlem i vaig

veure que, efectivament, a l'únic lloc d'aquell municipi que es troba lliure de construccions i a la vora d'una torre de defensa, hi han posat un xiringuito que és la cosa més feresa que he vist. Això sí, a l'entorn hi ha un parell de quarterades per les quals et pots passejar com si fossin una autèntica garriga mediterrània, però si veus aquella construcció ja canvia la perspectiva i la percepció del que és la conservació.

-Hi ha competències creuades entre les diferents administracions en referència a la investigació i conservació del nostre patrimoni?

COMPETÈNCIES CREUADES

-Jo crec que sí. En matèria d'arqueologia, que és el punt més dèbil, les competències són dels consells insulars i dels museus de la Comunitat Autònoma, entre els quals no hi ha tan sols, "una entesa cordial", com es podria dir en termes bèl·lics ja bastant desfasats.

-Tenim o podem guardar un inventari de la memòria?, del que hi havia i ja no hi es?

-S'han fet coses interessants, com, per exemple, els fascicles setmanals que ha publicat Andreu Muntaner a la premsa local. Durant 60 o 70 setmanes varen sortir una sèrie de postals precioses de temps enrere que ens han documentat aquest canvi. I no eren sols postals urbanes o arquitectòniques, sinó també de molts de paisatges que han canviat radicalment. Almenys tenim aquesta documentació.

-Va ser un error enderrocar les murades de Ciutat?

-Jo consider que sí, que va ser un gran error. Els arguments que es varen emprar varen ser els de "salubritat pública" i la pura realitat és que en els solars de les antigues murades se n'han fet d'altres que són mes altes. A les avingudes de Palma -on hi havia les murades- hi ha uns gratacels molt més alts. Definitivament, va ser un error, si miram al sud de França i a molts altres indrets de la Mediterrània, veim com les murades conservades i restaurades són un orgull que nosaltres no tenim.

-A l'àmbit més proper, la Mediterrània, de qui podríem prendre exemple? S'ha parlat molt de l'illa de Malta.

-Malta està molt tudada. La vaig conèixer els anys setanta, hi vaig tornar fa devers dos o tres anys i em va decebre molt. Còrsega encara es manté. I també li puc parlar d'un espai de més de vint anys, entre 1975 i ara. Cerdanya és immensa i comença a despertar-se al turisme. Crec que podria ser un exemple a seguir, encara que sempre hi ha coses discutibles. Record que, a principis dels anys seixanta hi havia uns cercles funeraris, al mig del camp que eren la cosa més salvatge que es pugui imaginar. Hi vaig tornar vint anys després i ja els havien posat una reixa de metall, havien quedat engabiats i havien perdut tot l'encant.

-Però, no s'ha de posar alguna limitació al lliure accés als monuments?

-Engabiar un monument pot ser necessari ja que l'home és un animal depredador, però, personalment a mi, no m'agrada.

-S'ha de cobrar per visitar monuments?

-En som totalment contrari. Crec que els monuments són béns patrimonials de la humanitat que han d'estar a l'abast de tothom, però aquesta és una opinió molt personal. El que li puc assegurar és que un monument, per ell mateix no és rendible i, si ha de donar un profit didàctic i cultural, s'hauria de fer precari.

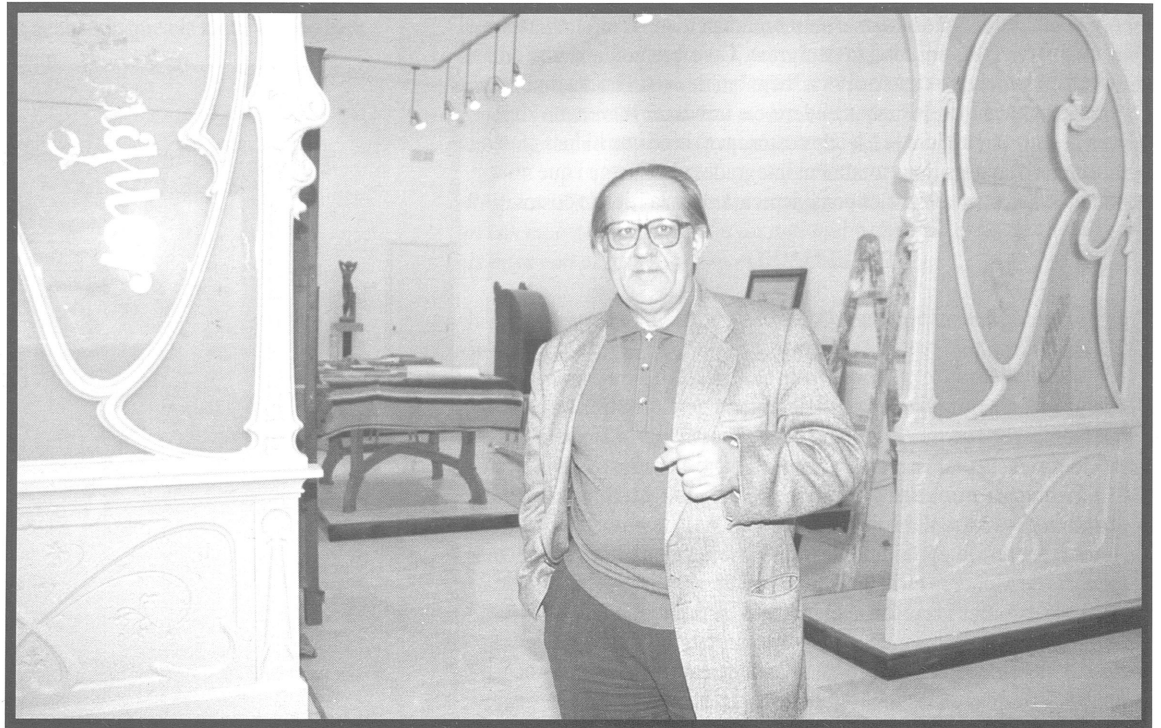
-També s'ha parlat molt de la "utilitat del patrimoni" com a atractiu turístic.

TURISME I VISITES

-Durant molts d'anys, la secció etnològica del Museu de Mallorca, que es troba a Muro, va ser un punt important d'atracció del turisme. Després Can Picafort va evolucionar i es va dirigir cap a altres indrets o atractius i aquest tipus de turisme va caure en picat. Fa quinze anys, les visites que es feien al Museu de Muro eren molt interessants, però avui en dia seria impossible mostrar un museu etnològic com el de Muro per manca de material.

Crec que el turisme pot ser un incentiu o, a l'enrevés que el patrimoni ho pot ser per al turisme. I, de fet, aquí, es pot observar en els dies de pluja, en els quals, fins i tot durant els mesos més calents, el Museu de

Mallorca és visitat, què vol dir això? Jo crec que els turistes o una part, es plantegen les visites al museu com una alternativa a la platja i el sol. De fet, en la remodelació que feim en aquests moments intentam introduir una tercera i quarta llengua a la informació del museu i en els fulletons, a més del castellà i el català, s'empra l'alemany i l'anglès, almenys per poder donar una informació clara, fidel i científica del contingut del museu. Ara bé, no crec que aquesta sigui la solució per a la investigació i conservació del nostre patrimoni. Hi ha moltes més coses a fer.

EL FUTUR

-Parlem de futur. Aconsellaria a un fill, nebot o fill d'un amic que es dedicàs a l'arqueologia?

-Al llarg dels anys, ha vingut molta de gent a veure'm i, en certa manera, em sent molt orgullós d'haver creat molts de professionals en el camp de l'arqueologia. Si tenen vocació mai no els diria que ho deixassin anar, però també els advertiria dels problemes que hi ha.

-Per aquesta gent amb vocació, el futur pot ser millor que el passat? Va millor?

-Per esser clar he de dir que no crec que vagi millor. Fa quaranta-dos anys que som a l'Administració. En aquests moments som degà dels directors dels museus espanyols i puc dir que quan jo vaig començar, hi havia devers 100 places i, ara per ara, el nombre de les que convoca el Ministeri d'Educació i Cultura és gairebé el mateix. També hi ha qui diu que cada administració autonòmica ha creat els seus serveis i els seus tècnics i que s'ha de suposar que és gent preparada, però, pel que jo sé, no hi ha hagut molt d'augment de llocs de treball més o menys estables, sinó que tan sols es fan actuacions puntuals amb contractes temporals.

-En resum, no hi ha un major interès per part de les institucions públiques per conservar i restaurar el patrimoni?

-Res. Respecte a això no vull dir res.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Madrid i Brussel·les reconeixen la insularitat (pàg. II)

La Cambra de Comerç aposta per un desenvolupament sostenible

(pàg. V)

La Justícia empara la normalització lingüística

(pàg. IV)

Madrid i Brussel·les reconeixen la insularitat

En el decurs de dues setmanes s'han registrat dos esdeveniments importants per les relacions de les Illes Balears amb l'Estat espanyol i la Unió Europea. El Congrés de Diputats aprovà el règim especial i el Parlament Europeu donà el vist-i-plau a l'informe Viola, que obre les portes perquè les polítiques comunitàries compensin els costos de la insularitat.

S.V.

Han hagut de passar prop de trenta anys perquè es reconegués allò que geogràficament és obvi: que les Balears són illes, és a dir, territoris envoltats per la mar i, per tant, amb un sistema de transport condicionat per aquest fet diferencial.

Francesca Bennàssar i l'autor de l'informe Viola.

Però han bastat dues setmanes perquè, finalment, Madrid i Brussel·les hagin admès que la insularitat implica costos afegits que, d'una o altra manera, s'han de compensar per haver-hi igualtat d'oportunitats. Precisament, un dels postulats de la Carta Europea i de la mateixa Constitució Espanyola és que no hi ha d'haver diferències territorials, però això és difícil d'imaginar quan -per posar només un exemple- les illes han de fer front a un sistema de transport clarament diferenciat del continental. Al continent s'imposen majoritàriament els transports terrestres, que són més barats, mentre que els territoris peninsulars depenen dels vaixells i de l'avió.

Finalment, després d'una llarga disputa no exempta de nafres, el Congrés de Diputats -i cal esperar que ben aviat el Senat- ha donat el vist-i-plau a un text que, tot i semblar-se remotament al que inicialment aprovà el Parlament balear (s'ha prescindit dràsticament de tots els aspectes fiscals, a causa d'una necessària harmonització amb la Unió Europea) serveix els interessos d'una societat que urgeix un nou model econòmic. Les Illes viuen una excel·lent conjuntura econòmica, però tal com es diu a l'informe que acaba de presentar la Cambra de Comerç, hem de ser conscients que s'inicia una nova èpo-

ca històrica, en la qual sobreviuen molts dels riscos del passat. En aquest sentit, no hi ha dubte que el REB pot ser útil per avançar cap a aquest objectiu. S'hi estableixen polítiques compensatòries per la insularitat, unes -com és el transport aeri- ja definides i d'altres, les més, encara pendents de noves negociacions i, de manera molt especial, del plantejament que finalment s'adopti a Brussel·les, després que el Parlament Europeu hagi debatut i aprovat l'informe Viola.

UN PUNT DE PARTIDA

És evident, per tant, que el règim especial no és cap punt d'arribada, com tampoc no ho és la declaració del Parlament Europeu. Si així fos, tendrien tota la raó els seus detractors. Per aconseguir més descomptes en els bitllets d'avió o perquè ens diguin que la desestacionalització es pot fer a través dels camps de golf i dels ports esportius (en una concreció que fora del context general del règim resulta preocupant) no feia falta cap rebombori. Tot el contrari: el règim especial és un punt de partida cap a nous horitzons que obliguen les Illes a plantejar-se obertament i sense complexos el seu propi futur. Uns nous horitzons que, endemés, contemplen la inserció de l'arxipèlag en la realitat d'una Europa que avança cap a la unió política i que ja és una unió econòmica en la qual cal competir en igualtat de condicions amb el continent. Es tracta, per tant, de fer cas al missatge reiteradament difós des del Govern balear per fer pinya davant Madrid i Brussel·les, al mateix temps que per utilitzar les eines resultants del reconeixement del fet insular per dissenyar el nou model econòmic del qual parla la Cambra de Comerç.

EQUILIBRI I COMPETITIVITAT

El reconeixement de la insularitat és útil perquè, precisament, no és un text neutre, és a dir, una simple declaració de principis i d'obvietats per les quals no valia la pena haver lluitat tant de temps, sinó que és una eina que pot i ha de ser utilitzada, tal com es deia en el Pla Estratègic de Competitivitat del Govern, per reformar l'estructura econòmica de les Balears i fer-la no sols més competitiva sinó també més justa socialment i, també, mediambiental. Però per això mateix, perquè no és neutra, no s'ha de perdre de vista que també podria ser emprada per perpetuar l'actual model o per introduir-hi noves disfuncions: incrementar el pes dels residents estrangers, per exemple, sense que abans no s'hagin adoptat les mesures adients per al reforçament de la identitat nacional dels mallorquins, menorquins i eivissencs. En aquest sentit, cal recordar que la primera disputa important perquè Madrid reconegués la insularitat tengué lloc a principis dels anys setanta, en ple boom turístic i el seu sentit no era, ni prop fer-hi, donar cap cop de timó al procés de balearització que vivien les Illes, sinó tot el contrari: fer el possible perquè continuàs imposant-se i a més velocitat si hagués estat possible. Per sort, en aquell moment, els esforços dels procuradors en les Corts franquistes no varen prosperar.

Han passat trenta anys i la situació és, evidentment, molt distinta. No només vivim en democràcia, sinó que assistim a una profunda transformació de les relacions entre les perso-

nes i els territoris que formen l'Estat espanyol i la Unió Europea. Vivim processos que al mateix temps són centralitzadors i descentralitzadors, moments en els quals s'han de definir unes noves regles del joc. Una situació que, endemés -i no ens cansarem de repetir-ho- coincideix amb el final d'un cicle de la història econòmica de les Illes i amb el començament d'un altre que volem diferent. En aquest sentit, cal felicitar-se per haver aconseguit el reconeixement del fet diferencial insular amb tot allò que comporta de cara a redefinir el model econòmic de les Balears. És indubtable que el Govern balear ha obtingut un important èxit que el president Matas, com a darrer impulsor des de l'executiu d'aquest procés, intenta capitalitzar sobre la seva persona i el seu partit polític. Un èxit que, a més a més, és per partida doble, ja que Europa ha obert les portes al reconeixement insular i ha permès que les illes, sota el lideratge de les Balears (la primera vegada a la història contemporània que les nostres illes lideren una acció política d'envergadura) no vegin condicionat el seu desenvolupament per motius estrictament geogràfics.

Certament el règim especial de les Balears és molt diferent al règim fiscal que s'esperava, però és una oportunitat històrica que no s'ha de desaproveitar. Endemés, l'aprovació de l'in-

forme Viola fa que sigui possible que les Balears rebin fons estructurals per compensar la insularitat al marge de la seva teòrica riquesa, ja que del que es tracta és d'aconseguir un equilibri intersectorial. Ja no es tracta, per tant, de saber de qui és el mèrit, sinó, justament, de saber qui ha de ser el responsable de dur a bon port el desenvolupament d'aquests textos i, sobretot, d'introduir les reformes en el model econòmic que, com es pot llegir en la justificació del REB, duguin a la diversificació econòmica i a la desestacionalització, endemés de -això darrer ho afegim pel nostre compte- potenciar la identitat cultural de les Illes. La història, doncs, no ha fet més que començar. El règim especial no pot ser aixecat com a bandera, sinó que, senzillament, ha de ser aplicat en tota la seva extensió i no limitar-se exclusivament a aquelles qüestions que són més populars, com els descomptes en el transport o la garantia, evidentment molt important, dels vols interinsulars. El règim, en definitiva, facilita allò que en qualsevol cas és imprescindible, però també molt més complex: definir un projecte de país. Un projecte que, lògicament, no pot supeditar-se a cap reconeixement ni de Madrid ni de Brussel·les, sinó obeir a la voluntat d'una societat que, com a mínim, ha de començar per reconèixer-se a si mateixa.

Francesca Bennàssar: les Illes són territoris fràgils

ONA

L'Informe Viola va ser aprovat per la pràctica totalitat dels membres de la cambra legislativa europea que, a pesar de no tenir caràcter vinculant, té molt de pes polític davant la Comissió Europea. No obstant això, cal destacar que la comissària de Política Regional, Monika Wulf-Mathies, mai no s'ha mostrat partidària dels tractaments diferencials, tot i que fossin per a territoris insulars.

L'eurodiputada Francesca Bennàssar intervingué en el plenari per cridar l'atenció, justament, de la màxima responsable europea de política regional. Aquesta va ser la seva intervenció:

"A la cimera d'Amsterdam es va reconèixer l'existència de diferències i problemes comuns a les regions insulars europees que afecten el seu desenvolupament. Avui el diputat Viola, a qui felicito i agraeix la bona feina que ha fet, ens presenta una proposta de política integrada per a les regions insulars, proposta que incorpora i desenvolupa el concepte de reequilibri interregional, i demana a la Comissió que a l'Agenda 2000 incorpori criteris geoeconòmics, com la perifèritat i la insularitat, als factors macroeconòmics".

"Les regions insulars europees no som iguals, però tenim problemes comuns que afecten principalment el transport de persones i de mercaderies. Les empreses insulars tenen dificultats per competir en igualtat de condicions en el mercat únic, essent els ports marítims i els aeroports les seves úniques connexions amb el continent i les altres illes".

"Les regions insulars necessitem créixer qualitativament i crear ocupació, per la qual cosa demanem el suport per

al desenvolupament de les noves tecnologies i de les telecomunicacions, un sector estratègic per al nostre futur"

"El turisme és una bona font d'ingressos per a moltes regions insulars, però els illencs no vivim en els hotels, sinó que hi feim feina. El sector serveis necessita desestacionalització i desenvolupament de formes de turisme alternatiu, i molta formació per ser competitiu".

"Sé que la comissària de Política Regional, Monika Wulf-Mathies, ens recordarà que les Balears, regió a la qual represent en aquesta cambra, té un gran desenvolupament turístic, però els nostres territoris insulars, senyora comissària, són fràgils de cara al desenvolupament sostenible, al medi ambient i al tractament de residus. Tenim problemes d'aigua i una gran dependència energètica".

"Els arxipèlags tenim també illes menors, la situació de les quals a l'àmbit educatiu i de la sanitat és especialment desfavorable, i que requereix de beques i mitjans de transports adequats per al trasllat de malalts".

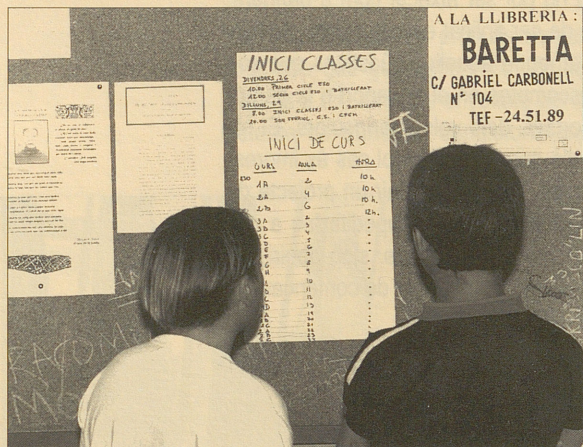
"Coneix la Comissió les dificultats i el cost que per a les administracions regionals insulars suposa haver de donar als seus ciutadans la mateixa qualitat de serveis que reben els del continent. Els nostres problemes tenen solució si la Comissió, amb el suport dels nostres governs nacionals, posa en marxa un pla d'acció que, en el marc de l'Agenda 2000, apliqui la legislació comunitària amb criteris d'igualtat d'oportunitats"

"Moltes gràcies, senyor president".

La Justícia empara la normalització lingüística

El Tribunal Superior de Justícia de les Balears ha desestimat el recurs contra el Decret de mínims presentat per l'autodenominada "Plataforma de Sas Llengos Baleàs". D'aquesta manera es dona via lliure a la normalització lingüística a través d'una sola xarxa escolar en la qual serà obligatori que el 50% de l'ensenyament es faci en català.

ONA

La sentència del Tribunal Superior de Justícia ha desestimat el recurs presentat per la ultraconservadora "Plataforma de Sas Llengos Baleàs" contra el Decret de mínims del Govern balear, la qual cosa ha satisfet tant aquest com els dirigents de l'Obra Cultural Balear i altres estaments relacionats amb l'ense-

nyament i la cultura pròpia de les Illes. El Decret de mínims imposa un bilingüisme real a les escoles, i obliga que en el termini de quatre anys el 50% de l'ensenyament es faci íntegrament en català. D'alguna manera aquest decret va ser la resposta a les mobilitzacions contra l'anomenada Ordre Rot-

ger que, de fet, reconeixia l'existència d'una doble xarxa escolar, en castellà o en català, que consagrava la disglòssia latent que pateix la societat balear.

Els anticatalanistes no varen admetre el decret i pressionaren el Govern - fins i tot varen ser rebuts pel president Matas en el Consolat de Mar - per a la seva retirada. No ho aconseguiren, però sí forçaren la seva aturada a l'espera, possiblement, de la decisió judicial que ara s'ha produït. La Plataforma ha informat que recorrerà en el Suprem, però tot fa pensar que aquest recurs pot seguir la mateixa sort que l'anterior i que ha servit perquè el Tribunal Superior de Justícia de les Balears rectificàs la seva anterior postura, quan donà la raó al contingut de l'Ordre Rotger en contra dels criteris exposats per l'Obra Cultural Balear, que va recórrer, i la Universitat.

La mateixa sentència dictada recentment es fa ressò d'aquest fet quan recull que entre les dues es va produir un canvi d'actitud en el legislatiu balear, passant del model de separació lingüística anterior a una "conjunció lingüística o bilingüisme integral". El Tribunal Superior de Justícia deixa ben clar, d'altra banda, que de la Constitució Espanyola no es deriva cap dret dels pares a triar l'ensenyament "exclusivament" en castellà allà on hi ha dues llengües oficials.

Ningú no dubta que aquesta sentència té una gran transcendència perquè desarma l'estratègia de l'anticatalanisme que voldria que l'ensenyament del català tengués un caràcter voluntari i no obligatori, la qual cosa significaria condemnar-lo a la marginació en rebaixar les possibilitats d'una normalització de l'ús social de la llengua pròpia a les Illes, tal com reconeix l'Estat d'Autonomia de les Illes Balears.

A partir d'ara la Conselleria d'Educació ja no té cap impediment per desenvolupar el Decret de mínims. La normalització lingüística ha donat una passa més.

L'Escola Superior de Turisme de les Balears gradua la primera promoció B.A. in tourism management

ONA

L'Escola Superior de Turisme de les Balears ha graduat la primera promoció de la B.A. (Hons) in Tourism Management, llicenciatura britànica, que expedeix l'Oxford Brookes University, i que fins a la data, no imparteix cap altra universitat o escola espanyola. Es tracta d'un curs dirigit principalment a alumnes que han finalitzat el TEAT, empresarials, econòmiques o administració d'empreses.

Es tracta d'una llicenciatura curta que permet l'accés a un cinquè curs o a un màster, que s'imparteix a Oxford. Aquesta llicenciatura rep la denominació d'Hons honours, perquè l'alumne realitza un projecte de graduació. Aquesta primera promoció és fruit d'una ja llarga col·laboració iniciada fa cinc anys entre el rector de l'Oxford Brookes University i el director de l'ESTB, Dr. Felipe Moreno, durant els quals s'han investi-

Els primers graduats per l'Oxford Brookes University.

gat els recursos, les tècniques i el nivell informatiu dels alumnes de la TEAT i que varen concloure amb l'homologació dels tres primers anys de carrera a Espanya, que permeten l'accés al quart curs del B.A. (Hons), que s'imparteix a Palma.

L'Escola ja ha obert el període de matrícula, amb places limitades, per a la segona promoció. Els candidats han de presentar un currículum personal i superar una entrevista personal.

- CONJUNTURA -

La Cambra de Comerç aposta per un desenvolupament sostenible

L'Informe de Conjuntura de la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera inclou una clara referència a la necessitat de dissenyar un nou model econòmic per a les Illes Balears. Per a enguany es preveu un creixement del 4'3%, continua per tant l'onada expansiva dels darrers anys, encara que sense incrementar-ne el ritme.

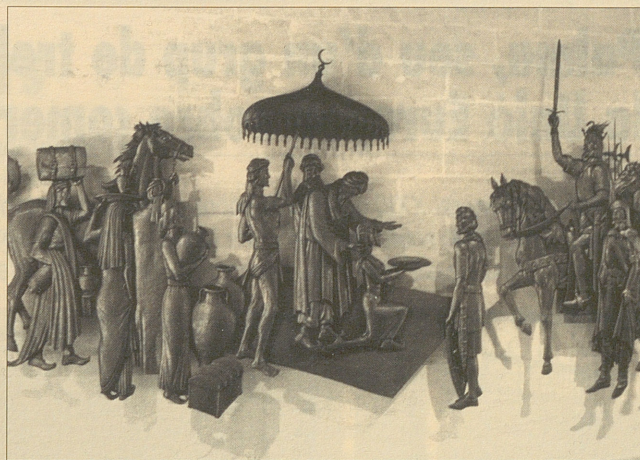
ONA

Segons l'Informe de Conjuntura presentat per la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera, dirigit per Esteve Bardolet, les perspectives de creixement per a 1998 són d'un 4'3%, sensiblement per damunt de la previsió del PIB de l'Estat espanyol, que se situaria a un 3'5%. L'estimació de la Cambra és per sobre, també, de les previsions fetes pel Govern balear, que les ha xifrades en un 3'8% i de l'Hispalink (un 3'9%) i, en canvi, per davall de les fetes per Sa Nostra, que situen el creixement de les Illes per damunt del 5%. En qualsevol cas, la conclusió a què arriba l'informe és que "l'economia balear continuarà en fase expansiva, però sense accelerar el ritme, ja que la seva activitat turística ha tocat sostre i, pràcticament, no pot augmentar la seva producció, a no ser per la via dels preus i la desestacionalització".

Un dels sectors que més influeix en el creixement és la construcció, empena no només per la favorable conjuntura sinó, també, per les inversions públiques que s'executen en aquests moments o que són a punt de contractació. Però això mateix, la bonança econòmica, no ha d'impedir que la societat adopti mesures de prudència cara al seu futur més immediat. Així, la Cambra diu que "en aquesta conjuntura tan favorable per a les Balears, tots els polítics i gran part dels empresaris de les Balears es plantegen quelcom tan bàsic i transcendental com dissenyar un nou model econòmic que assegurí el negoci i l'èxit sense comprometre la sostenibilitat econòmica i l'atractiu turístic". Com a prova, l'informe recull l'elaboració de les Directrius d'Ordenació Territorial, el contingut de la Llei de règim especial i la pròxima Llei general de turisme, l'avanç de la qual va ser la moratòria que ha impedit l'ampliació de la capacitat d'allotjament turístic fins a la seva aprovació.

SATURACIÓ A LA TEMPORADA ALTA

L'informe continua afirmant que, "sens dubte, 1998 serà un any molt interessant i no sols en termes de creixement econòmic. Comença una nova etapa en la qual la qualitat i el màrqueting internacional de les Balears, afavorits per la implantació de l'euro, substituirà els plantejaments de quantitat i de consum irracional del territori". No obstant això, s'adverteix que la temporada turística d'enguany pot significar un nou rècord d'afluència a causa de la fortalesa dels dos principals mercats emissors: Alemanya i el Regne Unit. Fortalesa que també es reflecteix en la compra de segones residències. En conjunt, s'estima que el nombre de turistes sobrepassarà enguany els deu milions, un 7% més que el 1997.

Detall de la seu de la Cambra.

Com diu la Cambra, "el sector turístic està preocupat per la magnitud de les previsions, ja que si l'afluència continua concentrant-se en els mesos punta de la temporada alta no hi haurà capacitat d'allotjament suficient". Aquest és el motiu que va impulsar el Govern balear a fer la moratòria que - segons l'informe de la Cambra - "l'oportunitat i la novetat d'aquesta estratègia ha rebut el vist-i-plau dels majoristes de viatges més professionals i són motiu de reflexió per a altres destinacions turístiques en vies de saturació".

Les declaracions de renda reflecteixen que la riquesa de les Balears està mal repartida

ONA

El portaveu del PSM en el Parlament balear, Pere Sampol, ha advertit sobre les desigualtats socials existents a les Balears per sota de la seva aparent riquesa. Com a prova ha esgrimit els resultats de les declaracions de renda de l'exercici passat, quan a 320.624 declaracions només el 17'3% dels ciutadans de les Illes manifestaren ingressar més de tres milions a l'any.

És més, quasi la meitat dels contribuents declararen menys d'un milió i mig, la qual cosa situa gran part de la població en el llindar de la pobresa i confirma així el retrat social fet recentment per Càritas.

Comparativament les Balears se situen en els mateixos nivells de pobresa que La Rioja, Castella-Lleó i Andalusia. I, endemés, pel que fa al percentatge de rendes més altes, per sota d'Aragó, Astúries, Cantàbria, Canàries, Catalunya i Madrid.

Pere Sampol ha adjuntat aquesta informe a un altre on es demostra que el cost social pels treballadors de les Balears és inferior a la mitjana estatal. Segons les dades aportades, la mà d'obra només seria més barata a Extremadura, la qual cosa fa que els treballadors illencs siguin els que més produeixen de tot l'Estat i uns dels que menys cobren. És a dir, que es demostra, un cop més, que la riquesa està mal repartida.

El PSM ha demanat que el Parlament creï una comissió d'estudi d'aquestes dades i que després remeti els resultats a les màximes instàncies legislatives i executives de l'Estat.

INGRESSOS BRUTS PER ANY, SEGONS LA DECLARACIÓ DE LA RENDA

Contribuents de les Balears	320.624
Menys de 0'5 milions	14.883 (4'6%)
De 0'5 a 1'5 milions	33.583 (41'6%)
De 1'5 a 3 milions	117.576 (36'6%)
Més de 3 milions	54.582 (17'02%)

Palma, seu d'un grup de treball de la Unió Europea sobre comerç

La Direcció General XXIII que tracta sobre el comerç ha decidit crear un grup de treball específic sobre les illes i que la secretaria tècnica fos encarregada a Afedeco, una passa més cap al reconeixement del fet diferencial insular.

ONA

La Unió Europea ha creat un grup de treball sobre el comerç de les illes en relació a la redacció del pla "Comerç 2000", de manera que es puguin recollir les especificitats del comerç insular en relació al continental. Endemés, la Direcció General XXIII ha encarregat a la patronal Afedeco la secretaria tècnica que s'ubicarà a Palma.

Va ser fa cinc anys quan Afedeco inicià els primers contactes amb la Comissió Europea, tot presentant un projecte pilot que havia de servir com a eix per superar els costos de la insularitat que pateix el petit comerç de les Balears en relació a la Península. Llavors aquest projecte no es va poder realitzar per falta de finançament, ja que la Unió Europea no reconeixia que la insularitat fos un fet diferencial que pogués restar competitivitat al comerç de les illes.

Més endavant, Afedeco i altres organitzacions empresarials insulars, com Fedeco de les Canàries o les confederacions empresarials de les illes gregues, de Madeira, de les Highlands, o de les illes del Bàltic, iniciaren contactes per crear un grup de pressió. El resultat va ser que el passat 12 de maig Afedeco va ser convidada de forma oficial a intervenir en el Comitè de les Regions del Parlament Europeu, reunió de la qual ha sorgit l'esmentat grup de treball que, un cop institucionalitzat, intensificarà els contactes entre illes per establir una estratègia comuna.

Balears, present al Vè Congrés de Poders Locals i Regionals d'Europa

La consellera de Presidència, Rosa Estaràs, ha participat a Estrasburg a la constitució del cinquè Congrés de Poders Locals i Regionals d'Europa, del qual és membre titular des del passat 15 d'abril. Aquest congrés té com a principal missió la preparació d'informes que poden donar lloc a tractats internacionals sobre matèries d'importància vital per a les regions, qüestió aquesta que fa que la presència de les Balears sigui oportuna.

El Congrés es divideix en dues cambres, la dels Poders Locals i la dels Poders Regionals, de la qual la consellera n'és titular. La Cambra de les Regions té com a objectius promoure la participació de les regions en el procés de construcció europea, impulsar la cooperació entre regions i dotar-les d'instruments que els permetin fer front a problemes o desafiaments comuns.

Conveni amb la Generalitat de Catalunya per fomentar les exportacions

El conseller d'Agricultura, Comerç i Indústria, Josep Juan Cardona i el conseller d'Indústria, Comerç i Turisme de la Generalitat de Catalunya, Antoni Subirà, han signat un conveni de col·laboració per impulsar les accions d'exportació que duguin a terme les empreses de les Balears.

Aquest conveni permet a les empreses illenques accedir a la infraestructura i els serveis de la xarxa d'oficines comercials del Consorci de Promoció Comercial de la Generalitat. D'aquesta manera, les empreses de les Balears podran optimitzar les seves estratègies de promoció comercial i d'exportació a través de les trenta-tres oficines que la COPCA té a un total de 29 països del món.

Cooperació empresarial en el Mediterrani

S'ha presentat a la CAEB, el Centre Euromediterrani de Cooperació Empresarial, una iniciativa de la CEOE que respon a l'estratègia de la Unió Europea per industrialitzar els països mediterranis no comunitaris. El Centre té la seva seu a València, però dona servei a totes les empreses afiliades a la patronal.

A la presentació, el director de promoció exterior de la CEOE, José García Morales, destacà la importància que té per a Europa que s'inverteixi en el sud del Mediterrani per així frenar la immigració i contribuir a resoldre els conflictes locals. Segons va dir, no es tracta tant d'exportar com de ser presents a aquests mercats directament o a través de socis locals.

En qualsevol cas destacà el ritme creixent de les exportacions cap a aquesta zona. En concret es va informar que les Balears havien triplicat en tres anys el valor de les seves exportacions.

Sa Nostra ofereix informació en euros

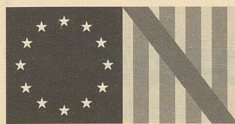
Sa Nostra ha estat pionera a posar a l'abast dels seus clients la possibilitat de llegir els extractes dels seus comptes tant en pessetes com en euros. D'aquesta manera es pretén facilitar el procés de transició cap a la moneda única, i familiaritzar els usuaris dels serveis de la caixa d'estalvis amb l'euro.

Fins el primer de gener de 1999 no es coneixerà amb exactitud el tipus de conversió establerta entre la pesseta i l'euro, de manera que mentrestant els extractes de Sa Nostra assenyalaran una estimació aproximada del seu valor (inicialment un euro equival a 167'911 pessetes).

A partir de dia 1 de gener de 1999 i fins el 31 de desembre del 2001, el client podrà escollir a l'obertura del compte si el vol denominar en pessetes o en euros. En el cas que l'operació s'hagi realitzat en moneda diferent a la del compte, l'extracte indicarà el seu import original.

Adreces europees a Balears

Balears és una de les comunitats de l'Estat espanyol que més relacions té amb Europa, actualment ja són moltes les institucions i centres que col·laboren en la construcció d'Europa i que tenen obertes finestretes per a les relacions tant comercials com culturals i de treball a l'àmbit europeu. Aquí en teniu algunes:

CENTRE BALEARS EUROPA

CONSORCI CENTRE BALEARS EUROPA

El Centre Balears Europa, consolidat a Brussel·les, defensa els interessos de la nostra comunitat i a la vegada facilita a tots els interessats qualsevol informació relativa a la Unió Europea. Els seus serveis són: el centre de documentació europea, un centre europeu d'informació empresarial, un departament de relacions exteriors i el departament de l'estratègia regional i coordinació IMEDOC.

Carrer Palau Reial, 17, baixos
07001 Palma de Mallorca - Balears
Tel. 34 971 1762 28
Fax 34 971 17 62 16
E-mail: cbe@bitel.es
direcció internet: <http://www.biet.es/cbe>

DELEGACIÓ DE CBE A BRUSSEL·LES

Des de fa més de dos anys la Comunitat Autònoma té oberta una oficina a Brussel·les per tal de poder treballar per l'Europa comuna des del seu cor i intervenir directament en tots aquells afers relacionats en la construcció d'Europa també des de i per a les Balears.

Avenue des Arts, 3, 4 et 5, 7ème étage
1210 Bruxelles-Belgique
Tel. 32 2 2231410
Fax 32 2 2232524
E-mail: CENTRE.BALEARS.EUROPA@SKYNET.BE

CENTRE EUROPEU D'EMPRESSES INNOVADORES CEEI (Balears)

El Centre d'Empreses Innovadores, ubicat a Inca, té com a principal activitat ajudar aquells empresaris que, tot i tenir una idea, necessiten d'una infraestructura per desenvolupar-la i de l'assessorament d'experts per dur-la a termini. Amb un centre d'assessorament per a la recerca de capital, creat recentment, el CEEI promou cursos i iniciatives destinades a desenvolupar l'esperit empresarial entre els joves mallorquins.

Carrer Mestre Antoni Torrandell, 72 b
07300 Inca - Balears
Tel. 34 971 881516
Fax. 34 971 881845
E-mail: ceei@bitel.es

CONSORCI PER AL DESENVOLUPAMENT DE LA ZONA RAIGUER (CDER)

La zona del Raiguer va ésser inclosa en l'Objectiu-2 per al desenvolupament de regions en declivi industrial, de llavors ençà es creà un consorci que ha canalitzat les ajudes que s'han rebut d'Europa i ha donat suport a la reconversió industrial de la zona. Al CDER hi ha serveis d'assessorament que ajuden els empresaris en l'execució dels seus projectes i en la tramitació de subvencions i ajuts per al desenvolupament de les seves empreses.

Carrer dels Sellaers, 25
07300 Inca
Tel. 971 881748
Fax: 971 881686
E-mail: cder@bitel.es

CONSORCI 5B

Organisme adreçat a canalitzar les ajudes europees incloses en els Programes 5B

Carrer Major, 12 1ª
07630 Campos
Tel. 971 160098
Fax. 971 650777

CIUDADANOS EUROPEOS

Ciudadanos Europeos és una associació de totes les nacionalitats dels països del mercat comú europeu. Es fundà fa més de quatre anys i està representada a tota Espanya, especialment als municipis turístics de les zones costaneres peninsulars, les Illes Canàries i Balears. El seu objectiu, s'hi diu als fullets de presentació, són "estimular la participació dels residents estrangers, així com la integració a la societat que els acull, endemés de facilitar-los una comunicació fluida per part dels ajuntaments en tots aquells afers d'interès per als residents espanyols i estrangers".

Oficina principal
Plaça Drassanes, 4
07012 Palma
tel. 971 176373
Fa. 971 17 64 46

Ciudadanos Europeos (a Menorca)
Carrer Isabel II, 5, 1r. dreta.
07701 Maó - Menorca
(pròxima inauguració)

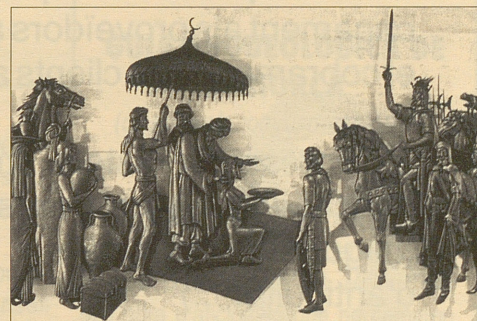
EURO "SA NOSTRA"

La Caixa d'Estalvis de Balears ha posat en marxa un gabinet específic de consultes europees. Un servei d'informació europea a través del qual hom pot informar-se sobre la incidència de l'euro en

operacions bancàries o dels aspectes de la contractació jurídica en euros a partir de l'1 de gener de 1999. Així mateix els consumidors poden dirigir-s'hi per demanar informació sobre com hauran d'utilitzar la nova moneda.

Gabinet per a la Moneda Única de Sa Nostra
Carrer Ter, 16 - Son Fuster
07009 Palma
Tel. 171938
Fax 177 89
E-mail: euro@sanostra.es
(www.sanostra.es/dir-sanostra/euro)

CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ, INDÚSTRIA I NAVEGACIÓ DE MALLORCA, EIVISSA I FORMENTERA

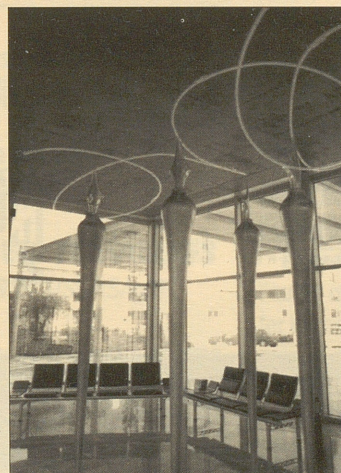
Interessant per a aquelles persones que vulguin iniciar relacions comercials amb Europa, tant pel que fa a l'assessorament jurídic com tècnic.

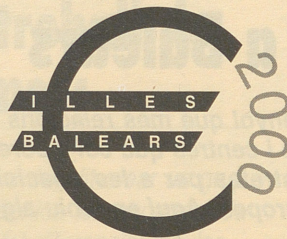
Estudi General, 7
Tels. 971 727851 - 971 710188
07012 Palma

CARREFOUR RURAL UNIÓN DE PAGESOS DEMALLORCA

És un organisme europeu dependent de la Direcció General X de la Unió Europea que té tot tipus d'informació europea relacionada amb el món rural. Podeu adreçar-vos-hi per a la tramitació de projectes i programes europeus a la ruralia de Mallorca.

Carrer de Manacor, 20 2ª, 2ª
07006 Palma de Mallorca
Tel. 34 971 464142/ 467657
Fax 34 971 464061
E-mail: carrefour@ibjet.es

<http://www.bitel.es/e2000>

Posam al seu abast la solució al caos

La Reserva Federal americana anuncia que entre un 1% i un 7% de les empreses de tot el món quebraran a causa del problema € 2000.

Imaginou un petit exemple dels seus efectes

Setembre de 1999

Una empresa comptabilitza el pagament als proveïdors a 120 dies i el cobrament dels clients a 90 dies.

L'empresa té préstecs amb entitats bancàries, paga nòmines (seguretat social, plus d'antiguitat,...)

2 0 0 0

Els ordinadors no reconeixen el 2000, i per això:

1. No s'haurà de pagar als proveïdors. No hem arribat a la data.
2. Els clients fa 99 anys que no paguen.
3. No s'ha de pagar al banc, ni nòmines, però sí plus d'antiguitat.

Si no pagues, ni cobres. On és l'empresa?

I a més, l'Euro

Vostè és qui ha de prendre la iniciativa. Telefoni abans que acabi el segle al

902 31 12 99

Operatiu a partir de l'1 de juliol

GOVERN BALEAR

Conselleria de Presidència
Direcció General de Tecnologies de la Informació i Comunicacions

W.W.W. BIT

10.000 milions per pal·liar l'efecte 2000

A mesura que s'acosta la fatídica data, creix la consciència sobre la gravetat del problema. Des del Govern balear ja fa temps que s'hi treballa. Ara, en canvi, el Govern central ha disposat una partida de deu mil milions per combatre el caos que, si no s'hi posa remei, provocarà el canvi de segle en els ordinadors.

ONA

El Govern de l'Estat ha disposat una partida de deu mil milions de pessetes addicional als pressupostos generals destinada a solucionar o com a mínim a pal·liar l'efecte 2000 en els ordinadors de l'Administració. Igualment ha anunciat una campanya de xoc per divulgar tot allò que pot significar l'efecte 2000 -quan els ordinadors que no siguin de les darreres generacions confonguin la data del 2000 amb 1900 o una altra- entre les petites i mitjanes empreses. La gravetat del tema és tal que la qüestió va ser tractada al Consell de Ministres, davant el qual el ministre d'Administracions Públiques, Mariano Rajoy, va informar sobre els plans d'actuació.

Per la seva part, el Govern balear ja fa temps que ha iniciat la seva particular campanya. L'efecte 2000 no afectarà els sistemes informàtics implantats en els darrers anys, però sí la major part de les empreses i instal·lacions que depenguin d'algun sistema informàtic, que no hagi previst el canvi de segle. Pot tractar-se des de la comptabilitat d'una societat fins als ascensors o qualsevol electrodomèstic que disposi d'un xip horari. En aquest sentit la nit del 31 de desembre de 1999 al primer de gener del 2000 pot ser un caos en lloc de l'esperada festa de celebració. A les Balears hi ha una comissió formada per l'Institut BIT i Bitel, entre d'altres, que treballen per informar sobre el problema i preparar el dispositiu que impedeix la confusió de dates.

Cal tenir en compte que existeix un alt risc que els sistemes informàtics fallin o realitzin operacions errònies per no estar preparats per al canvi de mil·lenni. Això és perquè els ordinadors de les primeres generacions necessitaven estalviar memòria i per això els seus dissenyadors només empraven dos dígits per determinar l'any. Tothom en pot sofrir les conseqüències i, més que ningú tots aquells que tenen sistemes informàtics antics.

Per això el Govern espera aprovar aquest mes (és probable que ja s'hagi aprovat quan es publiqui aquest número d'ONA) una comissió nacional per a l'efecte 2000, amb participació de l'Administració i del sector privat, que s'encarregarà de coordinar les mesures d'adaptació que facin falta. Una comissió que, d'altra banda, serà molt similar per les seves característiques a la que ja funciona a les Balears a nivell autonòmic.

Adreces a la XARXA

LES NOTÍCIES: UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN

(www.uib.es/rteve)

És la pàgina web del Consell Assessor de RTVE de les Illes Balears que, conjuntament amb la Universitat, que li dona acollida, ha dissenyat aquesta finestra oberta al món. A través d'aquesta web és possible escolar les darreres informacions emeses per Ràdio 5-tot notícies.

pat per mostrar les seves fotografies a una mateixa pàgina. Són Sebastià Amengual, Teresa Ayuga, Pere Bota, Jaume Morey, Cati Cladera i Dani Cardona.

Cadascun d'ells disposa de la seva secció, en la qual exposen una mostra

de la seva obra. Un recorregut per totes les seccions ens serveix per recordar els principals esdeveniments ocorreguts en els darrers anys, tant pel que fa a l'àmbit dels successos com als de la política, les festes, etcètera.

GUIA ARQUEOLÒGICA DE MENORCA

(classicweb.com/usr/magazine/menorca)

A poc a poc, Internet reuneix un enorme ventall de guies o itineraris culturals per conèixer les Illes. Molts d'ells són obra d'aficionats que no compten

D'aquesta manera qualsevol persona podrà accedir directament a les notícies de les Balears des d'onsevilla que es trobi.

La pàgina inclou, endemes, informació sobre les activitats del Consell Assessor i de les diferents empreses

© Sebastià Amengual

de l'ens amb les quals es relaciona, és a dir TVE i RNE.

Cal suposar que la següent passa serà introduir la totalitat o part dels informatius de televisió.

LA WEB DELS FOTÒGRAFS

(www.ctv.es/USERS/saf)

Una altra manera de difondre informació sobre les Illes és la fotografia. Això és el que fa un grup de fotògrafs de premsa de les Balears que s'han agru-

amb cap tipus de subvenció i que, això no obstant, fan una excel·lent feina. És el cas d'aquesta web de Menorca, obra de Ferran Lagarda i Mata, que es proposa donar una visió "el més completa possible de l'arqueologia de l'illa".

La pretensió es compleix i, endemes, l'autor ofereix el seu propi e-mail per fer les correccions que els visitants creguin oportú.

La proliferació d'aquest tipus de pàgina és, sens dubte, un dels grans potencials que té la xarxa.

Propostes

per **PASSATEMPS****Mallorca: Puigpunyent, l'altra oferta**

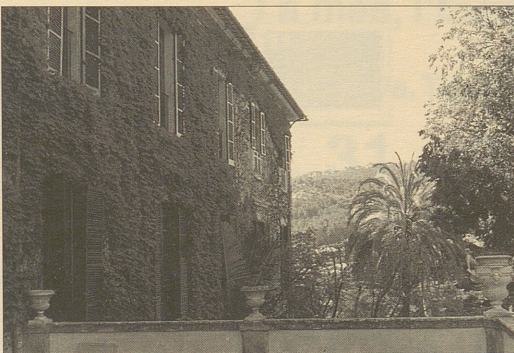
En un moment com aquest, en què hi ha consciència que cal baratar de model econòmic o, si més no, introduir-hi canvis substancials, s'imposa la necessitat de promocionar Mallorca com un únic producte turístic. Ja no n'hi ha prou amb una oferta més o menys bona de sol i platja, sinó que les ofertes alternatives juguen un paper important. I com a tal producte turístic inseparable i insubstituïble, no hi ha dubte que la Serra de Tramuntana té un protagonisme molt especial. És el cas, per exemple, de Puigpunyent, situat a només quinze quilòmetres de Palma, però endinsat dins el cor de les muntanyes, tot un privilegi que acaba de descobrir per al turisme d'elit un multimilionari californià, David Stein, que ha transformat la vella possessió de Son Nét en un esplèndid hotel rural.

Puigpunyent és el complement ideal. Un espai envoltat de verdor, de fonts que ragen gairebé tot l'any i que, per tant, és escenari ideal per als amants de la naturalesa. D'altra banda, conjuntament amb la veïna Galilea -ambdues localitats formen un mateix municipi - són punt de partida per a nombroses excursions de muntanya, entre les quals l'ascensió al mític Galatzó. No és estrany que tanta bellesa hagi atret l'atenció de David Stein, tot i que el més estrany és que aquesta nova oferta turística-hotelera que sorgeix a la ruralia mallorquina sigui protagonitzada preferentment per empresaris estrangers en lloc d'hotelers mallorquins que, així -després d'uns anys de bonança econòmica- podrien invertir algun dels seus excedents i contribuir a millorar la qualitat dels serveis.

En qualsevol cas, no era necessari que Son Nét es convertís en hotel per descobrir Puigpunyent. No feia cap falta. Puigpunyent ha estat sempre el lloc elegit pels ciutadans que volien passar unes hores de tranquil·litat sense fer massa carretera. Un poble d'extraordinària bellesa, al qual el turisme de masses ha deixat en pau i al qual cal desitjar que el turisme de la classe alta europea i nord-americana tampoc no afecti massa. Al cap i a la fi, la millor imatge que podem oferir de Mallorca és la imatge de tota la vida.

La vall de Puigpunyent.

Son Nét.

Fora Mallorca: Amsterdam, la llibertat

El reconeixement de la insularitat com un fet diferencial per part del Parlament Europeu va tenir el seu immediat antecessor fa dos anys a la cimera d'Amsterdam, on s'introduïren les primeres modificacions al Tractat de la Unió. Però és evident que aquest no és, ni de prop fer-hi, el referent immediat per recomanar unes vacances a aquesta bella ciutat holandesa. El referent és, justament, l'ambient de tolerà-

Una ciutat lliure.

Els canals d'Amsterdam.

cia i de llibertat que regna per tots els carrers, al mateix temps que la preocupació de les autoritats locals per conservar el seu patrimoni històric.

En aquests moments en què cauen les darreres fronteres interiors de la futura Europa i que les Balears apareixen a l'horitzó com una terra on s'impo-

sarà la multiculturalitat i on serà obligat conviure amb gent de molt diversa procedència, Amsterdam és un paradigma. No només és un espai respectuós amb les llibertats individuals sinó que també protegeix el seu entorn. Navegar pels canals d'Amsterdam és una de les millors experiències que guarda qualsevol col·leccionista de viatges, però també ho és l'oferta cultural o la llibertat que impera a tots els indrets i que, fins i tot, pot fregar allò que en altres països seria condemnable.

Amsterdam és avui un exemple de convivència europea, una de les ciutats que ens encoratgen a gaudir de la ciutadania europea i a contemplar el futur de les Balears amb més optimisme que el que seria recomanable a la llum de la invasió de tants de nous residents que són, o així ho demostren, reacis a la integració.

És, en definitiva, una ciutat ideal per a una escapada de cap de setmana. Per gaudir de la cultura i de l'espectacle de la civilització.

innovació **acció!!**

Es Raiguer avança

**Ajuts
a les empreses**

**Foment
de l'exportació**

**Assessorament
als empresaris**

**Consorti per al
Desenvolupament Econòmic
del Raiguer**

Informau-vos al CDER,
Carrer dels Selleters, 25
07300 Inca
Tel. 971 88 17 48
Fax 971 88 16 86
e-mail: cder@bitel.es

Amb el suport de:

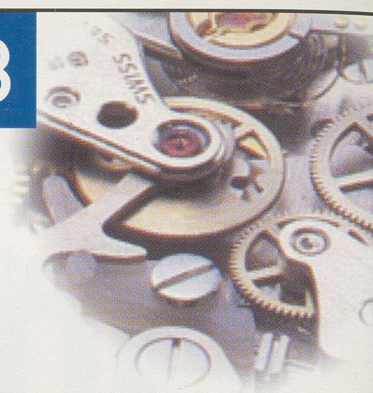
GOVERN BALEAR

COMISSIÓ EUROPEA

Servei Renda Àgil '98

ENGUANY, COM UN RELLOTGE.

El Govern Balear agilitza, encara més, la *Declaració de la Renda*

amb la col·laboració de:

DES DE L'11 DE MAIG FINS AL 30 DE JUNY, EL GOVERN BALEAR FA, CONFIDENCIALMENT I GRATUÏTAMENT, LA VOSTRA DECLARACIÓ DE RENDA.

L'any passat més de 27.000 residents a les Illes varen comprovar l'agilitat d'aquest servei del Govern Balear.

Enguany posam més mitjans tècnics i humans per oferir-vos la possibilitat de fer la vostra declaració d'una manera

encara més ràpida. Si la vostra declaració resulta amb dret a **devolució**, el Govern Balear n'agilitarà al màxim el pagament perquè cobreu abans.

Demaneu ja cita prèvia. Com més aviat presenteu la vostra declaració, més aviat rebreu, si pertoca, l'import de la devolució.

- A Mallorca:
Recinte de Fires i Congressos de Balears. PALMA.
Horari: 09.30 - 14.00 h
16.30 - 19.30 h
Dissabtes: 10.00 - 14.00 h

Recordau: només amb cita prèvia.

Telèfon **900-700 012** gratuït

<http://www.caib.es/renda/98.htm>

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Economia i Hisenda